

ATT FÅ SÄTTA SPÅR

– om medbestämmande och platsstagande
på gymnasieskolgården

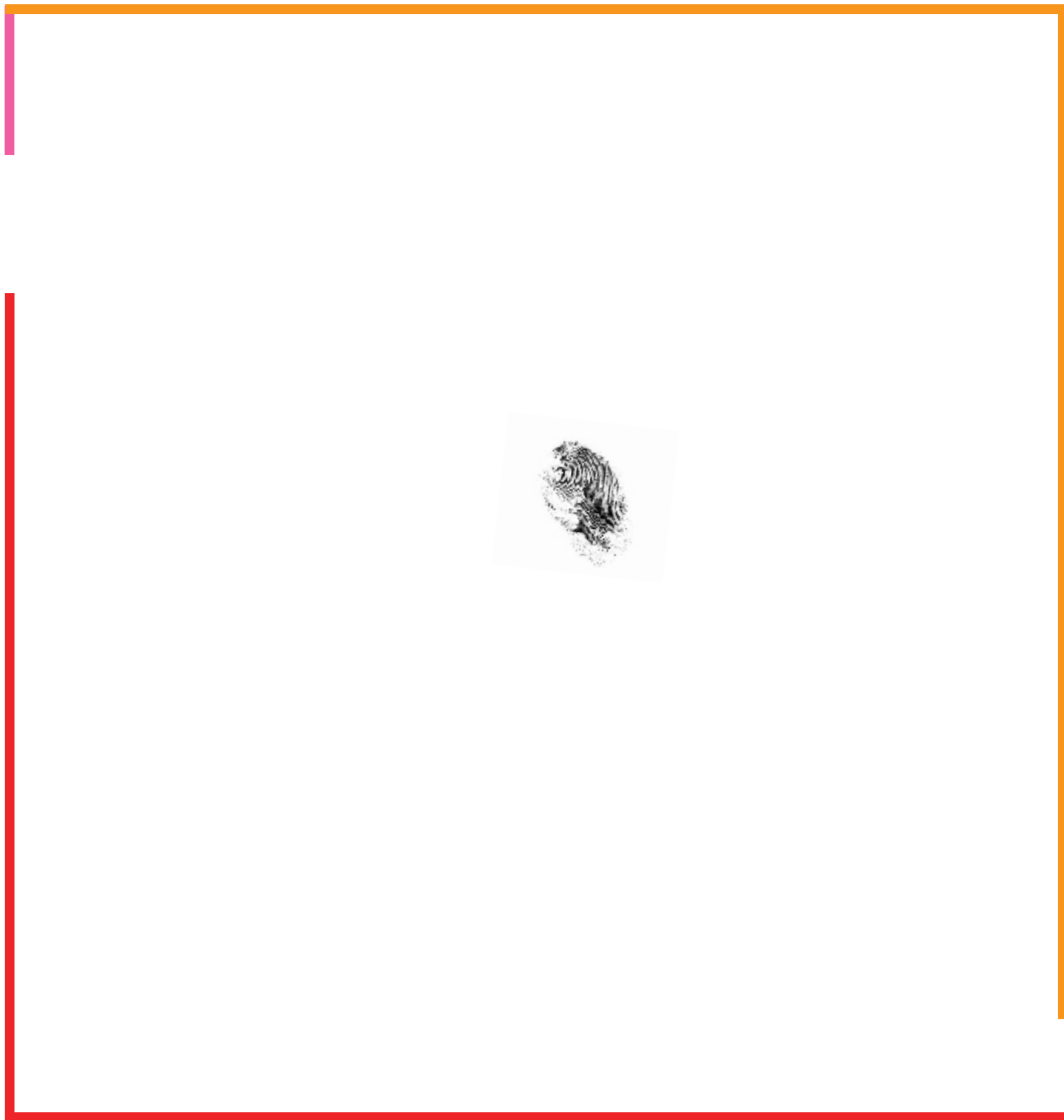

Anna Sääf

Examensarbete, januari 2007

Institutionen för stad och land

SAMMANFATTNING

Skolgården är en plats som rymmer många förväntningar. För de lägre skolåren finns i många fall klara idéer om vad en skolgård bör användas till. För gymnasieskolgården är det inte längre lika självklart. Detta innebär både en utmaning och en frihet. De mest uppenbara funktionerna hos en skolgård bör naturligtvis även finnas på en gymnasieskolgård. Den kan vara något trevligt att titta på från fönstren. Den kan vara en plats att träffa kompisar på, för ett avbrott i lektionstempot och en möjlighet att fylla lungor och hjärna med frisk luft. Den kan vara ett av skolans pedagogiska rum och en resurs i undervisningen. Men där leken och kreativiteten inte längre har något givet utrymme måste något annat till. En skolgård kan vara en plats att få sätta avtryck på.

Det finns platser som är färdiga, iordningställda och registrerade. Platser där rollerna är givna och där alla vet hur man ska bete sig. Så kan en skolgård vara, inte minst för de lägre årskurserna där skolgården är till för lek och spring i benen.

Det finns ytor som väntar på att något ska hända, på att något ska ta plats på dem. Många gymnasieskolgårdar kan upplevas just så. Leken är inte längre en socialt godkänd syssla och sportlekar (eller tjuvrökning) passar inte alla.

Det finns också platser som söker ett utrymme att hända på. Inom varje människa ligger tusen sådana platser och väntar på att få komma fram. Inom varje elev, lärare och rektor finns dessa platser. Detta examensarbete har som mål att undersöka hur gymnasieskolgården kan bli det utrymme där de inre platserna hos eleverna kan få finna ett fysiskt uttryck.

Skolgården är en plats dit eleverna är hänvisade, den är gjord just för dem. Den

är skapad av vuxna och blir därmed ett uttryck för hur vuxenvärlden ser på och värderar ungdomarna, vilket ansvar de ger dem, vad man betror dem med. Skolgården är på så sätt en plats som inte bara påverkar ungdomarnas hälsa, utan även formar deras personlighet. I själva skapandet, i formandet av sin omgivning, formas också den egna personen. Människan formar därför platsen som formar människan. Den skolgård som ger utrymme för elevernas medbestämmande skulle därmed på ett effektivt sätt kunna bidra till att skapa nya aktiva medborgare. Den bästa skolgården är den som tillåter och omfamnar de spår som eleverna sätter, en plats som de kan göra till sin egen, en plats som de kan göra till en del av sig.

Det finns två sätt att sätta spår. Det ena är att själv gå ut och delta i arbetet med att fysiskt förändra. Det andra är att få berätta för någon annan hur de ska göra det, att få göra sin röst hörd i planeringsprocessen. I detta arbete har jag prövat olika former av brukarinflytande för att undersöka hur man som landskapsarkitekt kan dra nytta av gymnasieelevers funderingar och önskemål om sin egen skolgård. Som en del av detta arbete har det också ingått att ta fram ett förslag för utrustning av Alströmergymnasiet i Alingsås skolgård. Mitt mål med det färdiga förslaget har varit att förverkligandet av det i sin tur ska rymma medverkan från eleverna i såväl detaljutformning som i byggandet. Brukarinflytandet har använts i analysarbetet och samtidigt varit ett sätt att påbörja den interna förankringen på skolan.

De metoder som kan användas för att engagera och integrera brukarna av en plats i en planeringsprocess är både många och skiftande. Där finns de allmänt använda, som ex stormöte och samrådsmöte som främst handlar om förankring av en redan påbörjad

process. Men det finns också en uppsjö av mer processinriktade som ex. charet, framtidsverkstad m.fl. De metoder jag har valt att arbeta med är *gåtur* tillsammans med elev- och personalrepresentanter och en *framtidsverkstad* med en elevgrupp. Dessa valdes dels för att de ger ett stort utbyte på kort tid, dels därför att de angriper problemet från två olika synsätt. Gåtur grundar sig på att en expert kommer in och väljer de områden som är viktiga att diskutera. Brukarna ska ge svaren till experten. Framtidsverkstaden å andra sidan ser brukarna som experterna som ska hitta lösningarna.

Arbetet har varit ett sätt att undersöka på vilket sätt jag som landskapsarkitekt kan använda mig av brukarnas inre platser, på vilket sätt jag kan ge dessa en fysisk form. Under arbetets gång har denna roll flera gånger förändrats. Att använda de faktiska brukarnas tankar och upplevelser som en del i analysen har också inneburit att jag har varit tvungen att ta ställning till min egen roll i situationer där deras och mina bilder behöver jämkas. En av slutsatserna av detta arbete är att vi ofta såg problem på olika strukturnivåer och förslagen kompletterade därför varandra. Att låta elever och personal på skolan vara med och påverka utformningen av sin gemensamma miljö är både berikande och utmanande för den som ska planera en gård. De problem som uppstått på vägen och de lösningar som jag därigenom varit tvungen att söka, kan ses som ett sätt att utveckla den egna yrkesrollen. Landskapsarkitektens yrkesroll är på gott och ont öppen och rymmer många valmöjligheter. Det innebär att vi kan välja att använda de roller som passar bäst för just det projekt som gäller. En av de mer inspirerande rollerna under detta arbete har för mig varit att ge de faktiska brukarna möjlighet att kunna visa vilken plats de drömmer om.

FÖRORD

Min första skolgård var ett rum för fantasi. Där fanns en skog och en sten, en grusplan att sparka boll på och kottar att plocka. Flera av mina starkaste barndomsminnen hör samman med den gården. Min andra skolgård var en asfaltyta. På gården inne i centrala Stockholm hade skötsel och logistik prioriterats över lek och nyfikenhet. Jag har väldigt få minnen av vad vi faktiskt gjorde på där. Jag minns hur man hoppar twist och reglerna i tomtesmyg. Men jag har få minnen från hur det faktiskt kändes när vi lekte dem. Det var en skolgård för spel, snarare än för lek. Min tredje skolgård, var den som låg utanför mitt gymnasium. Jag minns

den som ett revir för dem som gillade rökning eller bollsport. De enda gånger jag var ute på den var under idrottstimmarna. Jag spenderade istället mina raster i en närbelägen park där spelreglerna var friare.

Skolgården var den närmaste utemiljön för mig under större delen av min uppväxt och varje plats var en viktig del i vad jag lärde mig och tog med mig från skolorna. Det här examensarbetet handlar om att få sätta spår på sin skolgård, den sätter ju spår i oss.

Ett stort tack till elever och personal på Alströmergymnasiet, som har bidragit med

både tid och engagemang. Ni kommer göra en kalasfin gård.

Andra personer som funnits med som kontaktpersoner och bollplank är Edit Ugri, stadsträdgårdsmästare i Alingsås, Mie Svennberg, arkitekturkonsulent för barn och ungdom i Göteborg och Susan Paget, Universitetslektor, Institutionen för stad och land, SLU.

Handledare för arbetet har varit Petter Åkerblom, universitetsadjunkt och examinator Lars Hallgren, universitetslektor, bägge vid Institutionen för stad och land, SLU.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

9 FORMALIA

- 10 INLEDNING
- 11 SYFTE, MÅL OCH AVGRÄNSNING
  - 11 Syfte
  - 11 Mål
  - 11 Avgränsning
- 13 METOD
  - 13 Arbetsgång
  - 13 Val av metod
  - 13 Gåtur
  - 14 Framtidsverkstad
  - 14 Validitet

15 LITTERATUR OCH TEORI

17 BRUKARINFLYTANDE

- 17 Nöjdhet och informationsutbyte
- 17 Övning ger demokrati
- 18 Landskapsarkitektens roll
- 18 Fördjupad inventering

21 LEKEN

- 21 Lek eller spel
- 21 Lek - bara för barn
- 22 Lekande barn, kreativa vuxna
- 22 Rörelse och motion

25 LÄRANDET

- 25 Ute/inne och lektion/rast -separera eller integrera
- 25 Annan typ av undervisning ger annan typ av kunskap
- 26 Skolans tilltro till eleverna
- 27 Vems revir är skolgården?

29 PLATSEN

- 29 Varje människa bär tusen platser inombords
- 29 Tid är platsens fjärde dimension
- 29 Varje människa bär tusen platser inombords
- 30 Tids är platsens fjärde dimension
- 30 Platsen en del av identiteten
- 30 Flexibilitet och kontinuitet
- 31 Stolthet
- 31 Att ta sina platser i besittning
- 32 Skolgården - del av skolan, del av bygden
- 33 Mötesplats

35 GENOMFÖRANDET

36 UPPGIFTEN

- 36 Platsen
- 38 Gymnasiets vilja
- 38 Min vilja

39 PROCESSEN STARTAR

- 39 Planering
- 39 Inventering
- 39 Skolgård -gården kring en skola?
- 40 Bilden av platsen växer fram

42 GÅTUR

- 42 Mina förväntningar
- 42 Praktiska detaljer
- 42 Grupperna
- 44 Plats 1
- 45 Deras plats 1
- 46 Plats 2
- 47 Deras plats 2
- 48 Plats 3
- 49 Deras plats 3
- 50 Plats 4
- 51 Deras plats 4
- 52 Plats 5
- 53 Deras plats 5
- 54 Plats 6
- 55 Deras plats 6
- 56 Plats 7
- 57 Deras plats 7
- 58 Allmänna synpunkter
- 58 Hur fungerade det och vad ska jag förändra till nästa gång?

60 FÖRSTA SKISSERNA

- 61 Skisserna
- 61 Avstämning

62 FRAMTIDSVERKSTAD

- 62 Mina förväntningar och nyttan av att kunna improvisera
- 62 Praktiska detaljer
- 62 Grupperna
- 62 Deras platser
- 62 Fantasifas på pappret
- 63 Förankringsfas i skala 1:1
- 64 Grupp 1
- 65 Grupp 2
- 66 Grupp 3
- 67 Sammantaget
- 67 Hur fungerade det?

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 68 IDÉSAMMANSTÄLLNING
- 68 Planscher

69 FÖRSLAGET

71 GRUNDTANKAR

72 HELHET OCH STRUKTUR

- 72 Hela gården
- 73 Identitet och entréer
- 74 Var går gränsen till skolan.
- 74 Genvägar och genomströmning

76 PLATSER OCH RUM

- 76 Citatstigen
- 77 Alströmer basket beach
- 78 Matsalstorget
- 79 Trädgården
- 80 Samlingsplats
- 81 Galleristråket

82 VARIATION OCH ÖVERRASKNING

- 82 Cykelparkering
- 83 Blommande parkering
- 84 Blommande väggar
- 85 Golvpynt
- 86 Växtvariation
- 87 Belysning
- 88 Gott och blandatpåse med idéer

89 EFTERTANKE

90 VAD HÄNDE?

- 90 Vem är ute på gården?
- 90 Två metoder olika resultat och processer
- 90 Vägen till färdigt förslag -Hur mycket och på vilket sätt har de påverkat
- 92 Min roll under processen
- 93 Projektet som en lyckad / misslyckad process

95 VAD HÄNDER NU?

- 95 Framtid

96 TILL SLUT

- 96 Sammanlagda resultat

97 KÄLLOR OCH BILAGOR

98 KÄLLOR

- 98 Böcker
- 99 Artiklar
- 99 Internet

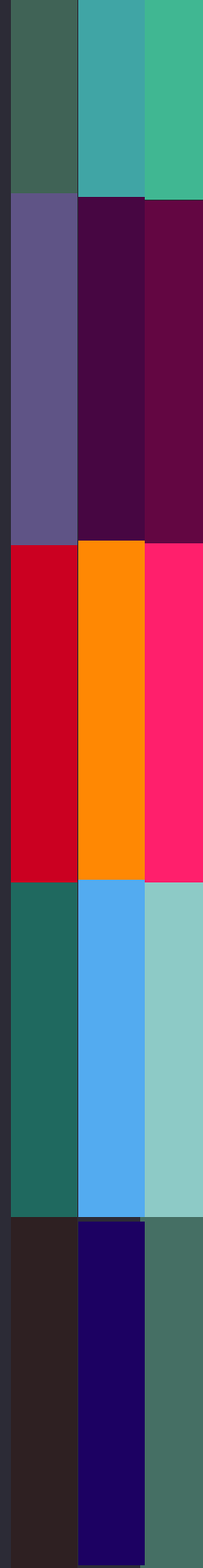
100 BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

- 100 Sammanställning
- 101 Plats 1
- 103 Plats 1,5
- 103 Plats 2
- 104 Plats 3
- 108 Plats 4
- 111 Plats 4,5
- 111 Plats 5
- 113 Plats 6
- 115 Plats 7
- 116 Plats 7,5
- 118 Genomförandet

119 BILAGA 2 - Planering framtidsverkstad

122 BILAGA 3 - Fyra analysspår

FORMALIA

INLEDNING

Vår fysiska miljö påverkar oss och bidrar till att forma vår syn på omvärlden såväl som oss själva. En stor del av vår vakna uppväxttid tillbringas vi i skolan och dess omgivning. Skolgården borde därför ses som en ytterst viktig del i lärande. Men, trots att ett flertal studier (ex Grahn 1997) visat på betydelsen av en inspirerande utemiljö lever sällan skolgården upp till vad den skulle kunna erbjuda. Hur gör man för att skapa en skolgård som inbjuder såväl till lek och fysisk aktivitet som till att vara en aktiv del i lärandeprocessen? Denna problematik blir extra tydlig i gymnasieskolan. För yngre barn har skolgården en accepterad roll som plats för den fria leken. Men vilken roll får skolgården när eleverna inte längre verkar vilja använda den för lek? Vad ska den användas till? Behövs den?

SYFTE, MÅL OCH AVGRÄNSNING

Syfte

Examensarbetet har syftat till att få

- en fördjupad kunskap om gymnasieskolgårdens möjligheter, förutsättningar och problematik i undervisning och rekreation,
- större förståelse för brukarens roll som aktiv medverkande i designprocessen,
- en ökad insikt i rollen som landskapsarkitekt.

Mål

Examensarbetet har haft tre tydliga delmål. Dessa var att

- genomföra en inventering av Alströmergymnasiets skolgårds status och förutsättningar,
- ta fram en visionsskiss för utemiljö kring Alströmergymnasiet,
- beskriva och analysera arbetet när brukaren är aktiv i design- och planeringsprocessen.

Arbetet har delvis utförts tillsammans med elever och personal på skolan. Meningen har varit att deras tankar och behov skulle avspeglas i visionsskissen, såväl genom att deras problemställningar och önskemål präglade strukturen som att de ska delta aktivt i det faktiska utförandet. Den slutliga skissen är dock inte tänkt att vara ett fixt slutmål för gestaltning, utan ska förhoppningsvis kunna fungera som utgångspunkt för fortsatt idéutveckling och samverkansarbete kring utemiljön på skolan.

Särskild vikt har lagts vid att undersöka ett par metoders användbarhet vid brukarinflytande i förändringsprocessen av en gymnasieskolgård.

Avgränsning

Man kan se på skolgården och dess olika roller på olika sätt. Som stöd för mitt informationssamlade och som grund för mina problemformuleringar har jag formulerat och avgränsat fyra huvudspår som fångar gymnasieskolgårdens problematik.

Medbestämmande –förankring och fördjupad inventering

En skolgård är inte bara den utformning jag som landskapsarkitekt ger den. Det är bara en aspekt, ett fysiskt skal, som en behållare för aktiviteter. En plats är framför allt det sätt den påverkar och påverkas av sina brukare. Också rent praktiskt är det klokt ta till sig synpunkter från redan befintliga brukare. De har tidsmässigt, både enskilt och totalt som grupp, spenderat mer tid på platsen än vad en ditrest landskapsarkitekt praktiskt sett någonsin kan göra. Därför har de också en spännvidd av upplevelser som är värdefulla att ta till vara. De blir en förlängning av inventeringen. Hur påverkas mitt arbete och min roll som landskapsarkitekt av att låta brukarna vara med och bestämma? Hur påverkar det i sin tur dem och deras relation till platsen? Hur kan deras medbestämmande bli ett verktyg för mig som landskapsarkitekt i mitt gestaltungsarbete?

Flexibel utemiljö –läroplats och platsförankring

Våra erfarenheter av de fysiska rum där vi vistas formar vår syn på omvärlden och på vår egen plats i den. Att få vara med och forma sin närmiljö skapar en förankring i den fysiska världen -en plats som "är min", "är jag", en plats där man hör hemma. Utifrån hur man har agerat på denna plats och hur den svarat på ens beteende grundar man sina föreställningar och uppfattningar om hur man bör bete sig på andra platser. Den blir den referenspunkt man relaterar andra platser till. Största delen av

vår vakna uppväxttid spenderas i skolan. Därför blir den och dess omgivande miljö viktiga. På en skola förnyas ständigt den brukargrupp som använder utemiljön. De elever som gick där för tre år sedan är inte de samma som går där idag. Om alla ska kunna skapa sin egen förankring och muta in skolgården som sitt revir måste alla också få göra sina tillägg till den. Hur utformar jag ett gestaltungsförslag som tål fortsatt förändring, fortsatt utveckling, efter att jag lämnat det ifrån mig?

Lek –bara för barn?

Skolgården ses, sedan ett halvt sekel tillbaka, som en yta för att framför allt just leka på. Leken kan ta vitt skilda uttryck och ger därför utrymme för barn med olika intressen och förutsättningar att öva såväl sin kreativitet och motorik som socialt samspel med andra individer. I skolmiljön blir leken viktig inte minst eftersom den mänskliga som inte rör på sig inte heller orkar sitta stilla. Dessutom övar leken fantasi, koordination och inlärningsförmåga och kan vara ett sätt att locka ut eleverna till frisk luft och situationsombyte. De första skolåren fungerar skolgården också så, men kring tolvårsåldern sker en förändring i utnyttjandet av utemiljön. Fantasilekarna försvinner som socialt accepterad form av utomhusvistelse. Även om avståndstagandet från leken kan ses som en del av barnets sökande efter en vuxen identitet leker även vuxna. Deras lekar tar sig bara andra uttrycksformer än barnets. Frågan blir alltså vilka former av lek som borde lekas på en gymnasieskolgård och hur man skapar en utemiljö som inbjuder den som inte tror sig vara barn till att leka?

Ute/inne, lektion/rast –separera eller integrera

Vår skola har enligt tradition gett ute- och innemiljön tydliga och uppdelade roller. Inomhus sitter man still och undervisar / blir undervisad. Utomhus har man fri tid.

SYFTE, MÅL OCH AVGRÄNSNING

Här ska man röra sig och förfriska kropp och själ. Att rum och aktivitet bör vara uppdelade på detta sätt är dock inte självklart. I lärande och platsforskning talar man om hur lärandet påverkas av platsen. Olika fysiska miljöer inbjuder till olika former av lärande och kunskap. Utemiljön kan, när den ges chansen, fungera som en komplettering till den mer traditionella inomhusundervisningen. Men även den undervisning som sker inomhus gynnas av utomhuspedagogiken, bland annat genom mer koncentrerade elever. Skolgården måste bli ett attraktivt alternativ till inomhusmiljön, för både elever och personal. Den måste få kvaliteter som lockar ut dem som rör sig i byggnaderna. Vilken utformning ska skolgården ha för att bli användbar både som klassrum och som plats för avkoppling och vila? Hur lockar man ut dem som stannar inne i byggnaderna och gör fasadernas gräns till en övergång?

Fokus har legat på det första analysspåret, medbestämmande (se föregående sida) och hur detta påverkar min roll som landskapsarkitekt. Arbetet tar sin utgångspunkt i en planerad upprustning av Alströmergymnasiets i Alingsås skolgård. Arbetet genomfördes under 20 veckor, våren och hösten 2006.

Arbetsgång

Arbetet har bestått av fyra delar. Den första har varit en fördjupning i litteratur kring lärande- och platsforskning och metoder som kan användas för att engagera de framtida brukarna i designprocessen. Den andra har bestått av inventering och dokumentation av platsens förutsättningar, utifrån vad jag som landskapsarkitekt ser. Den tredje och tidsmässigt mest omfattande delen, som delvis skett parallellt med de övriga, var en samverkans- och brukarprocess med elever och personal på skolan. Som en del i detta har även ingått att ta fram ett koncept som kan användas av elever och personal för diskussion och skissande kring utemiljön. Den fjärde och sammanfattande delen är framtagandet av en visionsskiss som kan användas vid utvecklingen av skolans utemiljö.

Förhoppningen är att den visionsskiss som arbetet resulterat i ska kunna användas av Alströmergymnasiet när de, med hjälp av eleverna, ska rusta upp sin utemiljö. Grundat på tidigare erfarenhet och träning inom området får byggprogrammet en viktig roll i elevernas genomförande av projektet. Lärarrepresentanterna från byggprogrammet har också, tillsammans med bland annat bildlärarna, rektorerna och intendenten varit de mest aktiva ur personalen. Eftersom en av grundtankarna med arbetet har varit att alla kan tillföra något viktigt till projektet måste dock alla program få vara med och sätta spår och ta en aktiv del i formandet av skolgården. På så sätt kan utförandet bli en start på att använda utemiljön som aktivt lärande- och utvecklingsrum.

Val av metod

De metoder som kan användas för att engagera och integrera brukarna av en plats i en planeringsprocess är både många och skiftande. Där finns de allmänt använda,

som ex stormöte och samrådsmöte som främst handlar om förankring av en redan påbörjad process. Men det finns också en uppsjö av mer processinriktade som ex charet, framtidsverkstad m.fl. Vilken av dessa metoder som bör väljas beror såväl på vad som är målet med projektet som på tid och budget. Inom detta arbete har jag valt att fördjupa mig inom två av dessa, gåtur och framtidsverkstad. Dessa valdes dels för att de ger ett stort utbyte på kort tid, dels därför att de angriper problemet från två olika synsätt. Gåturen grundar sig på att en expert kommer in och väljer de områden som är viktiga att diskutera. Brukarna ska ge svaren till experten. Framtidsverkstaden å andra sidan, även om den också bör ”ledas av en väl förberedd och utbildad expert” (Denwall och Salonen 2005) ser ändå brukarna som experterna som ska välja såväl problemställningen som hitta lösningarna.

Gåtur

Begreppet ’gåtur’ som metod har formats av forskare på Chalmers; Hurtig, Paulsson, Sundberg och av Ambrose på SBI i Danmark (de Laval 1997). Gåturen är en metod för erfarenhetsåterföring där olika aktörer i planeringen av exempelvis bostadsområden får möjlighet att utbyta kunskap om platsen, dels för att kunna förbättra den nuvarande situationen, dels för att kunna dra lärdom inför kommande projekt. Det som enligt de Laval är speciellt med denna metod är att man samlar folk med helt olika bakgrund som alla har en roll för området, ex boenderepresentanter, byggare, byggherre, fastighetsskötare och fastighetsägare, arkitekter, landskapsarkitekter och anläggare. Frågor som de boende har om hur, och varför kan därigenom snabbt få sin förklaring. För upphovsmännen kan det också vara både spännande och ögonöppnande att gå runt i den färdiga

miljön och reflektera och sedan få de faktiska boendes egna synpunkter, det ger en fingervisning om man tänkt rätt (de Laval 1998).

Gåturen börjar med en gemensam genomgång av metoden och tidsplanering för dagen, därefter går samtliga deltagare ut i området. Alla deltagarna får en karta där den i förväg bestämda ruten finns inritad. Längs ruten är 8-10 platser markerade att stanna på. Vid varje sådant stopp ska deltagarna skriva ned vad de tycker är bra och dåligt på platsen och hur den upplevs. Metoden bygger på att de skriver ner sina iakttagelser individuellt under promenadens gång och sedan samlas för en gemensam genomgång av resultatet och diskussion. Begränsningen till ett lågt antal platser underlättar gruppdiskussionen efter promenaden. Diskussionen får därigenom en naturlig struktur där informationen koncentreras till de viktiga problemområdena. Under diskussionen antecknas alla synpunkter på blädderbock eller liknande. Det är viktigt att alla talar om samma plats. Därför kan man visa ett foto på varje plats, antingen som diabild eller ett litet färgkort uppmonterat på blädderblocket, av varje stoppunkt. Den beräknade tiden för promenaden och genomgången efteråt är enligt de Laval minst en timme vardera. Hon påpekar också att stämningen blir bättre om samtliga får fika och smörgås efter promenaden. En skriftlig dokumentation av resultaten från diskussionen görs i efterhand (de Laval 1994).

Det strikta upplägget och genomförandet är enligt de Laval en förutsättning för att kunna ta tillvara den korta mötestiden så effektivt som möjligt.

Metoden kräver enligt de Laval, för ett lyckat genomförande, minutiösa förberedelser. Ledaren av gåturen måste i förväg lösa alla praktiska

METOD

detaljer såsom tidsbokning med alla deltagare, lokalbokning, rekognosering, kartframställning, fotografering av stopplatser, fika etc. Men metoden ger också ett stort utbyte. I den jämförelse av fem olika metoder för arkitekturutvärdering hon gjorde tillsammans med boende och planerare i två olika bostadsområden var gåturen den metod som både fick fram flest aspekter kring området och som var mest uppskattad såväl av de boende som av planerargruppen. (de Laval 1994)

Framtidsverkstad

Framtidsverkstäder förknippas framför allt med den tyske framtidsforskaren, socialisten och samhällsdebattören Robert Jungk (Denwall & Salonen 2005). Han utvecklade under 60-talet en metod som skulle göra det möjligt för vanligt folk att ta fram förslag på hur framtiden borde se ut. Framtidsverkstäderna skulle göra det möjligt att delta i de demokratiska processerna på mer stimulerande och fantasifulla sätt än vad som annars är brukligt i en representativ demokrati. Metoden skulle ge ordet demokrati ett reellt innehåll (Denwall och Salonen 2005). Framtidsverkstaden är enligt Denwall en starkt strukturerad pedagogisk metod som kan användas som stöd för grupper att ta itu med gemensamma angelägenheter.

Metoden är beräknad att ta två till tre dygn, men kan även kortas ner till en snabbvariant över en dag. Mellan 30 och 100 personer brukar delta, men det kan vara många fler. Metoden delas upp i följande fem steg.

1. Förberedelsefas

Under denna fas formuleras verkstadens tema tillsammans mellan initiativtagare och blivande verkstadsledare. Tillsammans identifierar de också vilka personer som ska delta. Det är också under denna första fas allt det förberedande arbetet

där praktiska detaljer ska lösas. För metoden behövs en stor sal med flyttbara stolar, massor med pennor i olika färger, blädderblock några grupprum och god tillgång på fika och mat.

2. Kritikfas

Under kritikfasen skall alla de problem deltagarna upplever släppas fram och synliggöras. De enkla regler som styr mötesordningen i plenum är att ingen får prata för länge och att man måste uttrycka egna åsikter om saker och ting. Under den gemensamma probleminventeringen antecknas alla kritik- och problempunkter på blädderblock som sedan tapetserar rummet. 100-200 punkter är inte ovanligt under en timme. Därefter arbetar deltagarna i mindre grupper.

3. Fantasifas

Under denna fas är alla idéer tillåtna, allt är möjligt. För att släppa lös kreativiteten uppmanas deltagarna att lämna verkligheten bakom sig och istället plocka fram sina drömmar och visioner om hur saker och ting borde vara. Även denna fas inleds med anteckningar på blädderblock varefter deltagarna utarbetar utopiska förslag gruppvis.

4. Förankringsfas

Under denna fas skall problemen och idéerna knyts samman till konkreta uppslag för handling. Målet med fasen är konkret planering där deltagarna genom konsensus bestämmer lämpliga prioriteringar och framtida arbetsordningar. Tydliga uppdrag formuleras kring vem som skall göra vad och när.

5. Uppföljning

Den sista fasen brukar även kallas för permanent verkstad. Metoden syftar framåt (därav namnet) och ett viktigt mål med processen är också att processen fortsätter även efter själva verkstadsdagarna. En

viktig effekt av uppföljningen är att utomstående dras med. En uppföljning 4-8 månader senare gör att informationen sprids och processen hålls igång.

Validitet

Alla de individer som deltar i en grupprocess kommer påverka dess förlopp. De resultat som uppstår kommer att formas såväl av den sammansättning av individer som deltar som av den specifika situation där de möts. Detta gör att man måste se varje liknande process som unik i sitt genomförande och utfall. Detta utesluter inta att de erfarenheter som dras utifrån det enskilda fallet kan ha en större allmängiltighet. De mönster och sammanhang som framträder är i många fall generellt applicerbara. Slutsatserna blir en riktlinje som kan tas som utgångspunkt för arbeten i liknande sammanhang, även om de nya förutsättningarna kräver anpassningar.

Slutsatser från föreliggande arbete, gjorda grundar sig på de erfarenheter och iakttagelser från mitt arbete tillsammans med elever och lärare på Alströmergymnasiet. Detta innebär att en stor del av den utvecklade kunskapen har erhållits med mig själv som en del av processen. Jag har alltså inte bara varit en passiv deltagare som stått vid sidan av och iakttagit, utan själv varit en faktor som påverkat utfallet. I ett sådant här projekt är det interaktiva samarbetet mellan brukare och landskapsarkitekt generellt användbar, under förutsättning att de kan anpassas till de faktiska förhållandena.

LITTERATUR OCH TEORI

“Det finns ett stort behov av en upprustning av våra skolgårdar. I ett samhälle där brukarinflytande och medbestämmande genomförs inom allt fler områden måste alla lära sig att delta i demokratiska processer och ta ansvar för sin miljö. Skolgårdsupprustningen ger här tillfälle till praktisk träning.”

Susan Paget

Nöjdhet och informationsutbyte

Det kan synas självklart att dem som ska använda en plats ska få vara med och göra sin röst hörd under beslutsprocessen, det är ju ändå de som i framtiden tar konsekvenserna av besluten som fattas. Trots det kommer nutida och framtida brukare ofta inte in förrän i slutet av planeringsprocessen, när det redan finns ett förslag som man ska ta ställning till eller lämna synpunkter på, t. ex i traditionellt kommunalt samrådsförfarande.

Det finns flera goda skäl till att låta brukare vara med och tycka till. Den som känner att ens röst blivit hörd i en beslutsprocess blir nöjdare med resultatet än den som inte fått det, även om man blivit tvungen att kompromissa med sin egen åsikt (Thompson 2000, m.fl.). Men att koncentrera dialogen till ett eller ett par tillfällen i slutet av processen innebär en begränsning av hur mycket brukarna kan påverka. Inriktningen på projektet är redan fastlagt och problemställningen formulerad. Därigenom förlorar man den breddning av tankar och upplevelser av platsen man kunde ha fått genom att låta dem vara med tidigare och låtit dem vara med kontinuerligt.

Även för att underlätta för framtida projekt kan det vara klokt att göra planeringen och projekteringen till en mer öppen process. I boken *Lek äger rum* (Lenninger & Olsson 2006) tar Ann Johansson upp ett exempel på detta. Hennes studie visar att de skolor där eleverna har fått vara med och aktivt delta i skolgårdsförnyelsen har en mer positiv attityd till förändringsarbete än på de skolor där eleverna inte har fått det.

Brukarinflytande är en process som agerar i flera riktningar. Dels fungerar den som informationsöverföring mellan planerare och brukare, men den kan också fungera som en katalysator och informationsförstärkare i interaktionen mellan plats och människa. Detta gäller inte minst för skolgården. En skolgård är inte bara den utformning jag som landskapsarkitekt ger den. Det är bara en aspekt, ett fysiskt skal, som fungerar som en behållare för aktiviteter som kan uppstå på dem. En plats är framför allt det sätt den påverkar och påverkas av sina besökare. Att låta de framtida brukarna vara en del i utformandet av en plats kan ses som ett sätt att snabbstarta en relation mellan en plats och dess användare. Ibland kan det avgöra om utformningen blir lyckad eller inte.

Brukarinflytandet blir ett medel att styra plats-människaspiralen i positiv riktning, en process som starkt påverkas av våra förväntningar. Suzanne de Laval utvärderade tillsammans med två boendegrupper fem olika metoder för att använda brukarinflytande i utvärdering och kunskapsåterföring i planering av bostadsområden. Hon beskriver hur de olika metoderna har gjort att de boende bland annat har fått större hemkänsla och intresse för sitt område. Hon citerar några av de boende: "Jag tror att jag blev mer intresserad av området. Som nyinflyttad tar det ofta tid att känna sig hemma. Efter gåturen upptäckte jag en hel del detaljer jag annars kanske aldrig skulle ha tänkt på. Jag tror att området blev delvis 'mitt', och 'sitt eget' är man alltid rädd om." och "Känner mig mer hemmastadd i området som helhet. Har fått perspektiv på mitt boende. Känner större delaktighet och ett visst ansvar för området, en viss stolthet. Här bor jag!"

Övning ger demokrati

Skolans uppgift är att överföra tidigare generationers kunskap till de idag unga och ge dem bästa möjliga förutsättningar för sina framtida liv. I denna strävan har skolans fysiska miljö historiskt sett haft en meroreflekterad roll än exempelvis pedagogik och undervisningsmetoder (Åkerblom 2005). Detta trots att vi vet att kunskap utvecklas i de situationer där kunskap behövs, det vill säga i begripliga sammanhang kopplade till både tid och rum (Hägerstrand 1991). När vi inhämtar kunskap gör vi det som en del av en plats och vilken kunskap vi väljer att ta till oss kommer att präglas av vår läroplats.

Skolgården kan alltså spela en viktig roll i elevernas utveckling. Två roller som skolgården ibland får ta är som övningsarena och plats för att levandegöra annars abstrakta fenomen. Exempel på detta är skolträdgårdar som ger en djupare förståelse inte bara för de ämnesavgränsade kunskaperna i ex biologi, fysik etc. utan även kan skapa en förankring i eleverna för vikten av ekologi och en förståelse för människans plats i ett större sammanhang (Åkerblom 2005). Ytterligare en roll är den som övningsarena för demokrati. Paget och Åkerblom beskriver detta som att skolgården inte längre är en plats för fostran utan en plats att öva sig på att förändra sin omvärld (Lenninger och Olsson 2006).

Det är ännu ganska få skolgårdar där man aktivt låter eleverna påverka. Pål Castell (1992) citerar i inledningen till sitt examensarbete den finska landskapsarkitekten Gretel Hemgård som en gång lär ha sagt att "fattigdomsgränsen går mellan skolhuset och skolgården". Även om det ligger en raljerande underton i påståendet så stämmer det alltför väl

in på många skolgårdar. Många av våra skolgårdar kännetecknas av sterila miljöer där logistik och driftsekonomi har gjort gårdarna till platser vars främsta uppgift är att ställa till med så få problem och kosta så lite som möjligt. Kan planering och skötsel av skolgården ge en insyn i planeringsprocessen och visa hur ett demokratiskt samhälle fungerar. Det blir en träning i att jobba tillsammans i grupper med samma mål och i att ta hänsyn till många anspråk och behov. När det man planerat får en fysisk och konkret form kommer det att fungera som en bekräftelse på att man kan påverka, att ens röst gör skillnad.

Behovet av att rusta upp många av våra skolgårdar blir allt mer uppenbart. Att inte låter elever och personal vara med i den processen är att gå miste om en stor mängd värdefull information. Att släppa in dem i processen kan dessutom ge ekonomiska fördelar. Genom att lyssna till deras erfarenheter och önskemål kan man finna och koncentrera insatserna till det som finns störst behov av och på så sätt få ut maximal valuta för pengarna. Att låta eleverna vara med och planera och bygga på sin gård skapar alltså inte bara förankring för processen och demokratiövning för framtida samhällsmedborgare, det kan även vara ekonomiskt klokt. Att själv få vara med och sätta spår sätter brukaren i centrum och synliggör sambandet mellan människa och plats. En plats som ger utrymme för brukarna att utveckla kan i bästa fall stimulera elever att engagera sig i sin omgivning och tro på sin möjlighet att påverka sin omvärld.

Landskapsarkitektens roll

Matti Bergström jämför barns lek med vuxnas kreativitet (Lenninger & Olsson 2006). Båda är vägar som öppnar för nya möjligheter utom räckhåll för logiken och kan därmed generera nya oförutsedda idéer. Han finner också likheter i att båda går under om ordningskraven blir för höga och att ingen av dem följer uppgjorda planer. På samma sätt som när man för in kaos i ordnade system anser han att lek och kreativitet fungerar, något rådande förstörs, men något nytt kan komma ur det som raserats. För mig har detta inneburit ett behov av att konfrontera min egen roll som landskapsarkitekt. I arkitektrollen ingår ett stort mått av kreativitet. Men denna kreativitet används ofta för att hitta och skapa struktur och ordning på en plats. Det är i många fall en nödvändig del av arbetet, då det handlar om att göra platser meningsfulla och förståeliga. Men risken är också man som planerare bara ser till sin egen kreativitet, att man som designer ser sig som ensam skapare av platsen. För att låta även brukarna vara en del av platsen måste man släppa en del av kontrollen och därigenom dra nytta av deras kreativa ”kaos”.

Dyrnes och Germo beskriver hur elevernas önskemål och behov inte alltid sammanfaller när de medverkar vid skolgårdsupprustningar (Lenninger & Olsson 2006). Därför anser de att idéer alltid måste tolkas. Tre anledningar de tar upp är att en utemiljö som är föga stimulerande kan medverka till idéfattigdom, att idéer inte kan utvecklas, att projekt som genomförs i skolans regi kan leda till att man säger det man tror man förväntas säga. Det leder till konventionalitet och brist på tid och ledning försvårar barnens fantasiutveckling i samspel med de vuxnas kunskap.

Någon måste stå för sällningen i all den information som kommer in i en brukarprocess. När en vision ska få fysisk form görs en tolkning av den. I det ögonblick man sätter pennan mot pappret väljer man bort alla de andra bilder samma vision gav upphov till. Detta behöver inte vara negativt. En konkretisering av abstrakta upplevelser och drömmar kommer att leda till en förenkling. Utmaningen ligger i att kunna särskilja de önskemål och synpunkter som är bärande för visionen.

Fördjupad inventering

Av rent praktiska skäl är det klokt ta till sig synpunkter från befintliga brukare. De har tidsmässigt, både enskilt och sammantaget som grupp, spenderat mer tid på platsen än vad en ditrest landskapsarkitekt praktiskt sett någonsin kan göra. Därför har de också en spännvidd av upplevelser som är värdefulla att ta till vara. De blir en förlängning av inventeringen. Varje människa upplever en plats på sitt speciella sätt, färgat av tidigare erfarenheter. I rollen som landskapsarkitekt ingår därför att göra avvägningar och sammansmältningar mellan dessa personers upplevelse och önskemål om sin miljö.

I sin utvärdering av olika metoder för arkitekturutvärdering visade Suzanne de Laval (de Laval 1994) att boende och planerare inte alltid delar synsätt. En förklaring till detta kan vara att vi som planerare är tränade att inventera och analysera de miljöer vi rör oss genom, medan man som brukare av en plats upplever den. Även vilken typ av information som man finner viktig kan vara en avgörande faktor. Planerarna står för den icke-kontextuella kunskapen och har i

sin yrkesroll som uppgift att söka lösningar på den. Man väljer att se strukturfrågor som viktiga medan brukarna som äger den kontextuella kunskapen hellre fokuserade på de faktiska problemen. Deras skala var mindre och deras synpunkter fysiskt förankrade.

Samrådsprocesser som en form av inventering fungerar inte bara som länk mellan brukare och planerare. De kan även fungera som ett sätt för brukarna att upptäcka/återupptäcka sin plats. Därför är det en fördel om inventering och planering kan vara en pågående process eftersom det kan hjälpa till att minska de hemmablinda fläckarna och göra brukarna till än bättre experter på sin egen miljö.

“Det går inte att fullt ut definiera vad lek är (...) Kanske är det som med kärleken, den flyr undan alla definitioner, men få förnekar dess existens.”

Matti Bergström

Lek eller spel

Det finns många definitioner som försöker fånga vad leken är. Tyvärr är de nästan alla antingen för smala och kan bara appliceras på en liten del av allt de lekande människorna gör. Eller så är de allt för vittfamnande, vill göra allt till lek och förlorar därför mening och användbarhet.

Johan Huizinga menar att det essentiella i leken är att den är, det som på engelska uttrycks, ”it’s fun” (Asplund 1987). Ett begrepp som han menar saknar motsvarighet i andra moderna språk. Därmed förkastar han också alla tidigare uppställda definitioner av lek, såsom leken ett utlopp för överflöd av energi, träning inför kommande arbete, behov av avkoppling o.s.v. Han ställer istället upp ett antal andra kriterier för vad leken är. Leken är en frivillig aktivitet som inte kan existera under tvång. Den hör inte till det verkliga livet utan dess låtsade karaktär utgör istället ett avbrott i densamma. Den har därför heller inga mål eller syften utan utgör sin egen anledning. Han menar också att leken alltid är en avgränsad aktivitet, såväl över tiden som i rummet. Den har en startpunkt och ett slut och den utspelar sig alltid på en speciell plats. Leken är också ordning, den är bunden till regler som är specifika för varje enskild lek. Det sista kriteriet är att leken är spännande och dess utfall är osäkert.

Huizinga skiljer inte mellan lek och spel, utan hävdar till och med att lek och kamp är närbesläktade eller till och med identiska uttryck. Ur leken hävdar han att all mänsklig kultur stammar. Leken är det urämne den är uppbyggd av. Asplund vänder sig mot denna karaktäristik som kan tyckas på en gång för trång och för vittfamnande. När allt är lek, såväl krig som poesi, rättsväsende och all annan

mänsklig aktivitet, förlorar begreppet innebörd. Samtidigt utestänger den med sina krav på ordning engångslekar och kreativa inslag blir ingen nödvändig del av lekandet. Som Asplund påpekar stämmer Huizingas lekdefinition kanske främst in på spel. Då är Asplunds definition av lek och spel mer relevant. Han menar att: ”Spelet är organiserad lek. Vilket betyder att spelet inte längre är lek. Spelet är organiserad social responsivitet. Leken är responsivitet, rätt och slätt” (Asplund 1987). Detta gör, menar Asplund, att även om leken knappast kan vara kulturbyggande så är det ändå den som ”tillhandahåller stoffet för det kulturella sorterings och organisationsverket. Leken föregår spelet, det oregelmsiga det regelmässiga”. Han menar därför att den kultur där allt är reglerat och avtalat är en avslutad och färdig kultur. I ett sådant socialt sammanhang, finns inte längre något utrymme för lek. Det återstår då bara att ”flippa ut”. Även om ”flippa ut” kan betecknas som någon form av lek så är det menar han en form av lek som per definition inte kan bli till spel och därför inte komma att upptas i kulturen.

Asplund hävdar också att i leken är det responserna som bestämmer över världen, inte världen som bestämmer över responserna. Det innebär exempelvis att om jag responderar på en kotte som om det vore en ko, så är det en ko. Om jag responderar på mig själv som om jag vore en affärsman eller en pirat så är jag en affärsman eller en pirat.

Mats Niklasson beskriver skillnaden mellan lek och spel på följande sätt: Leken är en helhetsupplevelse, den har ingen början och inget slut (Lenninger & Olsson 2006). Lek är en inre drivkraft och sitt eget syfte. Spel och idrott däremot, har ett linjärt förlopp, en början och ett slut.

Oftast finns ett mer eller mindre tydligt prestationskrav i spelet, att vinna eller förlora. Idrott och spel tränar kondition och fysik, men den ger inte den stimulans till barnhjärnan som leken gör. Stress och lek är oförenliga tillstånd, ett barn som är uppslukat av sin lek är inte stressat, det finns inga krav på prestation i leken. Däremot behöver barnet sammanhängande och ostörd tid för leken.

Till skillnad från spelet är alltså leken en aktivitet som saknar riktning. Lek och nytta ligger som två motpoler, även om nytta kan bli en konsekvens av leken. Leken bygger på att den är obunden och kan existera utan givna målsättningar. Medan spelet bygger på att det finns ett i förväg givet mål att sträva mot så sker i leken målpuffyllelsen i var stund. Att leken saknar riktning ger också att det inte går att bryta mot lekens regler. De är något som skapas och omprövas i var stund, leken bygger ju på det oförutsedda och det oväntade. Asplund (1987) uttrycker detta som att ”Ett spel är inte ett spel, om det inte i princip tillåter fusk. Leken tillåter inte fusk. Leken är ett slags fusk”. Därför blir också, som Asplund påpekar, begrepp som lektid och lekplats intressanta. Lek kan hända när som helst och var som helst. När leken bryter fram blir tiden därför till lektid och platsen förvandlas till lekplats.

Lek - bara för barn?

Leken kan ta vitt skilda uttryck och ger därför utrymme för barn med olika intressen och förutsättningar att öva såväl kreativitet och motorik som socialt samspel med andra individer. Skolgården ses, sedan ett halvt sekel tillbaka, som en yta för att framför allt just leka på (Åkerblom 2005). De första skolåren fungerar den också så, men kring tolvårsåldern sker en förändring i

LEKEN

utnyttjandet av utemiljön, (Castell 2002). Lekandet minskar, såväl i omfattning som i bredd av uttryck. Grahn beskriver hur intresset för konkreta aktiviteter, natur och utemiljö avtar (Castell 2002). Också fantasilekarna försvinner som socialt accepterad form av utomhusvistelse, kvar finns sportlekarna. Fritidsidrotten är oerhört viktig och engagerar särskilt många ungdomar, men den når ändå inte mer än en liten del av befolkningen. De elever som inte är intresserade av att sparka boll hänvisas till att ”stå och hänga” eller än vanligare stanna inomhus där elevrum och studentfik bjuder på betydligt fler möjlighet till aktivitet och spontana mötesplatser. Behovet för även äldre barn (upp till 18 år) att leka var en fråga som lyftes fram av bland andra Lady Allen of Hurtwood (Lenninger och Olsson 2006). Hon tryckte på människans behov av att få lagom svåra utmaningar och införde så kallade adventure playgrounds där ungdomarna skulle få möjlighet till större utmaningar och leken skulle kunna vara farligare. Även på senare tid har faran med att bara skapa överdrivet trygga miljöer lyfts fram av exempelvis David Eberhardt (Eberhardt 2006). Han menar bland annat att det han kallar trygghetsnarkomani i kollektivet leder till oförmåga att hantera svårigheter hos individen.

Även om avståndstagandet från leken kan ses som en del av tonåringens sökande efter en vuxen identitet, leker även vuxna. Deras lekar tar sig bara andra uttrycksformer än barnets. Den mest spridda formen är antagligen motion och motionsidrott, även om många går över från att aktivt utöva till ett passivt åskådarperspektiv. Vår leklust kommer också fram exempelvis i hobbies. Kanske kan den ibland också anas när vi ständigt samlar på oss nya prylar som mobiler och dvd-spelare, ett slags vuxenleksaker.

I skolmiljön blir leken viktig inte minst eftersom den människa som inte rör på sig inte heller orkar sitta stilla (Castell 2002). Dessutom övar leken fantasi, koordination och inlärningsförmåga och kan vara ett sätt att locka ut eleverna till frisk luft och situationsombyte. Frågan blir alltså vilka former av lek som borde lekas på en gymnasieskolgård och hur man skapar en utemiljö som inbjuder den som inte tror sig vara barn till att leka?

Lekande barn, kreativa vuxna

Susan Paget (1983) beskriver hur entusiasmen för skolgårdsprojekt svalnar bland eleverna ju högre årskurser det gäller. Två anledningar hon nämner är lärarnas attityder och betygspressen, känslan av att man snart kommer att lämna skolan, och att skolgården ses som en plats där man leker och som det därför är barnsligt att bry sig om. Lika viktigt är nog att formen för att leda utvecklingsprocesser för den fysiska miljön inte är förankrade i skolstrukturen. I den konventionella lektionsstrukturen finns alltför litet utrymme för att arbeta brett med fler kompetenser än de egna. Tidsbrist och för starka ordningskrav är ju som redan tidigare nämnts effektiva sätt att döda såväl lek som kreativitet. Just att kreativiteten ligger så nära leken kan också ge en falsk känsla av att det inte är på riktigt, att det är roligt men man förlorar ju tid till den egentliga undervisningen. Attityden kan återfinnas i nästan alla sammanhang där den praktiska formen av inläring, den som främst leder till tyst kunskap, finns. Exempel på detta återfinns exempelvis i Petter Åkerbloms (2005) intervjuer med lärare kring deras skolträdgårdar.

En skillnad mellan hur barn och vuxna använder sin miljö är med hur många

sinnen de använder. Enligt Mia Heurlin Norinder är barn konkret verksamma i sin omgivning och använder den fysiska miljön med hela kroppen. Till skillnad från vuxna berättar de vad de gör på olika platser. Vuxna använder miljön med ögonen, de talar om hur där ser ut. (Lenninger & Olsson 2006). Detta kan vara en av de förklaringar till (eller kanske konsekvens av) förändringen av hur man använder sin skolmiljö som sker när eleverna slutar leka och börjar hänga. Helt fullt kan denna förklaring ändå inte täcka in förändringen eftersom även vuxna leker, de gör det bara på andra sätt som är socialt accepterade för dem. Eller som Matti Bergström citeras i Lek äger rum (Lenninger och Olsson 2006): “Det som hos barn kallas lek, kallas kreativitet hos vuxna”.

Vår benägenhet att fokusera på visuella intryck har även andra grunder. Även om också vuxna upplever med alla sinnen så har vi under uppväxten blivit mest tränade i att berätta om vad som sker på platser genom visuella uttryck. Vår skolgång präglas av träning där vi som objektiva betraktare ska försöka beskriva fenomen. En intressant frågeställning, som dock inte ryms inom ramen för detta arbete att undersöka, är hur de barn och ungdomar som arbetat mer med t.ex skolträdgård och andra fem-sinnesinläringar kommer att beskriva dessa platser, med syn eller med görande. Ett annat exempel vore att låta eleverna beskriva t.ex en slöjdsal där görandet är prioriterat mot de visuella intrycken.

Rörelse och motion

Rörelse och utomhusvistelse har en avgörande betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande. Men trots detta välbekanta faktum ökar problem som övervikt och diabetes i stadig takt inte bara hos

den vuxna generationen utan även hos barnen - en följd av vår stillasittande och inomhusbaserade livsstil. Som ett svar på detta kommer ibland krav på ökat antal idrottstimmar i skolan eller att ungdomen i större utsträckning måste engageras i de idrottsinriktade fritidsaktiviteter som finns att tillgå. Men även om skol- och föreningsidrotten spelar en betydande roll och gör ett jätteviktigt arbete så ligger den avgörande nyckeln till folkhälsan i vår vardagsmotion, i elevernas fall rasttiden. För lite utevistelse skapar trötthet, irritation och koncentrationssvårigheter (Castell 2002). En skolgård som lockar eleverna till utomhusvistelse och till rörelse är därför en god investering för såväl den enskilda skolan som hela samhället.

*“Om man ser hela skolan,
skolbyggnaderna och skolgården som
en enhet blir sambandet mellan ute och
inne en viktig fråga som idag nästan
helt glöms bort.”*

Susan Paget

Ute/inne och lektion/rast - separera eller integrera

Vår skola har enligt tradition gett ute- och inomhus tydliga och uppdelade roller. Inomhus sitter man still och undervisar/ blir undervisad. Utomhus har man fri tid. Här ska man röra sig och förfriska kropp och själ. Att rum och aktivitet bör vara uppdelade på detta sätt är dock inte självklart. I lärande och platsforskning talar man om hur lärandet påverkas av platsen som i sin tur påverkas av lärandet (Åkerblom 2005). Olika fysiska miljöer inbjuder till olika former av lärande och kunskap. I den aktuella läroplanen finns ingen hänvisning till att man bör förlägga delar av undervisningen utomhus, men den motsätter sig det inte heller. På skolor där man har valt att satsa på olika former av utomhuspedagogik har man ofta kunnat iakttä flera positiva konsekvenser. Utemiljön kan, när den ges chansen, fungera som en komplettering till den mer traditionella inomhusundervisningen. När lektionen flyttar ut sker en förskjutning mellan inlärd och upplevd kunskap (Åkerblom 2005). Undervisningen berikas med kunskapsformer som ofta är svåra att förmedla inomhus. Men även den undervisning som sker inomhus gynnas av utomhuspedagogiken, bland annat genom mer koncentrerade elever.

Att skolgymnastiken är viktig är de flesta överens om. Inte minst gäller detta för att väcka intresse och locka till att starta vanor kring motion och hälsa. Men, ännu viktigare än dessa relativt få lektionstimmar är hur vi spenderar vår tid under resten av dygnet. Den allmänmotion vi kan tillgodogöra oss från våra vardagsaktiviteter är avgörande för

vår kondition och hälsa. Gymnasieelever har ofta en fritid som är fullbokat med aktiviteter och den tid som blir över för spontan aktivitet och kreativitet är tämligen begränsad. Pressade tidsscheman, ökat bilinnehav och i vissa fall långa resvägar eller förvärrad trafiksituation, har minimerat den tidigare naturliga motionen och utomhusvistelsen av att till fots, eller per cykel, ta sig till sin skola/arbetsplats. Dessutom spenderar vi den största delen av dagen på vår arbetsplats, i elevernas fall på skolområdet. Därför måste dessa miljöer inbjuda till så mycket fysisk rörelse som möjligt.

Av samma anledning blir det viktigt att skolgården blir ett attraktivt alternativ till inomhusmiljön, för både elever och personal. Den måste få kvaliteter som lockar ut dem som rör sig i byggnaderna. Man bör heller inte underlätta inomhusvistelse, genom att exempelvis bygga ihop olika byggnader, däremot kan t. ex. ett regnskydd fungera som ett övergångssteg mellan inne och ute. Att dessa mellanplatser ofta uppskattas har uppmärksammats av flera projektörer och forskare (Paget 1983, Ståhle 2006, m.fl.) och är en av de funktioner som Susan Paget (1983) lyfter fram som en del av den goda skolgården. Gränsen mellan inne och ute måste vara en övergång som inte i sig blir ett motstånd. Gränsen mellan inne och ute bör så långt som möjligt suddas ut.

Annan typ av undervisning ger annan typ av kunskap

Skolgårdens användning kan enligt Pål Castell (2002) indelas i tre huvudfunktioner. Den första är att

kunna användas av skolan och i undervisningen. Skolan är den plats där kunskapsöverföringen mellan generationen ska ske och skolgården kan få en utökad roll med alla sina inneboende möjligheter när det gäller att utveckla formerna för kunskapsinhämtning och lärande, exempelvis som material och inspirationskälla, utomhusundervisningslokal, och skolträdgårdsplats.

Den andra är den emotionella, sociala och motoriska utveckling som den kan erbjuda. När allt fler barn och ungdomar har schemat fullbokat och den hårda konkurrensen om stadens ytor gör att det finns allt färre ytor att leka eller bara vara på får skolgården en viktig roll att fylla. Rasten kan ge möjligheten att komma ut till en kravlös utomhusvistelse om den har förmåga att locka ut eleverna från inomhusmiljöerna.

Den tredje funktionen handlar om den hälsa och det välbefinnande som en välplanerad skolgård kan vara en del i att skapa, när allt fler barn lider av övervikt och andra följsjukdomar på grund av stillasittande livsstil.

Själva bytet av undervisningsmiljö kan göra att skolgården ger annan kunskap i utbyte än undervisning på sal. Utanför salen är inte rollerna mellan elev och pedagog lika tydligt uppdelade och färdigformade. Pedagogen kan bli en medlärande och kunskapsinhämtningen behöver inte vara linjär utan kan hämta förankring i den situationella upplevelsen.

Skolgården bjuder på både material och inspiration för att förankra de traditionella kunskaperna i fler sinnen. Susan Paget citerar Jane Knight (Paget 1983) som på en skolgårdskonferens i Göteborg, 21-22/4 1980, ska ha sagt att; man lär sig 10 % av

LÄRANDET

det man hör, 20 % av det man ser, 50 % av vad man skriver och 80 % av vad man gör. Att därigenom förstärka de kunskaper man lär ut genom att bekräfta dem med görandets tysta kunskap är alltså en god investering. Att ge eleverna kunskap kan stödjas av att ge dem 'kunskaper'

I och med att traditioner och påbud allt mer luckrats upp, har även ungdomarnas liv, enligt Lieberg (1992) kommit att kännetecknas alltmer av osäkerhet och tillfällighet. Allt större ansvar läggs därmed på individen. När mer och mer är tänkbart och görbart och allt som inte är givet är möjligt att ta itu med hamnar individen under pressen att i varje situation välja mellan ett närmast oändligt utbud av valmöjligheter. När traditioner, livsmönster och normer inte längre är något man självklart föds in i, utan något man måste tillkämpa sig genom att välja mellan ett stort utbud av konkurrerande förslag blir inte heller identiteten något givet eller statiskt. Identiteten blir ett ting som man inte bara måste erövra, men återerövra igen och igen. Den successiva förändringen och omprövningen av identiteten innebär enligt Lieberg både en befrielse och prestationstryck. Parallellt med detta pågår ännu en process. Alla de samhälleligt producerade symboler och förslag på hur det goda livet ser ut leder till ett tillstånd av vad Lieberg beskriver som en form av kulturell hemlöshet. Även denna process betecknar han som tveeggad. Dels kan den vara befriande på det sättet att den skapar ett gemensamt språk för att kunna diskutera sådant som varit tabubelagt eller i vart fall undandraget från offentlig kommunikation. Nackdelen är den känsla den kan inge av att allt redan är gjort, att inget utrymme finns för genuina upplevelser. (Lieberg 1992). Skolgården skulle kunna finna en plats i att motverka den negativa konsekvensen av denna process, det kan ge just genuina upplevelser.

Vårt samhälle blir allt mer visuellt inriktat, allt mer abstrakt. Det har ett överflöd av berättelser och upplevelser som ska förmedlas, men det är få som i sitt dagliga liv lägger tid på att faktiskt producera någonting fysiskt och beständigt. Kanske kan känslan av att faktiskt få utforma någonting fysiskt bli en genuin upplevelse, just för att man inte kan förmedla hur något känns, det är något som varje kropp måste lära sig. Ord är ju inte samma sak som upplevelse. Med språket kan vi, i vart fall till en del förmedla visuella och audiella intryck, men den tysta kunskapen går inte att förklara, förmedla och visa upp på samma sätt. Den kan inte förmedlas genom ord, den är just genuin upplevelse.

Skolans tilltro till eleverna

Den engelska stiftelsen Learning Through Landscapes' har delat upp den kunskap man inhämtar under skoltiden i tre läroplaner (Adams 1993). Den första, den formella läroplanen, är det som faktiskt står i läroplanen att eleverna ska inhämta under sin skoltid. Denna innefattar det kunskapsflöde som ryms under lektionstid. Den andra, den informella läroplanen bygger på att eleverna utvecklas under hela sin tid på skolan, inte bara under lektionstid. Även de kunskaper man inhämtar under de undervisningsfria rasterna är oerhört betydelsefull, såväl för den kroppsliga som för den emotionella och sociala utvecklingen, vilket har befasts i ett flertal studier (Castell 2002). Eftersom dessa kunskaper inte inhämtas under lektionstid finns de heller inte med i den formella läroplanen, istället kan man tala om en informell läroplan. Den formas av vilket utrymme och vilka möjligheter skolan och dess miljö ger eleverna till utmaningar, sinnesupplevelser, lekmöjligheter etc. för att kunna utvecklas på ett bra sätt.

Utöver dessa första två kan man även tala om en tredje dold läroplan. Den dolda läroplanen innefattar det som skolgården säger om din roll i samhället och om dig som person. Det är vad skolgården förmedlar till eleverna om hur det vuxna samhället värderar dem. Eftersom vi tillbringar en stor del av vår uppväxt på just skolgården kommer den spela en betydande roll när vi växer in i våra roller gentemot omvärlden. Om de vuxna negligerar elevernas behov och önskemål om utemiljön, innebär det en känsla av nedvärdering och utanförskap, något som bland andra Gunilla Lindholm understryker (Castell 2002).

Varje plats är utformad utifrån de bilder och visioner planerare och designers hade om vad de så kallade brukarna skulle göra på den. Platser visar på så sätt vad man förväntar sig av människorna som kommer att vistas på den. Detta gäller inte minst skolgårdar som man inte väljer att vara på. Skolgården blir på så sätt en upplevd projicering av skolans/vuxenvärldens/samhällets tilltro till och förväntningar på eleverna. Det kan därför inte nog understrykas vikten av en god skolmiljö.

Vi utvecklas i samband med de platser vi vistas på. Människan strävar hela tiden efter att förstå sin situation efter att tolka den rätt. Arkitekten Bobo Hjort har beskrivit hur vi genom att agera på platser testat vi våra tolkningar av dem och vår roll på dem. (Åkerblom 2005) Att agera på en plats innebär också att platsen påverkas, ditt agerande blir en del av platsen. Att ge platsen till brukaren erkänner också från designerns sida komplexiteten i en plats. Det visar att man har förstått att platsen inte bara är det fysiska rummet, utan allt som händer på den, det som förändras över tid och de människor som brukar den. Alla människor som vistas på en plats är en del av den platsen. Tillsammans med alla

andra människor på platsen skapar man den sammantagna bilden av den. Men även de bilder som varje person bär med sig är den platsen, om platsen ger utrymme för dig att agera och göra den till din. "Din plats" gör dig till skapare, den som gjorde den satte dig som expert. En tillåtande plats visar att planeraren/förvaltaren/samhället tror att brukarna kan betros en plats med stor frihet.

En god skolmiljö kan visa att man tycker eleverna är värda att satsa på. Detta innebär inte att man alltid måste ta till dyra lösningar och totalförändringar. Framför allt handlar det om ett förhållningssätt där man både tillåter och förväntar sig att elever (och personal) har såväl förmåga som vilja att vara med och forma och utveckla sin miljö.

Vår roll och våra tidigare erfarenheter färgar våra uppfattningar och åsikter om vad som kännetecknar en skolgård och vad som borde göra det. Av den anledningen skulle det vara intressant att låta olika grupper, exempelvis personal och elever, göra varsin vision, exempelvis genom workshops eller framtidsverkstäder, för att kunna jämföra deras bilder. Detta har dock inte rymts inom ramen för detta arbete.

Vems revir är skolgården?

Även om det alltså finns goda anledningar att från skolans sida föra ut undervisningen till utemiljön så finns även en viktig poäng med att inte låta undervisningssituationen helt präglade skolgården. Lindholm (Lenninger & Olsson 2006) beskriver detta som att eleverna har rätt till en mellanzon mellan skolan och världen utanför. "Ett mellanrum definieras inte av dess egna gränser utan av de kringliggande rummens gränser (...) Skolgården lever därför

under två hot, antingen att skolan eller att omvärlden tar över och att identiteten som mellanrum försvinner." Risken för detta borde som jag ser det dock starkt hänga samman med hur mycket utrymme som finns på skolgården. Om det är trångt kommer det bli konkurrens om ytorna, om det är gott om plats kan det innebära att annars svårutnyttjade ytor får nya funktioner. Lindholms studie visade att efter skolgårdsupprustningar var det ofta just de vuxeninitierade aktiviteterna som ökade. Skolgårdsuprustningen kan i sig fungera som en form för möten där elever och lärare lär känna varandra under något annorlunda förhållanden i den vanliga undervisningssituationen (Paget 1983). Situationen kan jämföras med den lärandesituation som beskrivs av Petter Åkerblom (Åkerblom 2005) vid arbete med skolträdgårdar. Pedagog och elev befinner sig i en situation där de, för att uppnå en gemensam vision båda måste lära sig, i dialog, snarare än den envägskommunikation som katederundervisningen kan innebära.

“En bra miljö får inte vara färdig”

Mats Niklasson

Varje människa bär tusen platser inombords

Begreppet plats är ett i grunden mänskligt begrepp. Det är genom att människan har identifierat och avgränsat en plats som den uppstår. Platsen finner sin form och sin karaktär i det som urskiljer den från sin omgivning.

Platser kan ha flera dimensioner:

En plats är en yta, ett avgränsat utrymme (det som på engelska översätts space). Rummet blir definierat efter vad det kan rymma fysiskt.

En plats är en bestämd koordinat (place) den är sitt läge, en punkt man kan ta riktning mot

En plats är vad den rymmer abstrakt. Den är de händelser och förlopp som formar och formas av den.

En plats är berättelser. Den är alla de minnen, upplevelser, åsikter och föreställningar som personerna som vistats på den har om den.

En plats är en önskan om en plats. Den är de bilder av hur platser är eller borde vara som vi alla bär med oss, den är drömmen om platsen.

Vissa platser är redan färdiga, de är iordninggjorda och färdigställda. Ibland har man platsen som en yta som väntar på att fyllas med innehåll, vi måste fylla den med en berättelse. Ibland har man en berättelse som saknar ett fysiskt utrymme. Detta beskrivs också av Karla Werner (1994) som att "individen kan bära på en inre bild av en plats som inte nödvändigtvis motsvarar platsens nuvarande gestalt, men väl dess karaktär och själ". Hon menar

därför att för att kunna skapa platser måste man först bereda platser. För henne innebär detta att skapa en gemensam plattform för dialog mellan alla berörda, såväl med exempelvis tjänstemän, arkitekter och andra planerare som med användarna. Det är som länk mellan berättelse och plats som skolgården kan få sin funktion. Inom varje människa finns tusen platser som väntar på att formas. De behöver en fysisk plats, en möjlighet för och en vilja från berättelsebäraren att forma dem för att komma till uttryck.

I Sverige har vi stor frihet att röra oss och vistas på platser, vi har en stark offentlighet och allemansrätten tryggar vår tillgång till natur och möjlighet att använda oss av lejonparten av vårt land på ett helt annat sätt än i många andra länder. Samtidigt har vi en långt gående reglering av vad man får och inte får göra för att påverka såväl de privata som de offentliga ytorna. De flesta av våra offentliga och halvoffentliga platser är färdigplanerade och reglerade som sådana, de lämnar inga utrymmen för egna initiativ. På så sätt hålls de offentliga ytorna tydligt offentliga, men de fråntar också brukarna rätten och ansvaret att bli aktiva platsbrukare. Ett samhälle som vill ha aktiva medborgare måste lämna utrymme att få vara med och påverka tillsammans. Skolgården kan få bli en sådan plats där man tidigt får sätta avtryck, får förankra sig i en plats, får forma sin karaktär genom hur man betar sig på platsen.

Tid är platsens fjärde dimension

När tar ett projekt slut? Och vem betalar för att göra om projektet till en process som får fortsätta längre? Suzanne de Laval skriver att ibland kan en alltför snäv syn, på var gränsen för projekteringen

och starten på brukandet börjar, leda till motstånd från vissa byggherrar att låta arkitekten delta i bygg- och inflyttningsskedet. När ritningen är framtagen är ju platsen klar, den har fått sin färdiga form, så vad ska de då dit för? På så sätt förhindras inte bara utvecklingen av den platsen utan även erfarenhetsåterföring som hade kunnat vara värdefull inför nästa projekt förloras (de Laval 1994). Om en plats istället ses som en fyrdimensionell konstruktion kan man kanske inte säga att ett projekt med att bygga en plats är avslutat. Man kanske snarare borde tala om att starta en plats?

Platsen en del av identiteten

Platsen blir ett verktyg för oss att såväl upptäcka ATT vi är som att utforska VEM vi är. Inom barn och ungdomspsykologin placerar man in den första av dessa två separationsfaser under de första tre åren. (Lieberg 1992) Under denna period blir kopplingen mellan människa och plats extra påtaglig. Mia Heurlin Norinder beskriver detta som att barn utvecklas i samklang med sin fysiska miljö (Lenninger & Olsson 2006). Barnet lär inte bara känna platsen, utan även sig själv genom att söka platser som svarar på dess behov av trygghet och utmaning. Människan är en meningssökande varelse, vi försöker förstå vår omgivning genom att interagera med den. Därför är det viktigt att barnet finner att platser är meningsfulla. När platsen svarar barnet, när den blir meningsfull kan en relation mellan dem uppstå, menar Mia Heurlin Norinder.

Den andra fasen sker genom tonåringens frigörelse från familj och föräldrar och söker kvalificera och integrera sig i vuxenvärlden. Även under denna process

PLATSEN

spelar platsen en betydande roll som verktyg för att utforska och manifesteras den valda personligheten. En av de grundläggande tankarna hos Lieberg (1992) är att platsen, förutom att den rent fysiskt sätt kan användas också har en symbolisk dimension. Brukarna, i hans fall ungdomarna, använder den fysiska miljön för att skapa mening och sammanhang i tillvaron. Användandet i sig har alltså en symbolisk dimension. På samma sätt som andra kulturprodukter (musik, mode etc.) kan laddas med symboliska betydelser som en del av de ungas identitetsskapande och sökande efter mening, så kan även den fysiska miljön, stadens platser och rum tas i bruk och ges nya innebörder.

Människan har enligt Piaget ett både bearbetande och konstruerande element (Lieberg 1992) När människan möter en plats finns tre sätt att reagera på. Antingen blir hennes reaktion assimilation, hon ser och tolkar omvärlden i enlighet med de erfarenheter hon tidigare gjort. I ackommodation, det andra sättet, förändrar hon sitt tänkande för att klara en ny situation. Men Piaget för också in begreppet adaptation och menar att människan måste ingripa både i omgivningen och i den egna förståelsen av denna, för att klara sig i tillvaron.

Industrialiseringen innebar att många ryktes upp från sina uppväxtplatser och en uppdelning uppstod mellan arbete och hemmet. I förlängningen innebar det att en skillnad uppkom även mellan arbete och familj, mellan arbetsplats och hem, mellan arbetstid och fritid. Gränsen mellan barndom och vuxendom blev viktig på ett sätt som tidigare varit betydelselöst. (Lieberg 1992). Att livet styckades upp på detta sätt har fått som konsekvens att människornas vardagsliv är inte längre ett enda sammanhang, det

är istället uppdelat och kategoriserat i mindre enfunktionella delar. Asplund som citeras av Lieberg beskriver detta som att livet istället för sammanhang präglas av en rad diskontinuiteter Eftersom individen inte längre kan smälta samman med sin omgivning, då den hela tiden skiftar karaktär kommer denna process att leda till ytterligare individualisering (Lieberg 1992). Detta innebär att den självklara och odiskutabla hemortsrätten till platsen har gått förlorad. Innan var man på ett tydligare sätt del av en plats. Man var en del av platsen, inte bara i nuet, utan även över generationsgränserna. Platser hade därför en tydlig tidsdimension. Vårt behov av att känna förankring i världen har knappas minskat, men utrymmet och möjligheten för att verkligen kunna sätta avtryck och känna sig som en del av platsers tidsdimension är idag starkt begränsade. Det finns få ytor i städerna som inte är planerade och än färre där den enskilde individen uppmuntras att vara med och utforma. En av de platser som skulle kunna fungera som avtryckssamlare är skolgården. I skolans uppdrag att på bästa sätt förbereda eleverna för det framtida livet borde en given del vara att ge dem hemorts rätt i sin stad.

Flexibilitet och kontinuitet

Våra erfarenheter av de fysiska rum där vi vistas formar vår syn på omvärlden och på vår egen plats i den. Att få vara med och forma sin närmiljö skapar en förankring i den fysiska världen, en plats som ”är min”, ”är jag”, en plats där man hör hemma. Utifrån hur man har agerat på denna plats och hur den svarat på ens beteende grundar man sina framtida föreställningar om hur man bör bete sig på andra platser. Den blir den referenspunkt man relaterar andra platser till. Största

delen av vår vakna uppväxttid spenderas i skolan. Därför blir den och dess omgivande miljö oerhört viktiga.

På en skola förnyas ständigt den brukargrupp som använder utemiljön. De elever som gick där för tre år sedan är inte de samma som går där idag. Om alla ska kunna skapa sin egen förankring och muta in skolgården som sitt revir måste alla också få göra sina tillägg till den. Därför får ett gestaltungsförslag för skolgården aldrig betraktas som färdigt. Det måste vara utformat så att de tål de förändringar som med nödvändighet kommer över tiden. Att få sätta sitt avtryck i skolmiljön visar på ett förtroende från skolan och

fungerar då som ett synliggörande av vad man tror sina elever om. Tillvaron präglas av förändring och lång- och kortsiktiga processer och utemiljön kan på ett mycket tydligt sätt (till skillnad från inomhusmiljö som ofta är mer statisk till sin karaktär) synliggöra detta.

Stolthet

Mia Heurlin-Norinder beskriver också en studie av Bostadsområdet Flygstad. Under intervjuerna med barnen visade de på platser och berättelser som de förknippade med sitt område, även om de inte själva brukade vara där (Lenninger & Olsson 2006). Heurlin-Norinder såg detta som ett tecken på att de var stolta över sitt område. "Det viktiga är att barnen känner sig stolta

över sitt område även om de inte själva tycker att allt där är så kul. Att känna sig stolt - att ha något som känns viktigt att berätta om för något annan - ser jag som ett uttryck för att barnen känner sig förenade med platsen, att de kan och vill identifiera sig med den" Detta är ett påstående som är giltigt för alla platser oavsett brukarens ålder. En konsekvens av detta blir naturligtvis att det är viktigt att skolgården är en plats man kan vara stolt över. Den andra och kanske inte lika uppenbara konsekvensen blir att skolgården kan innehålla element som inte är till för eleverna och ändå höja deras stolthet och uppskattning av den.

Skolor, precis som många andra lättillgängliga platser har ofta problem med höga driftskostnader på grund av såväl vandalisering nattetid som oaktsamhet från de egna elevernas sida under skoltid. Susan Paget menar att man genom att införa en rullande planering och kontinuitet i skötsel och uppföljning av planerna kan minska detta problem (Paget 1983). Hennes tanke är att den förankring man gjort på platsen ska skapa en aktsamhet om den. Genom

att låta alla elever sätta spår har de gjort platsen till sin och det man själv gör det förstör man inte. Hon trycker också på vikten av att inget får slitas ner eller förstöras utan att ersättas. Det förhindrar att miljön inbjuder till fortsatt förstörelse. Man måste uppleva att ett föremål är värt att bevara för att det ska upplevas som angeläget att vara rädd om det. Att man under sin skoltid har fått sätta fysiska spår kommer enligt Paget också minska benägenheten att komma tillbaka och förstöra något på skolgården även efter att man har slutat där, de har redan satt sitt märke på skolgården. Ju mer flexibel och ju vänligare inställd en skolmiljö är till att acceptera förändring under skoltimmarna, desto mindre problem med ex klotter och andra revirmarkeringar borde den få.

Att ta sina platser i besittning

Mats Lieberg som forskar kring ungdomars sätt att ta till sig och använda stadens rum, gör en uppdelning mellan så kallade reträttplatser och interaktionsplatser. Ungdomarnas användning av staden (Lieberg 1992) beskriver han som att vara på en teater. På reträttplatserna är man "backstage" där kan man öva på att vara vuxen, repetera och göra fel, det är där man prövar sig fram till sitt jag, sin identitet. På interaktionsplatserna är man "onstage". Där finns publiken och det är där de övriga aktörerna ska bekräfta och reagera på vem man är. Båda typerna av platser behövs enligt Lieberg, såväl i den stora skalan, ex staden som i den lilla, ex fritidsgården. Han ser att den största bristen ofta gäller reträttplatserna, något som gör att det kan uppstå konflikt mellan olika ungdomsgrupper som tvingas söka sig till samma. Att det råder brist på reträttplatser för städernas ungdomar är något som återkommer med jämna mellanrum i media

PLATSEN

ex när fritidsgårdar läggs ned. Samtidigt råder idag en rädsla för de platser som skulle kunna fungera som reträttplatser. I parker röjs buskar undan för att skapa genomsikt, bakgårdar röjs upp och belyses och skolgårdar och andra undanskymda platser patrulleras av vaktbolag om nätterna.

Ett annat exempel på denna oro kan också ses i kravet på meningsfulla aktiviteter för de unga "så att de inte ska behöva dra runt på stan". Lieberg beskriver hur denna oro, för att ungdomens rörelse i grupp i det offentliga rummet, har funnits i vårt samhälle åtminstone sedan mitten på 1800-talet (Lieberg 1992) och att det snarare är det övriga samhället som har förändrat sitt sätt att använda utemiljön än att de unga har gjort det. När ungdomar tar staden och det offentliga rummet i besittning så sker det enligt honom ofta på ett iögonfallande och ljudligt sätt vilket har lett till oro och till krav på åtgärder. Han beskriver också att detta inte är ett nytt fenomen utan något som följt människan sedan industrialismen och borgerlighetens framväxt vilken hade som följd att ungdomsgruppen utkristalliserades som en specifik samhällsgrupp, skild från barn och vuxna. Han citerar tre litterära exempel från tre olika årtionden. Alla tre beskriver ett sätt att röra sig i den offentliga miljön. Trots en tidsskillnad på från mitten av 1800- till mitten av 1900-talet så beskriver de en förvånansvärt likartad situation. Ungdomarna har vissa hållpunkter där man brukar kunna träffa

på folk. Punkternas funktion skiljer sig; 1800: dans, 1920 ex konditori eller torget, eller gata, 1950: gata, Grönan, Nöjet, men rörelsemönstret, platstagandet är det samma. Mellan uppsamlingspunkterna drar de både för att visa upp sig och för att iaktta. Man umgås genom att röra sig, ta staden i besittning. Detta stämmer väl med mina egna erfarenheter från arbetet med Gottsunda Sociotopkarta, där samma mönster utkristalliserade sig. Under intervjuerna med högstadies- och gymnasieungdomar i Gottsunda, en stadsdel i Uppsala, visade det sig att en av de platstyper som ungdomarna uppskattade mest att vistas på sin fritid på var baksidor på förskole- och skolgårdar. Där fick de vara ifred och det fanns ofta sittplatser under tak där de kunde sitta torrskodda även när det kom en skur. Tillsammans med sportplatser och grillplatser fungerade de som mötespunkter i ett flytande och öppet rumsnät där stadsdelens ungdomar rörde sig.

Liebergs litterära exempel fångar detta fenomen och antyder också att även de vuxnas respons på deras beteende har varit av likartad karaktär i alla tre generationerna. Lieberg beskriver hur detta drivande ofta ses som något negativt, att de inte har någon meningsfull sysselsättning (och att de därför bör räddas). Men han anser att drivandet i sig faktiskt inte behöver vara dåligt. Tvärtom var hans erfarenhet att de ungdomarna ofta hade "ett friare och mer fantasifullt sätt att ta sin omgivning i anspråk" än vad de flesta andra ungdomar eller vuxna var i stånd till. Dra runt från plats till plats beteendet är något som han menar fokuserar starkt på nuet, att leva i det och fokusera på vad som händer för tillfället. Det kallas av Alberto Mellucci (Lieberg 1992) för 'Nomads of the Present': "om ingenting händer eller om ingenting finns

att uppmärksamma på en plats kan de på ett ögonblick vara på ett helt annat ställe".

Vad som däremot har förändrats är vuxengenerationens egen användning av det offentliga rummet. Lieberg nämner detta som en process där fokus allt mer lagts på livet i den privata kretsen och där gränsen mellan den offentliga och den privata sfären allt mer förstärkts (Lieberg 1992) Förr levde alla ålderskategorier en större del av sitt liv i de offentliga rummen. Detta har fått som följd att de vuxna försvunnit bort från de offentliga rummen till de privata. Eftersom de större och mer löst sammansatta grupperna av ungdomar har svårt att flytta in i de privata hemmen har det lett till att de blivit ensamma kvar i det offentliga rummet och att den ungdomsoffentlighet som tidigare var en del av den totala blandningen nu blir mycket tydligare exponerad. Den trygghet och sociala kontroll som förr uppehölls genom att människor av olika grupper och ålder var tvungna att samsas om utrymmet försöker man idag återskapa. Blandningen av människor från olika grupper och åldrar, som behövde samsas om utrymmet, ledde till social kontroll och gjorde de offentliga miljöerna säkra.

Idag försöker man återskapa den tidigare tryggheten genom att lägga in rena övervakningselement, ex föräldrar på stan. (Lieberg 1992) Att återskapa en positiv kontroll vore att föredra. Varje plats man idag planerar borde i bästa fall vara ett steg på väg bort från den zonering som varit målet med stadsplaneringen ända sedan industrialiseringen. Skolgården borde kunna vara ett exempel. Skolgården ska vara en plats för eleverna, men vad säger att den samtidigt kan vara en plats för möten mellan olika åldersgrupper. Ett första steg kan vara att få ut lärarna på gården.

Skolgården - del av skolan, del av bygden

Skolgården varken bör eller kan betraktas som en isolerad ö. Precis som andra platser finner den sin identitet just i det som gör att den urskiljer sig från omgivningen. På samma sätt som skolan är en del av det samhälleliga sammanhanget kommer dess fysiska miljö kunna fungera så inom bygden, oavsett om det gäller stadsbygd eller landsbygd.

Anders Sandberg beskriver skillnaden i hur äldre och yngre barn utforskar sin miljö genom en liknelse med mustaschfladdermusen och stor fladdermus. "Den första arten är känslig för barriärer. Den kan inte ta sig över stora öppna ytor med för lite vegetation. Däremot äter den allt den finner där den är. Stor fladdermus å sin sida är väldigt krävande när det gäller boplatser och föda, men den har inget problem med att ta sig dit den vill. Yngre barn är som mustaschfladdermusen. De är mycket känsliga för hinder, som till exempel trafikerade gator. Men där barnen vistas kommer varje vrå att utforskas, går det att leka här? Äldre barn är som stor fladdermus. De börjar korsa barriärerna och söker sig mer och mer till alldeles egna och specifika platser. Ju äldre de blir desto mindre roll spelar avståndet i staden." Skolgården innebär på sätt och vis ett undantag till denna regel. När man är på gymnasiet kan man visserligen välja att gå bort från skolgården på rasten, men det finns också en inbyggd begränsning i hur långt bort man hinner gå innan det är dags för nästa lektion. Gymnasieeleverna riskerar därför att bli som mustaschfladdermusen som inte kan ta sig över barriärer. En specialist, med stort krav på sina livshabitat, men utan möjlighet att ta sig dit de finns.

Skolgården måste alltså, för att vara en god plats, innehålla de platser som dess elever söker. Men den skolgård som kan hitta dessa platser kan även stå sig bättre i den konkurrens om människors fritid som det innebär att de kan röra sig över hela staden. Skolgården måste ha något som gör den så speciell och unik att det är dit man går när man har hela staden att välja på. Skolgården ska helst ha något som gör att man skulle ha valt den även om man inte var tvungen att vara där.

Att skolgårdar faktiskt används som en del i ungdomarnas stad på fritiden har visats i ett flertal studier (exempelvis red. Ståhle 2006). De platser som ungdomar söker sig till kan delas in i fem huvudtyper (Castell 2002). De fem typerna är naturområden, mötesplatser, skyddade utsiktsplatser, "den egna platsen" och aktivitetsplatsen. För att locka så många ungdomar som möjligt till platsen bör man därför sträva efter att få in alla dessa element på skolgården.

Lieberg (1992) refererar till de kvaliteter som enligt Bahrtdt krävs för att det skall uppstå ett offentligt stadsliv. Det första kravet gäller att platsen ska erkännas som en offentlig yta av dem som använder den. I skolgårdens fall blir dygnet dock uppdelat i en privat och i en offentlig tidsfär. Krav nummer två är att användaren bör vara någorlunda bekant med situationen på platsen. Detta krav förutsätter en tidsaspekt där en relation till platsen kan utvecklas över tid. Skolgården har givna brukare som är tvungna att använda platsen oavsett de vill det eller inte. Detta innebär dock inte att de därför självklart kan relatera till hur man kan använda platsen utanför skoltid. Ett sätt att skapa en känsla av trygghet i hur platsen kan användas skulle kunna vara att införa element med tydliga funktioner, ex sportplaner, lekplatser, grillplats etc. De har ett konventionellt sätt att användas som vi kan falla tillbaka på. Det tredje kravet

som Bahrtdt ställer upp är att det ska finnas möjlighet att se och synas. Detta kommer på skolgården såväl som på alla andra platser att vara avhängigt gestaltningen. Det fjärde kravet handlar om människors känsla av säkerhet. Endast där folk känner sig trygga kan det utvecklas en offentlighet. Lieberg ansåg att ett sätt att uppnå detta är att se till att de platser man skapar rymmer en så stor variationsrikedom och mångfald som möjligt. Då kan människor av olika kategorier och med olika anledning att vistas och röra sig i det offentliga rummet och på så sätt uppnås en social kontroll.

Mötesplats

Susan Paget lyfter fram skolgården som en möjlig resurs för och del av det omgivande området (Paget 1992). Skolan ligger ofta centralt i bostadsområdet, de flesta känner väl till den och den kan fungera som en grön lunga i de fall resten av staden lider brist på öppna ytor. Som en allmän institution med god tillgänglighet har den därför goda förutsättningar att fungera som ett alternativ till stadens andra platser på lov, helger och kvällar då skola/skolgården är ledig. Men på samma sätt som skolgården kan berika den omgivande staden om den görs tillgänglig kan skolan och skolgården vinna på att öppnas för andra grupper än elever och personal.

Som många andra funktioner i samhället idag försöker många skolor att fylla sina lokaler med aktiviteter även på de timmar som det inte är undervisning. En rent praktisk anledning är förstås ökade intäkter på hyressidan. Men många skolor ser det också som en trygghetsökande och vandaliseringsminskande åtgärd att få fler människor som rör sig i området. Även utemiljön borde därför inbjuda till aktiviteter på andra timmar än under skoldagen. Målet bör vara att öka antalet vistelseminuter på skolgården. Detta kan

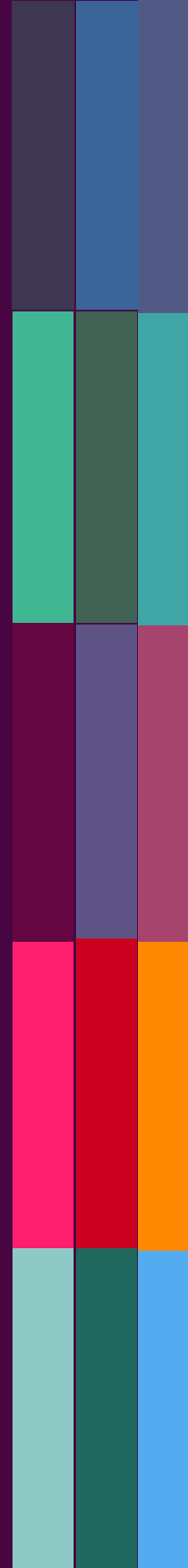
PLATSEN

dels göras genom att locka de elever som redan går där att stanna en stund längre. Dels kan man försöka öppna upp för att andra grupper ska känna att de har tillträde till platsen, att de vill få del av den.

Som Lieberg (1992) skriver räcker det dock inte med att en plats är öppen och tillgänglig för alla vid alla tidpunkter för att den ska uppfattas som offentlig. Den måste också användas på ett sådant sätt att inte någon har anledning att känna sig utestängd eller ovälkommen. Om någon ungdom tar över en plats tillfälligt så privatiserar de den alltså för stunden. (Lieberg 1992). För skolgården är detta både önskvärt och nödvändigt. Ett tydligt markerat skolområde gör att det blir en plats avsatt för just eleverna. På den privata tomten behöver man inte rättfärdiga sin vistelse. Man behöver inte bevisa något, platsen hävdar själv reviret. Den plats där man inte behöver jämföra sig med andra åldersgrupper kan ge större frihet att vara den ålder man är. Samtidigt är det som tidigare nämnts önskvärt att även andra grupper ska känna att de har tillträde till platsen framför allt efter skoltid. Målsättningen måste alltså bli att skapa ett skolrum som är så tydligt avgränsat från omgivande miljöer att man uppfattar det som en egen plats men att den inte är så enkelriktat anpassad till ungdomarnas behov att andra grupper känner sig utestängda när eleverna gått därifrån och lämnat reviret öppet.

Ytterligare en anledning till att inte överdriva önskan om att skapa en speciell ungdomsplats är risken att man förlorar dem just därför. Lieberg lyfter fram detta fenomen där ungdomarna, som en del i avståndstagandet och frigörelsen från vuxengenerationen, undvek de platser som kändes allt för iordningställda.

Skolgården ska även vara en plats för det lilla mötet, det mellan olika elever. På skolgården måste finnas platser för det förtroliga samtalet. Paget (1983) skriver om vikten av skyddade sittplatser där man kan prata med kompisar utan att behöva känna att någon annan kan bestämma över vad man säger och hur man ska umgås. Det hon beskriver som små skyddade vrår är de off-stageplatser Lieberg (1992) tar upp. Det måste alltså finnas vrår som är tillräckligt skyddade för att kunna tillfälligt privatiseras av även en mycket liten grupp. Paget understryker också behovet av att ordna sittplatser på strategiska mötesställen, exempelvis vid matsalen, entréerna, gymnastiken etc. Eftersom en stor del av elevernas tid på skolgården går ut på att vänta är det inte mer än rätt att se till att de har bra platser att göra det på.

GENOMFÖRANDET

UPPGIFTEN

Platsen

Gymnasiet i staden.

Alströmergymnasiet är en av 2 gymnasieskolor i Alingsås och en av de största i västsverige

1600 elever fördelade på 16 program.

- Barn- och fritidsprogrammet
- Byggprogrammet
- Elprogrammet
- Entreprenörprogrammet
- Estetiska programmet inriktning musik, bild och form, dans, teater
- Fordonsprogrammet
- Handels- och administrationsprogrammet
- Hantverksprogrammet
- Hotell- och restaurangprogrammet
- Individuellt program
- Medieprogrammet
- Naturvetenskaps programmet
- Omvårdnadsprogrammet
- Samhällsvetenskapsprogrammet
- Teknikprogrammet
- Specialidrott

Flera av programmen har pedagoger som ser ett värde i att låta sina elever vara med och forma skolgården med hjälp av eleverna.

Flera av programmen har kompetens som kommer vara till stor nytta under det praktiska arbetet med skolgårdsupprustningen. Ex elprogrammet deltar under Ljusveckan Ljus i Alingsås tillsammans med de internationella belysningsartisterna och byggprogrammet bygger hyresrätter i bolaget Alingsåsbostäder.

UPPGIFTEN

Inomhusmiljöns organisering

Nyrenoverad innemiljö. Den traditionella korridorstrukturen har frångåtts. Varje program sitter samlat med sina huvudlärare i olika delar i skolan, i så kallade hemvisten. Inomhusmiljön lyfts fram som en av gymnasiets styrkor, såväl i gymnasiets utåtriktade informationsmaterial som av dem jag pratat med under mina besök i Alingsås. För utemiljön gäller snarast det motsatta.

Huvudområdets organisering

De många praktiskt inriktade programmen kräver speciallokaler. Skolorrådet har byggts till i flera etapper och undervisningen är uppdelad på hela skolorrådet.

Sifferfakta och kartmaterial är hämtade från Alströmergymnasiet's hemsida.

UPPGIFTEN

Gymnasiets vilja

Alströmergymnasiet har sett ett behov av att rusta upp sin utemiljö. De kontaktade institutionen för stad och land i Uppsala för att erbjuda projektet som examensarbete till någon landskapsarkitektstudent. Deras förhoppning var att arbetet skulle utföras med förankring bland deras elever.

Min vilja

Målet har hela tiden varit att ta fram en visionskiss för utemiljön. Som inventeringsmetod har jag velat använda mig av metoder som lyfter fram elever och personal på gymnasiet. Under arbetets gång har dock fokus förskjutits från att enbart ta fram det fysiska resultatet till mer av processledare och sedan tillbaka mot den mer konkreta utformningen.

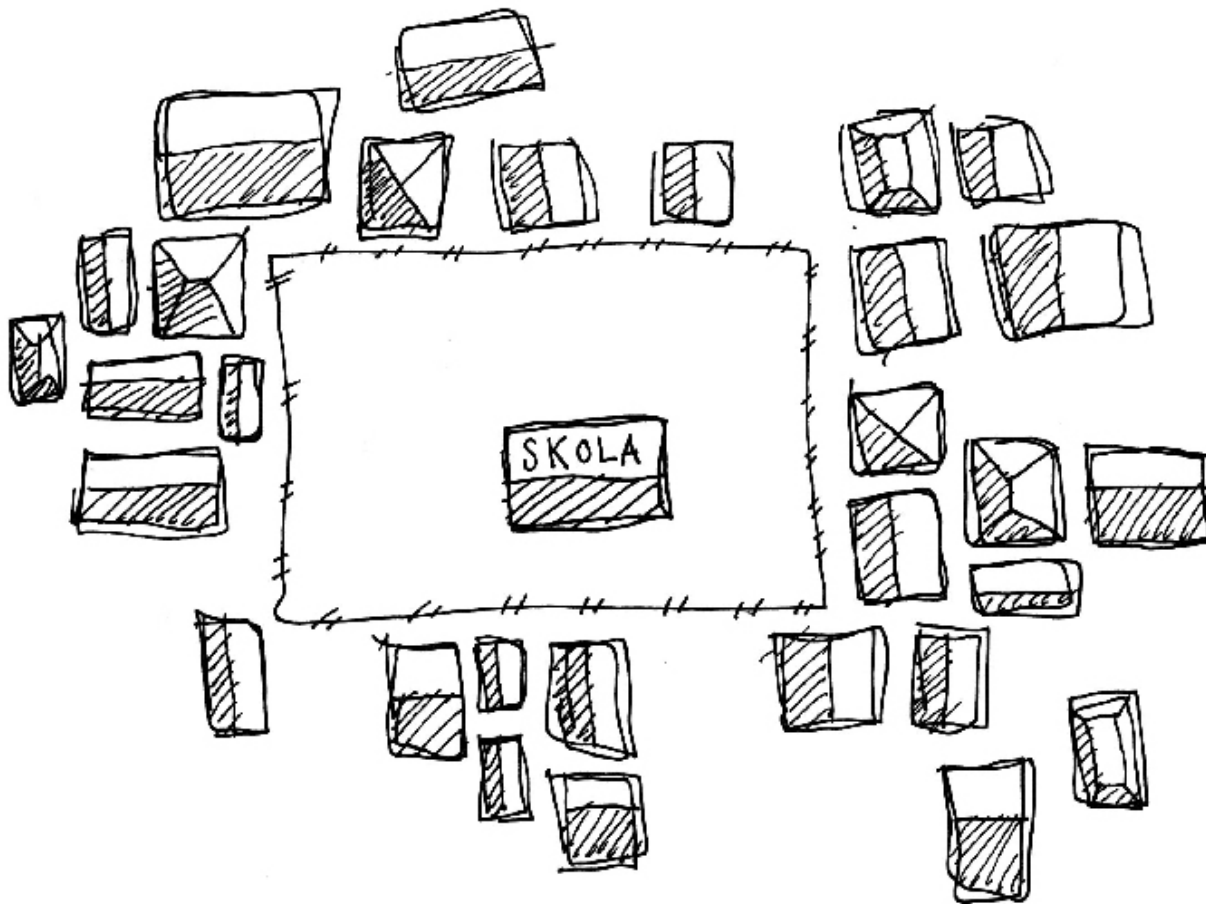

PROCESSEN STARTAR

platserna med fotografier som sedan använts som stöd i det fortsatta arbetet. Vid mitt andra besök på skolan kunde jag gå runt och komplettera de luckor i inventeringen jag missat första gången. Tillsammans med de samtal jag hade gav de en övergripande bild av problem och förutsättningar.

Skolgård -gården kring en skola?

När jag först sammanställde rapporten tänkte jag som första bild på genomförandet sätta ett tomt ark. Det skulle representera min bild av skolan innan jag åkte ner. Vid närmare eftertanke kom jag på att detta inte stämde, min bild av en skolgård hade jag med mig. Det var egentligen först när jag kom dit som jag faktiskt insåg att det inte var en lågstadieskola jag skulle till. I min bild av en skolgård ligger också en betoning på ordet gård. Det är en avgränsad yta i anslutning till skolgården. Alströmergymnasiets gård består av en uppbruten sekvens av stora och små löst definierade platsbildningar. Området saknar element som distingerar det från de angränsande områdena.

Innan första besöket: Min oreflekterade bild av skolgården - en avgränsad yta kring skolan, som tydligt urskiljer sig från den omgivande staden.

Planering

Mitt arbete med visionsskissen inleddes med två uppstartsmöten nere i Alingsås då jag pratade med representanter från personalen, diskuterade upplägget för projektet, lyssnade till deras syn på platsen och gjorde egna inventeringar av skolgården.

Mellan möte ett och två hade jag tagit fram fyra analys-spår (brukarinflytande, lek, ute/inne, flexibel plats) varav jag skulle fokusera på ett. Dessa spår hade jag skickat ner och ledningen som sammankallat mötet hade distribuerat dem vidare. En stor del av mötet gick därför till att diskutera vilka värden som formar vår bild av skolgården och vilka

föreställningar man hade om vad den skulle innehålla och vad den skulle stå för. Även om det inte var det tydligt uttalade syftet med mötet blev det ändå ett sätt att skapa en gemensam värdegrund.

Inventering

Under båda dessa besök var området snötäckt vilket visserligen uppenbarade en del väldigt tydliga problem, men som också dolde en del av de problem som fanns på platsen.

Inventeringsrundorna gjordes både på egen hand och tillsammans med personalrepresentanter. Under mina egna inventeringsrundor dokumenterade jag

PROCESSEN STARTAR

Efter första besöket: Ett antal löst sammanknutna rumsligheter, insprängda bland övrig bebyggelse. Platser, entrépunkter, stora stråk och vissa problemområden börjar urskilja sig.

Bilden av platsen växer fram

UPPLEVDA RUMSLIGHETER OCH STRUKTURER

Vissa rum hade tydliggjorts (parkering, matsalsgång, asfaltgång, hantverksskroken).

Vissa strukturella problem, entréer, inramning och avgränsning, brist på sysselsättningsmöjligheter och livsuppehållande funktioner.

OTYDLIGT

Skolans byggnader är utspridda över ett långsmalt och löst definierat utrymme. Otydligheten sträcker sig inte bara till att det är svårt att veta var skolans område börjar utan även till att det är en skola. Den brokighet som byggaderna präglas av gör att området är svårt att läsa samman som en helhet. Ytorna mellan husen känns som mellanrumstyor, det

som blev över sedan man satt dit husen. De inbjuder inte till användning. De har inget egenberättigande. För den som kommer på besök till skolan är det svårt att veta vilken ingång som är huvudentré och vilken verksamhet som ligger var. Det finns skyltar men de ser mer ut som anslagstavlor än vägvisare.

SMÅPLATSER.

Tack vare byggnadernas olika stil och oregelbundna placering så skapas en rad mindre platser längs fasaderna framför allt längs hantverksskroken.

VAR SKA MAN VARA/VAD SKA MAN GÖRA?

Bristen på sittplatser är slående. Det finns ett fåtal bänkar, men hälften av dem är placerade i skuggläge och därför inte fullt användbara. Följden blir att folk sitter på marken, eller konkurrerar om sittplatserna på metallracket vid sopcontainern.

VILKEN BILD VILL MAN GE?

Skolgården är det första intrycket av skolan som den som kommer till skolan får. Detta är ett problem som återkommit under flera av mina intervjuer med personal och elever. De uttrycker att de inte känner att skolan ger en rättvis bild av vad den är och vill. En ur personalen uttryckte det träffande "Det är som om man hade en jättefin present men slog in den i 'skitigt' omslagspapper".

VÄXTMATERIAL

Mycket växtmaterial är dåligt. Buskarna av tråkiga sorter i dålig kondition. Av träden utanför matsalen och på parkeringen är flertalet döda eller döende. De behöver ersättas och ges bättre förutsättningar.

RÖKARE

På grund av väderleken vid dessa två tillfällen var det få elever som faktiskt vistades ute. På grund av eller tack vare skolans uppdelning i flera byggnader var det ändå många som rörde sig i området. Skolgården har en trogen grupp användare som oavsett väderlek använder den och som vintertid helt dominerar den - rökarna. Redan vid dessa första två möten togs rökarna upp som ett problem, som borde designas bort. Eftersom man inte får röka på skolgården innebar varje promenad med personalen en inblick i deras försök att få rökarna att flytta sig. Eleverna hänvisas idag till att stå utanför skolgårdens gränser, men eftersom det inte finns några skydd mot regn där, och eftersom det inte är där folk passerar förbi och kan stanna för en pratstund står de istället inne på skolgården, framför allt under entrétaket vid aulan och vid ingångarna till A-byggnaden. En ur personalen sa "förr hade vi ju rökruta, då höll de ju sig där. Man skulle ju egentligen vilja sätta upp åtminstone en 'fimpare', för idag slänger de dem ju överallt, men det får man ju inte. Det blir ju motsägelsefullt eftersom man inte får röka på skolgården röker de överallt."

Klara...

Färdiga...

Gå!

GÅTUR

Mina förväntningar

Mitt primära mål med gåturen var att försöka fånga upp de erfarenheter som elever och personal fått på skolgården under andra typer av situationer än dem jag kunde uppleva vid mina besök. Med gåturen ville jag också starta processen, upprustning genom deltagande.

Mina föreställningar/fördomar om vilken sorts information som icke-planeringstränade människor använder för att beskriva en plats gjorde att jag förväntade mig mer info om vad man skulle kunna göra på platserna än hur det skulle kunna se ut (utom möjligen från estetprogrammet), mer info om problem än om styrkor och mer info från lärare än från elever. Visst blev en del av mina förväntningar besannade, men på många punkter var jag tvungen att korrigera min bild och därmed fortlöpande omvärdera min egen roll i processen.

Praktiska detaljer

Under två dagar ledde jag gåturer med fem grupper. Varje tur tog ca två och en halv timme, varav själva promenaden tog mellan 40 och 60 min.

Efter gemensam genomgång fick varje deltagare en karta uppklistrad på en pappmapp, där rutten var inritad. Därefter promenerade jag tillsammans med gruppen runt till de sju på förhand valda platserna. Platserna jag valt var dels de punkter jag såg som de främsta entréerna till området och som jag var nyfiken på hur deltagarna såg på, om de överhuvudtaget kopplade ihop dem med skolan. Dels hade jag försökt sälla fram de största rummen, de där jag kunde tänka mig att "skolgårdsaktiviteter" ägde rum. På varje stopp skrev deltagarna ner vad de tyckte var bra med platsen, vad som var dåligt och hur man skulle kunna förbättra den.

Innan andra besöket: De sju punkter jag valde ut som mest intressanta för Gåturen.

Efter promenaden följde en gemensam diskussion där alla fick framföra sina synpunkter. Under diskussionen skrev jag upp allt som sades på tavla och blädderblock. På så sätt såg deltagarna om de blivit korrekt uppfattade och diskussionen effektiviserades eftersom samma sak inte behövde sägas flera gånger.

Efter alla gåturers slut samlades deltagarnas platsformulär in. Dessa och de avfotograferade diskussionsanteckningarna användes sedan som underlag för den skriftlig sammanställningen.

Grupperna

GRUPP 1: 1 lärare på estetprogrammet, 2 elever på estetprogrammet, 1 planerare Stadsbyggnadskontoret.

Både lärare och elever hade med sig synpunkter som de samlat in från sina kollegor/klasskamrater. Läraren var

bestämd på att vi skulle gå igenom dessa idéer innan vi gick ut eftersom han tyckte att de kunde vara till nytta när man tittade på gården. Under promenaden var eleverna ganska tysta men skrev mycket, medan läraren gärna diskuterade även under promenaden. Förutom på frågan huruvida man borde uppföra ett klotterplank tyckte elever och lärare mycket lika under diskussionen. Planeraren var tvungen att avvika efter promenaden och hann därför inte vara med och diskutera.

GRUPP 2: 1 lärare på elprogrammet, 2 elever på elprogrammet, 1 lärare på byggprogrammet

En elev och en lärare från textilprogrammet skulle ha deltagit, men turen kom igång försent på grund av förskjuten lunch. Hantverksläraren och -eleven hade därför varit tvugna att gå (läraren kom med på plats 6 och 7 under nästa tur, men eleverna tackade nej till att komma någon

annan gång). Även de två eleverna var tvungna att avvika tidigare (efter plats 6). Jag bad att de skulle komma och diskutera tillsammans med någon av de andra grupperna följande dag. De visste inte om de skulle orka komma in till stan. Det gjorde de inte. Byggläraren var aktiv från start och noterade många tankar och synpunkter, allmänna såväl som ämnesspecifika. Elläraren menade först att han bara var intresserad av belysning. Men under turen framförde han sedan många idéer och Bättringsförslag, först muntligt och sedan även skriftligt. De två lärarna som deltog under diskussionen var överens, även om de hade fokuserat på olika delar.

GRUPP 3: 1 N-lärare, 1 kemilärare, 1 elev naturprogrammet, 1 lärare i textil

Eleven kunde inte vara med under genomgången, men deltog under diskussionen med idrotts- och barn- och fritidsprogramsgruppen dagen efter. De två lärarna (eller 3 om man räknar in textilläraren som var med och skrev på två stopp) var ofta oense om vad man borde göra med utemiljön och diskussionen pågick därför såväl under promenaden som under den egentliga genomgången.

GRUPP 4: 1 idrottslärare, 1 lärare och 2 elever barn- och fritidsprogrammet

I början av turen ville först lärarna enbart tycka till om den del av gården som berörde deras egen verksamhet och en påstod först att hon inte tyckte något om någonting. Allt eftersom turen fortskred förändrades deras inställning. Det här var den grupp som pratade mest och var under diskussionen eniga i de flesta frågor.

GRUPP 5: 3 rektorer

1 förvaltningschef, 1 intendent, 1 politiker

Det här var den grupp som var lättast att entusiasmera. De har nog suttit i för

många tråkiga möten. På många stopp hade de så mycket att skriva att jag var tvungen att jaga på dem för att komma till nästa. Eftersom det ledde till att jag höll hårdare på tidsschemat blev det faktiskt den snabbaste. Men, det var också den som gav mest diskussion. Att det var den största gruppen, 6 st, kan ha bidragit till detta. Gruppens storlek gjorde också att det alltid fanns några som höll med och några som sa emot varandra.

GÅTUR

Plats 1

Korsningen är den största entrén för dem som kommer med bil eller buss till skolan. Skolhusen kan skymtas bakom den höga häggmispelhäck och det gunnebostaket som omger fotbollsplanen. Varken skyltar eller annan annonsering talar om att “här ligger Alströmergymnasiet”.

Ett hål i häcken används som smitväg för de elver som går på fordonsprogrammet. De har sina lokaler på andra sidan vägen och måste korsa den på väg till och från den gemensamma matsalen. Det är mycket

och tung trafik som passerar och i dagsläget finns varken övergångsställen eller mittrefug.

Deras plats 1

Vad är bra med platsen?

- Tydlig skyltning
- Buskarna är fina skyddar skolan från trafiken
- Öppen och bra korsning
- Potential att bli en entre, plats där skolan syns bättre
- Brokig plats, här syns stadens mångfald

Vad är dåligt med platsen?

- Trafiken
- Farlig korsning, inget övergångsställe
- Otydligt entré, dålig skyltning
- Gunnebostängslet
- Buskarna ser risiga ut skymmer skolan.
- Ful fasad på skolan

Förbättringsförslag?

- Förändra buskar
- Byt färg på skolan till en mindre klottervänlig
- Gör något åt korsningen
- Exponera skolan mot vägen

Två av grupperna tog upp buskarna som ett positivt element. De fungerade som en skyddande skärm mellan skolan och vägen. Men buskarna sågs också som ett problem. Många talade om hur det hade vart när de själva/ någon bekant kom dit första gången och inte hade förstått var skolan låg.

Alla utom en grupp tog upp trafiken som ett problem i sex av de sju grupperna tog de upp den farliga korsningen där alla fordonselver var tvugna att passera flera

gångar varje dag. i alla sex grupper var det också den som det fanns flest förslag på att vilja förändra.

Den här platsen delade deltagargrupperna. Framför allt var det angående buskarnas vara eller inte vara som åsikterna gick isär. Men den största skillnaden låg i mellan vilka som skrev och vilka som inte gjorde det. På detta (och för vissa personer även nästa) stopp var det många som var osäkra på vad som förväntades av dem. Det tog sig

uttryck i att de sa att de inte tyckte något eller att de inte ville skriva något eftersom allt på platsen var dåligt. När de fått veta att även sådant var intressant att de skrev ner brukade de flesta ändå kunna utöka sin synpunktslista med fler punkter. Det finns ett motstånd i att sätta första strecket. Man måste känna att det inte är ett test, det finns inget rätt svar som man ska försöka hitta. Intressant nog fanns ingen urskiljbar gräns mellan elev- och lärargruppen för detta fenomen.

GÅTUR

Plats 2

Den stora parkeringen är det första mötet med skolan. Parkeringsraderna skiljs åt av slitna planteringsremsor. I dessa remsor

står träd, men även de är slitna, i många fall t.o.m. döende. Skolbyggnaderna har spännande arkitektoniska former, men vänder ryggen åt den här sidan. Få fönster och lastbryggor som enda aktivitet i bottenplan signalerar att ytan är en baksida.

Den stora grusplanen utnyttjas flitigt, såväl till fotbollsträning som till större stadsevenemang. Det här är den plats där cirkusen ställer upp sina tält. Ytan är sliten och de gradängar och löparbanor som gränsar mot parkeringen är i så dåligt skick att de kanpast går att använda. Det saknas förråd för idrotten istället förvaras material i

containerliknande skjul som ger känslan av att vara på en byggplats.

Mellan parkering och fotbollsplanen går en trottoarliknande remsa där busshållplatsen ligger. Busshållplatsen har bra överblick, men känns inte som en del av skolområdet.

Från parkeringen är det svårt att avgöra åt vilket håll man ska gå för att komma till huvudentrén. Den splittrade ytan ger inga indikationer på vart man ska ta vägen.

Deras plats 2

Vad är bra med platsen?

- Gott om P-platser
- God överblick, skolan syns bra
- Emblemet syns bra
- Praktiskt med bussanslutning så nära skolan.

Vad är dåligt med platsen?

- Helt mörkt på natten
- Det framgår inte vart man ska gå för att

Alla grupperna tog upp att det finns gott om parkeringsplatser, tre av dem tyckte t.o.m. att det fanns en överkapacitet.

Några av deltagarna hade svårt att uttala sig om platsen, eftersom det var en parkeringsplats som en ur personalen sa "För mig är det bara en parkeringsplats.". För dem innebar det att så länge den fungerade att ställa bilen på så var det väl ingenting som behövde åtgärdas.

I tre av de fem grupperna diskuterade de träden. Alla utom en person var positivt

komma till huvudingången

- Fult!
- Sterilt
- Känns som en baksida
- Emblemet är skymt av träd
- Inga parkeringsmarkeringar gör att bilarna ställs glest.
- Det känns som det är bara asfalt

inställda till att det skulle vara växtlighet på parkeringen. De ville ha fler träd, gärna av fler arter och mer växtlighet i allmänhet. Men två personer såg det ändå som ett problem att de skymde skolans logga som är målad på fasaden.

Mer eller mindre klart uttalat var känslan i grupperna att detta borde vara en entré, officiellt är detta skolans framsida. Men de flesta upplevde detta som en baksida. Det var otydligt vart man skulle gå för att komma till huvudingången och platsen var inte

Förbättringsförslag?

- Färgen på skolan
- Fyll i P-platsstrecken
- Mer växtlighet
- Belysning
- Identitet!
- Lagg konstgräs på fotbollsplanen.
- Rusta löparbanorna och gradängerna.
- Bygg en "Stadion" på fotbollsplanen, det skulle gagna hela staden

inbjudande när man tittar mot skolan. Ett par grupper som diskuterade entréfrågan kopplade också samman det med att man inte kände att det visade skolans identitet på ett rättvist sätt.

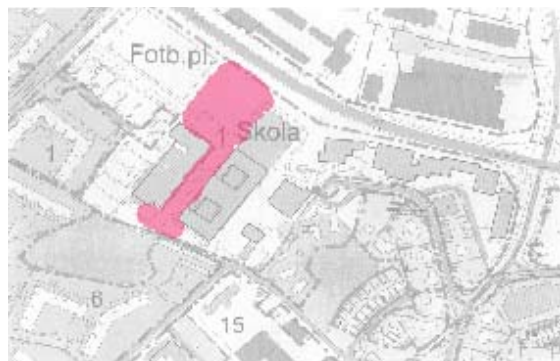
Att platsen inte var estetiskt tilltalande var en kommentar som kom igen såväl i de skriftliga kommentarerna som under diskussionerna. Just att platsen brast i skönhet var något som de många starkt kopplade samman med det egna välbefinnandet "Man blir dystert för att det är så fult".

GÅTUR

Plats 3

Sportytorna framför A-huset används flitigt men är kraftigt slitna. Ytan är ineffektivt utnyttjad, med en plan sm ligger utslängd mitt på gräsmattan. Idrotten har satt upp ett

skjul, för att förvara sportmateriel i. Skjulet bidrar till att splittra ytan och är dessutom i behov av att rustas. Vid Aulaentrén finns ett utskjutande tak och en låg mur. Entrén används därför som vänt- och rökplats.

Byggnadernas fasader är slitna och missfärgade. Fyra olika hårda markmaterial plus gräsytor ger ett stökigt intryck. Den smågatstensbeläggning som ligger framför matsalen har kraftiga sättningar och bör läggas om.

Platsen framför matsalen har trevlig rumslighet och ligger bra till i området, på väg mellan huvudbyggnaden, matsalen och idrottshallen. Det borde alltså vara en bra

plats att stanna upp på. Tyvärr har den här platsen samma problem som de andra platserna på skolområdet. Det är brist på sittplatser. De möjligheter som finns till att slå sig ner i ex gräset ligger framförallt i skuggan.

Det här är den plats som har både bäst och sämst växtmaterial. Planteringar med flera olika arter av träd, buskar och örter ger variation i både form och blomning. Den skiljer sig från skolans andra platser som präglas av ett ensamt buskmaterial, valt framför allt med avseende på dess praktiska kvaliteter. Men även här är växtmaterialet slitet. Flera av de klotlönnar som står längs östra fasaden är döda eller döende.

Deras plats 3

Vad är bra med platsen?

- Lummigt och grönt.
- Cykelparkering i närheten av entrén
- Taket vid aulan gör att man kan vänta torrskodd utanför.
- Gåväntligt mellan husen.
- Trevliga rumsproportioner
- Öppet, soligt och lä
- Trevligt med träd
- Trevligt med annat markmaterial än asfalt
- Bra rökarpplats vid gräsplätten där de inte stör
- Central, ligger trevligt, man har vägarna förbi.

En av deltagarna skrev om platsen "Dåligt första intryck! FAST ÄNDÅ FINT.", ett representativt uttalande även för de andra gruppernas diskussioner kring platsen. Det här var det stopp där de hade flest kommentarer, både angående vad som var bra eller dåligt och hur man borde förbättra platsen. En annan deltagare sa att det egentligen var den trevligaste platsen på skolgården, men att det var den sämst utnyttjade.

Vad är dåligt med platsen?

- Rörlig och ojämn beläggning. I groparna samlas vatten som gör att det blir halt på vintern. Man fastnar med högklackat mellan gatstenarna.
- Rörlig cykelparkering, felplacerad.
- Fult idrottsskjul
- Entrén till aulan ser ut som en knarkarkvart, den ger ett dåligt första intryck av skolan. Tillhåll för rökare.
- Fasaden sliten och inkonsekvent målad
- För lite papperskorgar.
- För få bord och bänkar
- Sportytorna är i dåligt skick.
- Ej funktionell eller modern.

tarer, både angående vad som var bra eller dåligt och hur man borde förbättra platsen. En annan deltagare sa att det egentligen var den trevligaste platsen på skolgården, men att det var den sämst utnyttjade.

Förbättringsförslag?

- Fler bord och bänkar och soptunnor.
- Gör en takförsedd affischplats en bit bort, där rökarna kan stå.
- Samordna markmaterial
- Tag bort mur och tak vid aulan
- Gör ett tak mellan A-hus och matsalsbyggnaden.
- Mer och snyggare växter.
- Utveckla sportytorna.
- Färg och utsmycknad
- Gör en cykelparkering vid bananstigen.
- Bygg ut entrén.

Alla grupperna tar upp sittplatserna. Tre av grupperna tar upp aulaentrén på muren och under taket sitter nästan alltid elever och röker.

GÅTUR

Plats 4

Det här är den plats som uppfattas som själva skolgården, här är skolans enda egentliga on-stage plats. Huvudrummet är en bred asfalts-

remsa som avgränsas av huvudbyggnadens fasad på ena sidan och ett naturligt parti som höjer sig mellan media- och estethuset på den andra.

En närmast total brist på sittplatser gör att eleverna är hänvisade till att sitta på marken eller på ett lågt järnräcke bredvid sopcontainrarna. Det finns en utsparring i slänten där det står bord och stolar. Men eftersom dessa ligger i skugga under hela dygnet är de bara utnyttjbara under relativt få dagar under skollåret. De som brukar använda den är rökarna.

Cykelparkeringen i södra änden är rörig och utnyttjar ytan ineffektivt. De takfösredda ställ som finns i bakre kanten är mörka och skräpiga. Som ett blickfång i det smala rummet står vaktmästeriets bil och de två gula sopcontainrarna. Sammantaget ger de känslan av att även här vara på gårdens baksida. Det här är en av huvudentréerna till skolan men ger ett mycket splittrat intryck.

I norra delen finns en stor öppen gräsyta, som idag ligger i stort sett outnyttjad.

Deras plats 4

Vad är bra med platsen?

- Öppet, ljus och bra solläge.
- En av de få platser där det faktiskt finns papperskorgar
- Innergårdskänsla
- Både stor asfalt och stor gräsyta.
- Någon har målat fåglar på väggen

Vad är dåligt med platsen?

- Fult och tråkigt och inget att göra.
- Stilbrott mellan fasader
- Fula fasader
- Ingenstans att sitta!
- Tung transporter.

Det här är den plats som fick flest negativa kommentarer. Trots det är det den som flest använder för att verkligen stanna upp och vistas på.

Fula fasader och att den stora asfaltssytan var tråkig och steril togs upp av alla grupper. Alla tyckte det var roligt med de bruna fåglar som någon målat vid ingångarna på huvudbyggnadens fasad. Därför hade de fått vara kvar. Men en del tyckte att de ändå var fula, "bajsbruna" och man borde ersätta dem med något finare. Men att någon överhuvudtaget

- Att eleverna sitter och solar längs väggen stör lektionerna inne i salarna.

- Någon har målat bajsbruna fåglar på väggen.
- Varmt i klassrummen på soliga dagar.
- Rörig cykelparkering.
- Containrarna i södra delen står som ett blickfång för hela gården.
- Oanvändbar i undervisningen.
- Gräsmattan är dåligt utnyttjad

Förbättringsförslag

- Skyltning!
- Ta bort containrarna och ersätt med bänkar.
- Fler sittplatser i solen.

hade målat något som inte självklart kunde klassificeras som klotter gjorde att många föreslog att man kunde måla något spännande på fasaderna. Detta skiljde den från de andra platserna. På dem kom färre förslag angående fasadmålning och i så fall bara om att fräscha upp eller byta färg.

Att lektionerna stördes av att eleverna satt utanför vid fasaden och pratade eller spelade musik togs upp av flera deltagare, såväl lärare som elever. Men framför allt elever framhöll att det ju inte fanns någon annanstans att sitta.

- Sätt buskar för att få bort folk från fasaderna.

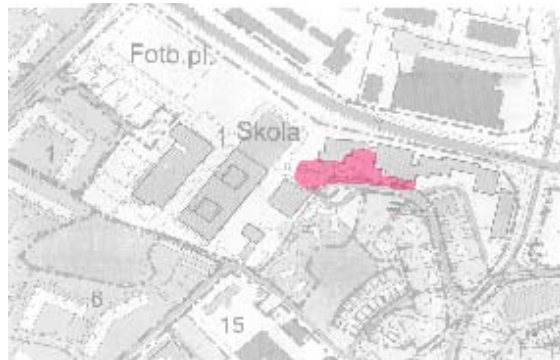
- Måla något fint på fasaderna.
- Ordna till cykelparkeringen, fler cykelställ
- Mer aktivitetsmöjligheter,
- sittplatser och bord. för lektion.
- Ordna tak över cykelställ
- Gör något med gräsmattan. Man kan anlägga en del med undervisningsmöjligheter för biologin.
- Träd, damm med buskar omkring, blommor, komposthög,
- Här skulle man kunna göra en amfiteater/ ett spiralformat babelstorn.
- Öppna upp så att NV-programmen kommer ut på kortsidan.
- Stora träd som skuggar klassrummen

Cykelparkeringen i södra änden är erkänt kaosartad. Flera ur personalen tog upp detta som ett problem, medan elevgruppen var delad. En del sa att det kunde vara svårt att hitta en bra plats att ställa cykeln och att det såg rörigt ut, andra att det var skönt med en oreglerad parkering och att det fanns en charm i det. Många talade under promenaden också om de tak som stod i parkeringens bakre kant. Alla tyckte det var bra med tak, men ingen tyckte de var bra utformade. De var fula och mörka och fungerade framför allt som inofficiell rökruta.

GÅTUR

Plats 5

Här är den tredje stora entrén till skolområdet och den som idag är tydligast. Rektorsgatan som passerar hantverkskroken slutar här i en vändplan Skolans logga som målats på fasaden syns tydligt och ett markerat gångstråk leder fram till huvudentrén.

Längs Rektorsgatan leder en trädrad. Under denna, finns vid vändplanen en mindre platsbildning. Förr låg gymnasiets busshållplats här. Därför finns gott om både bänkar och papperskorgar. Sedan bussen flyttades till bredvid fotbollsplanen finns inte längre något behov av att stanna upp här.

Entréerna till huset ligger försänkta och nås från en gång som ligger någon meter lägre än gatan. Mellan de två vägarna går en busklädd slänt som stoppar det mesta av sikten. Idag fungerar den övre delen av platsen som en transportsträcka mellan huvudbyggnaden och matsalen och de utbildningslokaler som ligger i hantverkskroken. Här passerar en stor del av gymnasiets elever varje dag på väg till matsal och hantverkslokaler. Det här är därför en plats som fungerar som skolgård, men som betraktas som en del av den omgivande staden.

Deras plats 5

Vad är bra med platsen?

- Lummig och mysig.
- Allé känsla under de fina kastanjerna
- En bra entréplats.
- Gott om sittplatser och papperskorgar.
- En tydlig skylt.
- Man ser att man har kommit till skolan.
- Fint med buskar och träd.

Den här platsen tyckte deltagarna olika om, inte bara som på andra platser där de ofta tyckte mer lika inom grupperna än mellan dem utan de hade även olika åsikter sinsemellan inom gruppen. De flesta tyckte att platsen hade kvaliteter, men man kunde urskilja en gemensam upplevelse av en plats som kunde varit trevlig om man hade haft något att göra på den. En del uttryckte det mer reflekterat än andra, ex "borde vara huvudentré" eller "Väntplats men inget att vänta på".

- Fungerar som framsidan

- Fina bostadshus
- Det här är min favoritplats
- Olika hustyper.

Vad är dåligt med platsen?

- Dålig sikt buskarna är för stora och delar av platsen.
- Skylten är sned och nedklottrad.

Andra kommentarer som återkom i flera grupper var sådana som handlade om trafiksituationen, var ska man ställa bilen/cykeln, är det bra att bilarna kommer fram eller inte etc. Det här var något som kännetecknade alla de platser där det fanns någon form av parkering eller någon slags gatuliknande situation. Logistik är något som starkt påverkar hur skolgården kan användas och det är en fråga som får ta stor plats i de skolgårdsplaneringar som görs idag. Men det är också något som alla

borde vara huvudentré

- Borde vara huvudentré
- För många och för kladdiga soptunnor.

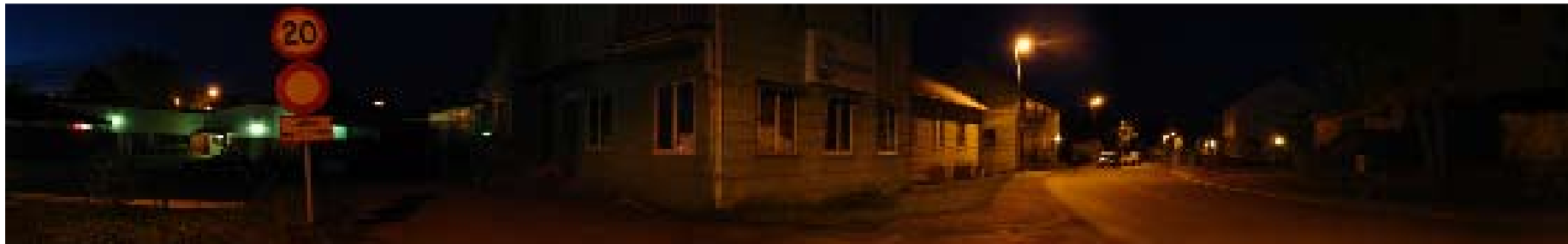
Förbättringsförslag?

- Tydliggör entréerna
- Fräscha upp sittplatser. Här kunde finnas bord också.
- Se över växtligheten så att den inte tar över.

känner att de kan uttala sig och ha en åsikt om. Alla människor är parkeringsexperter.

Den oftast återkommande kritiken på platsen var att den var dåligt skött, skräpiga och nedgången och att växtligheten var förvuxen. De stora invändningarna mot platsen skulle alltså kunna åtgärdas med skötselåtgärder.

GÅTUR

Plats 6

Här är entrén in till hantverkslokalernas gård. Platsen har trevliga proportioner. De oregelbundna byggnaderna skapar varierade rumsligheter och platsbildningar. Utbildningarna i huset har ställt ut stolar. I hörn och vrår finns fina lä- och sollägen.

För att markera vart bilar inte får köra har röd betongsten lagts på vissa partier. Det leder till ett splittrat och oroligt in-

tryck. Parkeringar tar upp en stor del av ytan. Buskmaterialet är slitet.

Granntomten i väster har sin bakgård mot skolan och avgränsingen mellan de två tomterna är otydlig. Att granntomten ligger något högre än skolans, innebär att lagrat material och gamla fordon blir ett dominerande inslag även på skolans gård.

Deras plats 6

Vad är bra med platsen?

- Roliga och intresseväckande hus.
- Skolbyggnadernas ser till skillnad från många andra ställen trevliga ut.
- Bra sittplatser, fina gröna bänkar
- Öppen och ljus
- Gångväg jämte väg
- Nära till Willys
- Parkeringsmöjligheter nära hantverk
- Separerad gång och biltrafik.
- Fina träd

Vad är dåligt med platsen?

- Anskrämliga angränsande fastigheter. De

Det som helt överskuggade all annan diskussion i alla grupper på platsen var tillståndet på granntomten. En person ur personalen tyckte att husen var spännande och ovanliga. Men alla var av den allmänna åsikten att om man bara kunde få bort de saker och fordon som fanns utanför huset och för vissa även husen i sig så skulle platsen bli mycket trevligare. Ordet skrot förekom i alla fem grupperna. De var också överens om att detta inte var något man från skolans sida kunde göra något åt utan att det var något som kommunen borde ta tag i.

gröna husen är fula och deras bakgård som gränsar mot skolns tomt ser ut som ett skrotupplag

- Bilarna och parkeringarna tar upp mycket plats.
- Trasiga bänkar och asfalt.
- Man kan inte tänka sig att det finns en skola bakom andra husen.
- Den kreativa miljön i husen syns inte
- Otydligt vem som har lokal var, var går man in?
- Rektorsgatan är för bred
- Bilar överallt.
- Lerigt om hösten och halkigt om vintern. Det

Det här var också den enda platsen som någon under frågan om av som var dåligt med platsen hade skrivit "Inget".

I två av grupperna tog deltagare upp att skolan faktiskt såg OK ut här. Detta som en följd av att de på alla andra platser hade skrivit att den såg illa ut, sliten eller ful.

Fyra av grupperna tog upp parkeringsfrågor. Alla utom en deltagare tyckte att bilarna tog upp för mycket av ytan, men det var få som ville ta bort parkeringsmöj-

behövs en trappa där folk sneddar över gräset.

Förbättringsförslag?

- Bort med det gröna huset och skrotupplaget.
- Öppna upp mot Teknikum.
- Mer parkering
- Mindre parkering
- Begränsa parkeringen så att bara lärarna får använda den.
- Gör Rektorsgatan till gågata
- Bättre skyltning och synliggör byggnadernas innehåll. "Vi får inte vara blyga, vi måste säga 'här är vi'"
- Mer färg

ligheterna helt. Det skulle vara för långt att gå från den andra parkeringen för att det skulle vara praktiskt möjligt. Flera ur personalen som berörde frågan tyckte dock att det framför allt var att eleverna körde in och parkerade som var ett problem. Lärarna hade ju mer legitima skäl, eftersom de kunde ha tungt material till lektionerna att släpa på och dessutom så var ju de färre.

GÅTUR

Plats 7

Deras plats 7

Vad är bra med platsen?

- Stor klocka på väggen ger skolkänsla.
- Roligt med den konstiga grejen/skulpturen/maskindelen på gräsmattan, det händer något.
- Hyfsade byggnader.
- Cykelparkering nära ingång.
- Bra sittplatser, fina bänkar
- Rundkörningen ger möjlighet att lasta saker.
- Trevligt med gräs, gott om planteringar och fina träd.
- Avsides men ändå inte
- Jättefin promenad
- Stor och bra yta

Vad är dåligt med platsen?

- Gröna husen med tomt ser ut som ett skrotupplag

Många av kommentarerna på den här platsen var upprepningar av dem som togs upp på föregående stopp. Framför allt gällde detta de gröna husen med tomt och parkeringsfrågan. På det här stoppet hade dock två av deltagarna ett förslag på lösning som inte innebar att kommunen skulle riva huset. Istället förslögs att man skulle sätta upp en plank, eller en häck som döljde det stökiga partiet.

Fler lärare än elever hade en relation till den här platsen. Undantaget estetprogrammet så var det få av de elever som var på gåturen hade lektioner i de här byggnaderna. Däremot hade några ur personalen gått i skolan i den större skolbyggnaden. Att få av deltagarna brukade nyttja platsen gjorde att synpunkterna främst

Med klassiska skolhusbyggnader och en väl avgränsad rumslighet skapas en tydlig skolgårdskänsla. Men platsen ligger i utkanten av skolområdet vilket gör att den inte utnyttjas som en naturlig del av gården.

Platsens huvudsakliga funktion är parkeringsplats och uppställningsplats för återvinningscontainrar. På den gräsmatta som ligger mitt i rummet står en maskindel. Gräsmattan

- Klockan går fel

- Ful skulptur, vad är det? Den samspelar för bra med skrotet på skräptomten.
- Platsen känns som den inte hör till skolan, den känns vid sidan av. Jobbigt att ta sig dit om det regnar.
- Nedgången och slitet. Skräpigt! Ogräs och fula växter.
- Det fattas fast bord utanför textilingången
- Bilparkeringen och sopcontainrarna dominerar platsen.
- Varför är det en rondell här?
- Gräsliga lyktstolpar

Förbättringsförslag?

- Bort med det fula huset, städa bort sopbergen.
- Gör detta till en grön lummig plats med mer bänkar och bord där grupper kan samlas utomhus. Gör platsen mer

handlade om det visuella intrycket. De kände inte till hur man brukade använda platsen. Ändå var det här ett av de stopp där den största mängden och variationen på förbättringsförslag dök upp. Detta kan även bero på att det var det sista stoppet och att alla hade hunnit bli varma i kläderna med metoden.

Den maskindel som stod på gräsmattan var framför allt uppskattade av de personer ur personalen som faktiskt visste vad det var och vem som hade satt dit den. Det gjorde den läsbar, det var alltså inte något som bara hade glömts där.

Även om det under diskussionerna visade sig att få, särskilt av personalen, faktiskt använde gården så var alla positiva till utomhusvistelse.

är inringad av en rundslinga där bilarna kan köra runt. Att sitta på gräsmattan ger därför samma känsla som att sitta i en cirkulationsplats.

Precis som på föregående stopp kommer granntomtens bakgård att bli en dominerande del av platsens känsla. En väl uppvuxen björkrad i gränsen mellan tomtarna bildar en grön fond för skolgårdsrummet.

- inbjudande och skapa mysigare avskärmade platser att sitta på. Plantera växter med vårbomning och höstfärger.*
- Behys träd och växter.
- Utöka och flytta cykelparkeringen till under träden.
- Flytta bilparkeringen
- Bättre skyltning, gör något som antyder verksamheterna.
- Måla om huset
- Bänkar och bord
- Städa skulpturen och sätt upp en skylt om vad det är.
- Röj upp eller sätt ett plank eller en häck mot den skräpiga tomt. Eller riv och öppna upp för sikt åt övriga skolan
- Stenlägg en uteplats utanför textilingången. Placera ut några stora stenar som gör gräsplätten roligare och är trevliga att sitta på.

Att de som rörde sig i huset skulle komma ut sågs som angeläget. Undantaget var den lärare som helst ville att man skulle bygga en gång, mellan hantverkshuset och huvudbyggnaden så att man skulle kunna gå torrskodd hela vägen. Vid den renovering som gjordes av skolan för några år sedan var detta uppe på förslag från arkitekterna och hon beklagade att så inte blivit fallet. Hon tyckte att det skulle få skolan att kännas mer som en helhet.

Flera grupper tog upp svårigheten att se vilket program som låg var. Ett förslag var därför tyckte att det hade varit positivt att få ut något som skvallrade om de kreativa aktiviteterna inne i husen, det skulle kunna fungera som reklam för skolan.

GÅTUR

Allmänna synpunkter

Vissa synpunkter återkom på nästan varje plats eller togs upp i så många av grupperna att de kan ses som ett allmänt problem/kvalitet/förslag för skolområdet. Dessa listas nedan

BRISTER

Det råder en allmän brist på sittplatser, bord och papperskorgar.

Lärarna går inte ut på grund av tidsbrist. Eleverna går inte ut på grund av sittplatsbrist. Några av lärarna var bittra/brända av tidigare visionsskisser som det inte blivit något av.

Asfaltsytan väljs för att där är det sol. Att det inte finns sol är anledningen till att man inte väljer matsalssidan, det saknas sittplatser i solläge.

BELYSNING

Området är överlag mörkt och har få och bländande armaturer. Se över de mörka områdena och flytta fokus från belysning till ljussättning.

OTYDLIGHET

Det är svårt att hitta inom området. Tydligare vart området börjar eller slutar. Det behövs tydligare entréer både in till och inom området. Få aktiviteterna i husen att synas även utanpå.

Sikten inom området är dålig, framför allt beroende på att buskarna är för stora.

TRIST OCH SKRÄPIGT

På alla platser behövs mer som händer, ex utsmyckningar, färg och blommor.

Byggnadernas fasader är slitna och trist målade. Markmaterialen är slitna och röriga.

Träden är fina men buskmaterialet är fult och tråkigt. Man borde byta ut dem mot mindre eller trevligare buskar. Det behövs mer växtlighet med mer blomning och större artvariation.

Cykelparkeringarna har för få ställ och är röriga. Parkeringarna är otydliga, fel placerade och för stora eller för små.

På flera ställen tog deltagarna upp att platsen, just eftersom den var så dålig, eller att det inte fanns någonting på den idag, hade stora utvecklingsmöjligheter. Det innebar möjligheter att förändra. För som en av deltagarna sa ”Man måste kunna få vara stolt över utsidan också”,

TOMT NATTETID

Förr tog många genvägen över skolgården när de skulle handla på det närbelägna köpcentrat, men sedan de byggde till A-huset så att det blev stopp rakt över den tidigare smitvägen har nästan alla extrabesökare försvunnit.

BÅDE OCH: Bristen på stolthet över skolans utseende gjorde att många saker de iakttagit fick en delad betydelse. Ett sådant exempel var buskarna kring fotbollsplanen. De togs i flera grupper upp som ett problem eftersom de skymde skolan. Men samtidigt satte de upp den på listan över bra saker på platsen, eftersom man då inte behövde se hur sliten skolan såg ut.

RÖKARE: Undantaget de två första platserna så var rökning och rökare något som diskuterades på alla stoppen.

ATT VÄLJA NAMN

Två gånger under gåturen tog deltagare upp att skolan egentligen borde heta Alströmergymnasietet för det var det alla kallade den och det som stod på busshållplatserna. En grupp estetelever tyckte också att estethuset borde döpas om

till musikhuset, eftersom det ändå bara var de som var där.

Hur fungerade det och vad ska jag förändra till nästa gång?

Gåturen var en effektiv metod för att få fram mycket information på kort tid. Alla grupper var engagerade och det fungerade därför som ett sätt att göra dem delaktiga. Jag upplevde dock känslan av att metoden fungerar mer som ett projekt än en processtartare. Känslan när dagarna var slut var ”vad ska jag nu göra med allt jag fått reda på?” inte ”hur ska vi tillsammans på skolan gå vidare med allt det som vi startat?”

En lärdom från de två dagarna är att det är bättre att märka ut rum än stopplatser. Under diskussionerna märktes ibland att deltagarna hade uppfattat gränserna olika. Genom att märka ut områden istället för punkter undviker man detta. Men det var ändå intressant att se hur deltagarna själva uppfattade gårdens rumsbildningar.

Platserna i sig kändes väl valda. Det var sådana som sedan återkom i elevernas egna platsval under framtidsverkstaden. Men, för att introducera dem i metoden hade det varit lämpligare att börja med en av de platser som låg nära A-huset, en plats som var väl avgränsad och som de redan innan hade många åsikter om. Den plats som var mitt första stopp visade sig få deltagare ha en reflektion över och de var därför tvungna att börja på en punkt där de inte bara var osäkra på själva metoden utan även på platsen.

Flera av deltagarna var , i vart fall i början på promenaden, ovilliga att ge synpunkter på sådana platser som de inte uppfattade som "sina". Detta släppte dock för alla när de gått någon station eller jag hade berättat att det var intressant att de även skrev ned att de tyckte att platsen var helt ointressant. För många var det bra att ta en diskussion om vilka egenskaper om en plats som skulle skrivas ned på första stationen. När deltagarna inte själva brukade nyttja en plats handlade deras kommentarer framför allt om visuella kvaliteter och brister.

Deltagarna kunde delas in i två grupper: De som hellre pratade än skrev och den tysta gruppen. I den första gruppen fanns de som man behövde uppmana att sätta på pränt vad de just sagt. Denna grupp bestod nästan uteslutande av lärare. I den andra fanns de som skrev för brinnande livet på varje station och som kom in med fullskrivna blad.

Att grupperna som gick runt var små och uppdelade efter program gjorde diskussionerna effektiva, de hade ofta sett samma saker och i en liten grupp går det fort att göra sin röst hörs. Men frånvaron av blandning gjorde också att jag delvis förlorade den aspekt som de Laval nämner om 'gåtur' som mötespunkt för olika aktörer. Därför blir det särskilt viktigt att förankra processen hos dem när förslaget ska realiseras. Ett sätt kan vara att göra en gåtur med dessa utvalda aktörer, ex kommunens ansvariga för trafik, stadsbyggnad etc vid senare tillfälle.

Det kom inte fram något i de individuella pappren som inte kom upp i diskussionen. Alltså var de inte hämmade av varandras närvaro. Detta är annars vanligt enligt Suzanne de Laval (1992). Ett undantag fanns, den naturelev som deltog i diskussionen med en annan grupp än den hon gått runt med. Under diskussionen var

hon tystlåten och sa ingenting utom som svar på direkta frågor från mig, trots att hon under diskussionen dagen innan hade kommit med många tankar. Kanske måste man ha gått runt tillsammans för att svetsa samman gruppen så man vågar prata, särskilt som de andra kände varandra sedan innan. Av det hon skrivit och av det hon sa dagen innan tyckte hon i mycket lika som de, men i hennes grupp hade diskussionen fokuserat på andra saker. Diskussionerna och samtalen under promenaderna kom att forma gruppens bild av gården. Delvis hade de nog en något samstämmig bild av gården och dess egenskaper redan innan, eftersom de var uppdelade mer eller mindre efter programområde. Det var dock så stor skillnad mellan grupperna och så stor likhet inom varje grupp att man måste se promenaden som en del i formandet av sin egen uppfattning. Dels var de överens i fler frågor inom varje grupp under diskussionerna, dels ville de ta upp likartade problemställningar inom gruppen. Detta märktes tydligt när en deltagare ur en grupp kom in i diskussionen i en annan.

Naturligt nog blev det fler synpunkter på vad som var dåligt på platserna än vad som var bra. Det är det som inte fungerar som man märker först. och det är också de delarna man vill åtgärda. Många förslag under punkten förbättringar var just sådana raka konsekvenssvar. Ex, om det stod att bänkarna var för få som ett problem så blev en föreslagen förbättring att sätta in fler bänkar.

Att starta en upprustningsprocess innebär ett ansvar. Det är viktigt att något verkligen kommer ut av den, att något händer. I sista gruppen frågade jag om deras syn på gården förändrats efterpromenaden, svaret blev att de tyckte sämre om den efteråt. Det vore synd om det stannade där.

Skisserna

Utifrån den bild jag hade fått av skolgårdens förutsättningar och problematik efter gåturen tog jag fram ett förslag på struktur och idéskisser. Dessa stämades av och förankrades hos skolan vid mitt besök i juni.

Avstämning

Vid avstämningsmötet medverkade gymnsiechef, två bildlärare, förvaltningschef och en konstpedagog från Alingsås Kommun

Överlag var responsen på skisserna mycket positiv. Några idéer gillades särskilt och ledde till att de själva började spinna vidare på hur de skulle kunna realisera dem. De idéer som särskilt väckte gensvar var dammbänken, den målade parkeringen och beachvolleyplanen med grill.

Förutom avstämning och fortsatt förankring var just att samla en grupp med olika roller för skolgården en av poängerna med mötet. De få tveksamheter som togs upp gällde skötselfrågor. Ofta kunde någon annan i gruppen komma med en lösning på problemet. Förvaltaren ville gärna veta hur dyrt det är med dammar och ställde sig tveksam till att ändra form på parkeringens planteringsremsor eftersom det skulle

göra snöröjingen dyrare och en av lärarna var orolig för att om man tog bort alla risiga buskar så skulle det bli mer klotter på fasaderna. Intendenten visste att det var vattensjukt där jag föreslagit dammen och att det gick en dagvattenledning precis bredvid som man skulle kunna utnyttja. och den bekymrade läraren blev lugnad av förvaltaren som berättade att det finns klotteravstötande medel som man kan behandla väggarna med. Inför framtida utveckling av förslaget kommer det att behövas en fast arbetsgrupp som kan försätta med avstämningsmöten och plocka upp alla de trådar och förslag till förverklingar som kommer fram.

Jag kände att inte lärarna riktig vågade säga vad de tyckte tillsammans med rektor och förvaltare. De var tystare än vid våra

andra möten och efteråt berättade en av dem att han hade gillat idén om en grön park-parkering som hade valts bort under mötet p.g.a skötselskäl.

En synpunkt som togs upp av lärarna var att man skulle kunna trycka ännu mer på kontakten mellan ute och inne. Deras lösning för att nå detta var att man skulle kunna se viktiga element som ex dammen innifrån huset.

FRAMTIDSVKSTAD

Mina förväntningar och nyttan av att kunna improvisera

Mit mål med att genomföra en framtidsverkstad var dels att få en metod att jämföra gåturen som inventeringsmetod med, dels att visa skolans ledning ett sätt att utveckla vidare det förslag som jag tagit fram.

Inför mötet hade jag skickat brev med min tidsplan, om hur grupperna borde vara sammansatta, om vikten av att även personal medverkade, och vilket material jag jag behövde. Informationen kom bort någonstans på vägen så väl nere i Alingsås var jag tvungen att omstrukturera och prioritera i min tidigare plan.

Den största skillnaden mellan plan och genomförande var tiden. Istället för två halvdagar hade jag en och en halv timme dag ett och två timmar morgonen efter. Därför blev jag tvungen att dels ta bort några moment helt, dels att korta de övriga för att få rum med dem inom den snäva tidsramen.

Jag hade bett om att få en blandad grupp, där elever från olika program och gärna även personal deltog. Det blev en grupp från olika program, men med gemensamt tillval (inredning och färgsättning vars schema passade in tidsmässigt då de hade lektion båda två dagarna), och ingen personal. Eleverna som deltog var ett 20-tal tjejer från årskurs två och tre.

Den bildlärare som höll i kursen var med och iakttog men valde att inte delta eftersom han upplevde att elevernas då kunde känna sig hämmade i sitt arbete.

Även det material jag hade bett om saknades. Men Alströmergymnasiet är

en skola med engagerad personal och innehållsrika förråd. Därför kunde jag under eftermiddag och kväll skrapa ihop material nog för att genomföra utomhuskissen dag två. Planen var att jag skulle ha trästavar och stora tygsjok och gatkritor. Men för att få tillräckliga mängder av material blev det en blandning av tyg, olika papper, engångsdukar m.m.

Praktiska detaljer

Efter en gemensam genomgång av uppgiften fick alla elever märka ut de tre platser som de tyckte var viktigast för hur man upplevde skolgården. Därefter delade jag in dem i tre grupper. I grupperna fick de sedan gemensamt välja ut den av dessa platser som de tyckte var viktigast att förändra. När de valt ut platsen fick de först skriva ner allt som de tyckte var dåligt med platsen, alla problem och brister. Därefter fick de börja skissa på hur den borde se ut.

Alla grupperna fick kartor i A3 format över område, papper, skisspapper och pennor av olika form och färg. Dagen avslutades med en gemensam genomgång då de små grupperna berättade vad de kommit fram till.

Dag två inleddes med gemensam genomgång av uppgiften och utdelning av material. Varje grupp fick tillgång till tyg, pappersduk, gatkritor, silvertejp, vattenfärg, papper, häftapparater, snören och 3 m långa fyrkantsstavar. Därefter fick de gå ut på gården för att visualisera sina förslag. Deras uppgift var att testa sina idéer och se om de förändrades när de testades i full skala.

Efter 45 minuter gick de tre grupperna gemensamt runt till de tre stationerna. Grupperna berättade vad de gjort och hur och ifall de förändrat sina idéer. Vid rundturens slut gick vi tillbaka in och utvärderade hur dagarna hade fungerat.

Grupperna

De tre elevgrupperna var mycket aktiva från start. Det var dock tydligt att vissa personer i varje grupp var mer aktiva än andra. Vad jag inte visste då, utan fick reda på först efteråt var att gruppen inte hade gått så länge tillsammans. De bestod av elever från olika årskurser och de elever som var mest aktiva visade sig vara tredjeårseleverna.

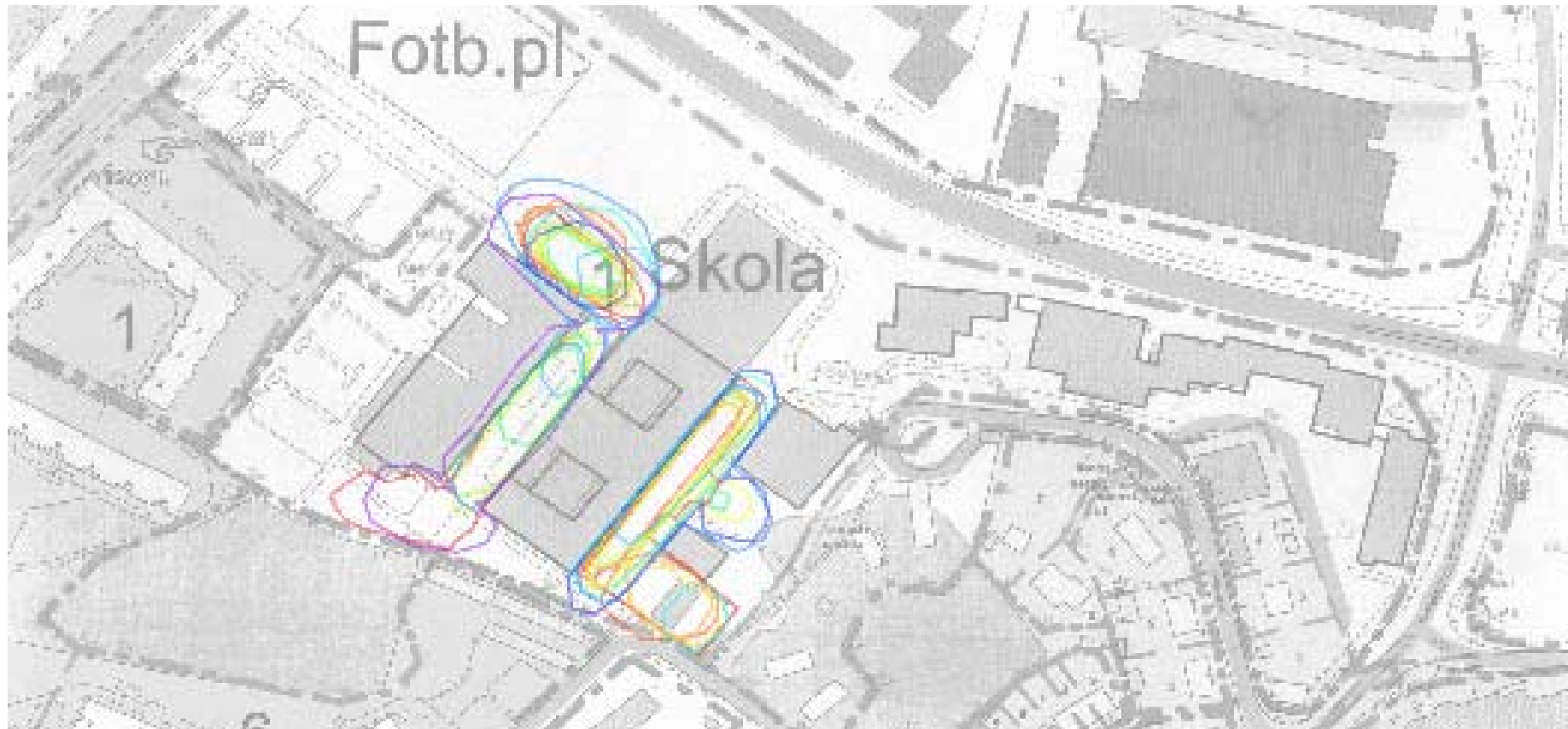
Deras platser

Alla valde platser centrerade kring huvudbyggnaden. Dels kan det bero på att de är de platser där flest rör sig och som de flesta uppfattar som själva skolgården. Dels kan det bero på att de är några av platserna med flest problem. De gav en tydlig fingervisning om vilken plats som som det vore taktiskt att börja med. Att platserna blir samma kan också bero på att de satt under en kort tid och vid samma bord. Eftersom det fanns så lite tid så blev det mindre tid att be dem utöka sitt sökområde.

Fantasifas på pappret

Alla tre grupperna var ute och rekognoserade (en skickade ut två spanare, de andra gick hela gruppen). Alla grupperna kom snabbt fram till vilken plats de ville jobba med.

Grupp 1:s och grupp 3:s förslag handlade om att skapa nya rum i rummet, de ville möblera platserna med tredimensionella element, medan den tredje gruppen fokuserade på att tillföra funktioner, som ex sittplatser och blomprakt. Alla tre gruppernas förslag var konsekvenser av de problem de upplevt. Grupp 2 och 3 ville lösa dessa genom att direkt svara på problemen. Om det inte fanns sittplatser så ritade de ut bänkar, om ett hus var fult målade de fasaden. Grupp 1 valde istället att

Sammanställning av de platser som under framtidsverkstaden valdes ut av eleverna som de viktigaste för hur skolgården upplevs.

förändra platsen till en som de tyckte bättre om. De tyckte entrén till aulan var ful och att det var trist med alla rökare som hängde där. Istället för att exempelvis stänga till så att ingen skulle kunna stå där skapade de en samlingsplats dit alla skulle kunna gå. De försökte inte designa bort rökarna utan breddade problemet till vad som skulle få dem själva att vilja gå dit.

Förankringsfas i skala 1:1

I stort sett fungerade byggmomentet väldigt bra. Eftersom materialen hade improviserats fram under kvällen så blev var det mer brokigt och blandat än planerat. Exempelvis hade vi bara väldigt långa trästavar. Man hade behövt ställ. Med funktionellare material hade fokus kanske mer hamnat på idéer.

Val av plats och skiss kring hur den kan förbättras

FRAMTIDSVORKSTAD

Grupp 1

Vad är dåligt med platsen idag:

- Entrén till aulan är ful och folk står alltid där och röker
- Skräpigt
- Omodernt
- Stenarna på marken är ojämna och stökiga
- Få sittplatser

Så här är borde det vara:

- Utbyggd glasentrédel
- Mur med upphöjd yta innanför och belysning ovanpå
- Fontän
- Bord och bänkar
- Gröna växter, ev klättrande

Vald plats

Gruppens visionsskiss för platsen framför skola-entrén

Skissande i skala 1:1

Grupp 2

Vad är dåligt med platsen idag:

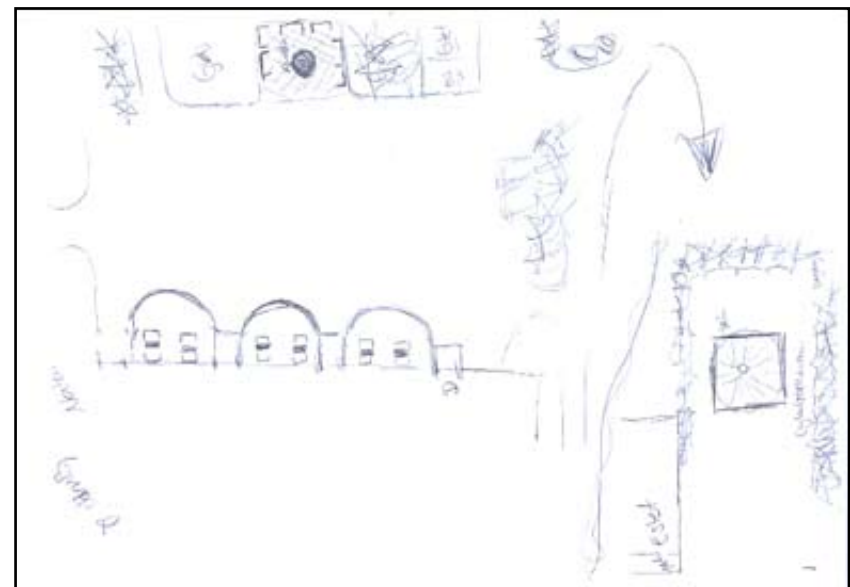
- Få sittplatser
- Tråkigt, bara asfalt
- För få cykelparkeringar under tak
- För lite blommor

Så här är borde det vara:

- Fontän
- Gräs mellan utgångar
- Sittplatser på solsidan
- Fontän
- Nytt tak över cykelparkeringen, med extra cykelparkeringar runt omkring

Vald plats

Gruppens visionsskiss för platsen framför Aula-entrén

Skissande i skala 1:1

FRAMTIDSVERKSTAD

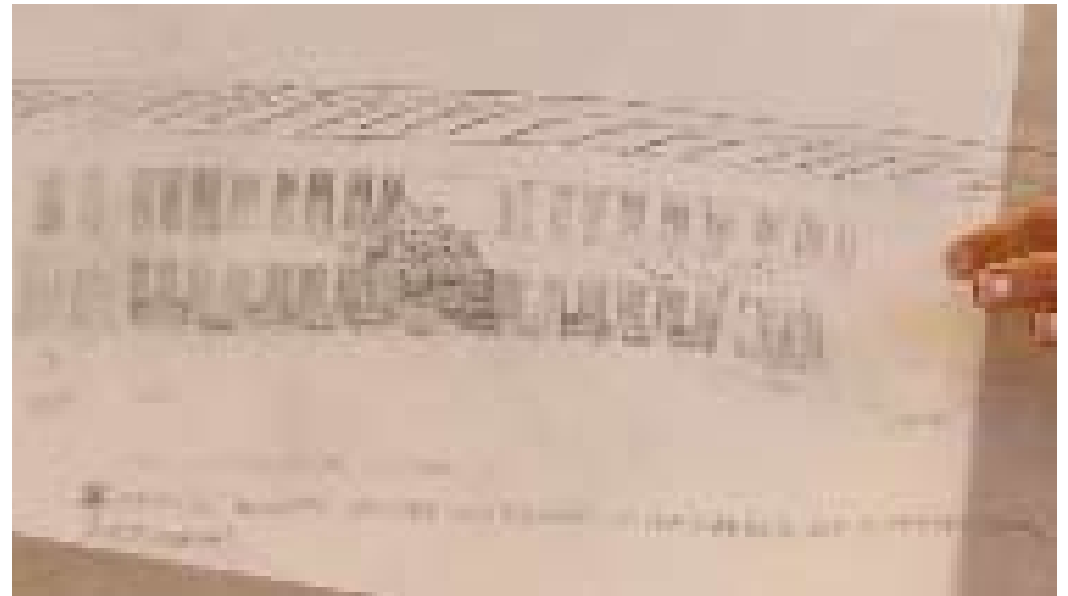
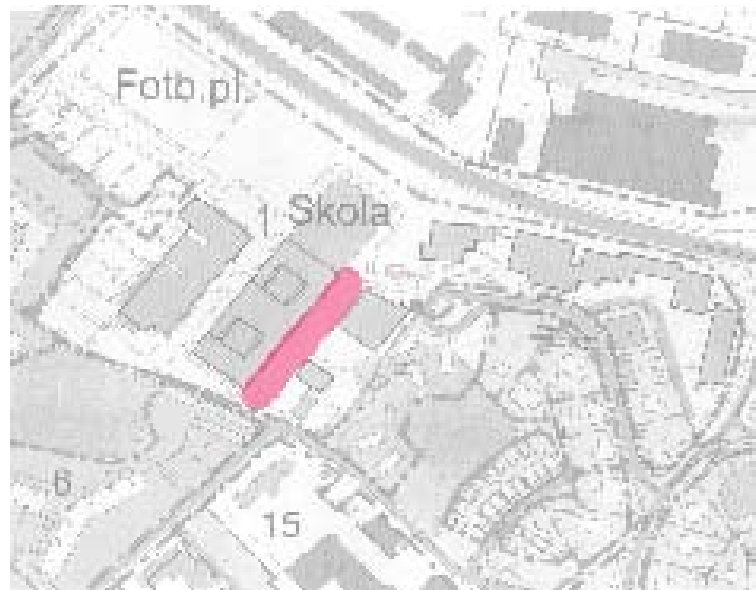
Grupp 3

Vad är dåligt med platsen idag:

- Tråkiga färger
- Inga bänkar
- Kallt
- Använder inte utrymmet
- För få växter

Så här är borde det vara:

- Mer sittplatser
- Väggmålningar
- Växter; blommor och träd
- Coola paperskorgar
- Något speciellt

Vald plats

Gruppens visionsskiss för platsen framför Aula-entrén

Skissande i skala 1:1

Sammantaget

De platser eleverna lyfte fram under framtidsverkstaden var samma som två av de jag hade valt till gåturen, men de hade en total koncentration kring själva skolbyggnaden. Dels berodde nog detta på att huvudbyggnaden är den som uppfattas som "skolan", att just dessa elever hade sina undervisningslokaler i och närmast huvudbyggnaden, att det känns osäkert på var skolgården slutar, att de därför tog de platser som de först associerar med skolgården. Dels är platserna kring huvudbyggnaden de som idag fungerar som de stora mötesplatserna, de enda som är tydligt on-stage. Platserna i de andra delarna ligger antingen inte i de stråk där man passerar för att gå till matsalen, aulan eller caféet, eller så är de för små för att kunna fungera som uppvisningsplats. Det finns undantag, exempelvis trottoaren mellan hantverksskroken och huvudbyggnaden. Den har både utrymmet och funktionen som stort stråk, men det är det otydligt om den tillhör skolan och vems revir det är. Den fungerar ändå inte så eftersom det utom i västraste änden är utformat som ett rent funktionellt gångstråk.

Eleverna diskuterade upplevda rumsligheter på de enskilda platserna, men inte skolgårdens större strukturer och sammanhang.

En av grupperna hade en möblerande inställning, medan de andra två även började skapa egna rumsligheter. De element som de ville tillföra handlade framför allt om praktiska föremål som det fanns en tydlig brist på, ex sittplatser och bord, tak över cykelparkeringen. Övriga tillägg som kom fram under skissfasen var främst inriktade på estetiska händelseinslag, blommor, fontän, väggmålning. Funktioner inriktade på aktivitet dök upp i en grupp under byggfasen, men det var tydligt att för dessa elever så handlade skolgården framför allt

om en plats att vara på, inte att göra på. Deras förbättringar hade genast mycket konkret utformning. Framförallt handlade förbättringarna om att få in fler sittplatser. Andra återkommande idéer var mer blommor och bord. Man kunde även uttyda en vilja att skapa mindre rumsligheter.

Två av de tre grupperna höll sina förslag tämligen lika de första skisserna. Den tredje förändrade och utvecklade sina förslag. Framförallt la de till mer aktivitetsinslag (ex hoppa hage) när de kom ut och skissade på plats. Att de andra två inte kom längre tror jag berodde på den korta tiden. De hann helt enkelt inte testa fler varianter, de hann knappt med de idéer de redan hade. Det kan även ha berott på att endast ett halvt dygn förflutit sedan de första skisserna, de hade inte hunnit bearbeta dem mellan de två tillfällena.

Hur fungerade det?

Till skillnad från gåturen är framtidsverkstaden en tydligt processinriktad metod. Den täckte inte in lika många aspekter av skolgården som gåturen gjorde, men den går å andra sidan in på djupet av platserna och tar fram mer eller mindre konkreta förslag. Men för att fungera så behöver man ha en större processplan som den kan vara en del av och man behöver någon som kan driva på att verkstäderna blir av och ta vara på det som kommer ut av dem.

De förändringar och förkortningar som blev nödvändiga p.g.a. den korta tiden gjorde att många av stegen gav mindre än de kunde ha gjort. Kort tid gjorde att deltagarna inte hann problematisera sina val utan gick direkt på att försöka få fram ett "rätt svar".

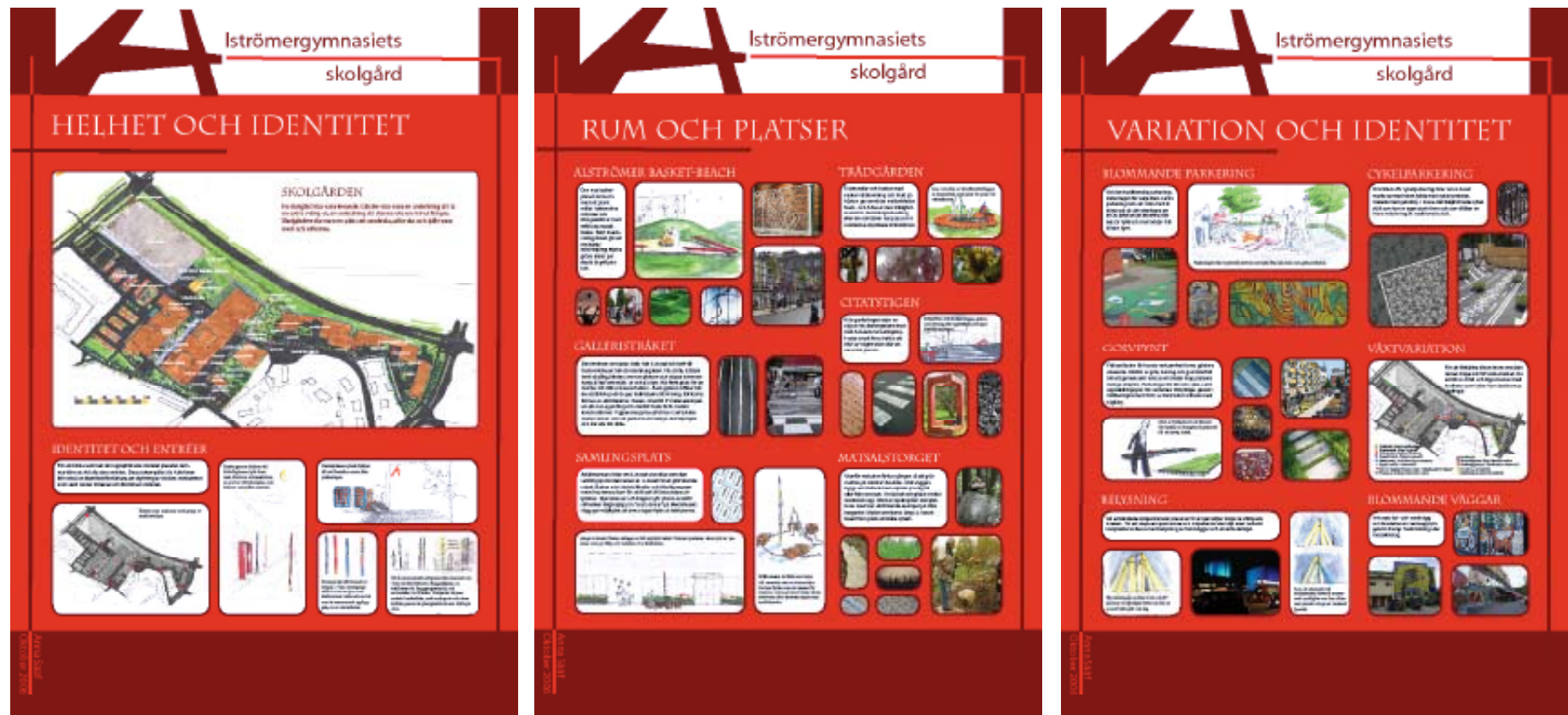
När de satt i de små grupperna så pratade alla, men när de skulle sätta igång att

visualisera sina idéer var det en person som fick hålla i pennan och rita upp det de hade bestämt. De hann inte utveckla sina idéer genom att skissa och bygga modell tillsammans, utan gick direkt på att försöka förklara det förslag de hade diskuterat fram.

Det var synd att ingen av de drivande ur personalen kunde vara med på redovisningen. De hade behövt ta del av metoden för att kunna använda den vidare. Det hade också varit ett bra sätt att verkligen förankra förslagen som eleverna tagit fram.

Eleverna gick en kurs med inriktning på inredning och färgsättning och var därför redan intresse och vana att se hur man kan förbättra platser, även om de tidigare hade sysslat med inomhusrum. De hade alltså redan ett gemensamt språk att ta till, vilket annars kan ta tid i nya grupper. Men den homogena gruppen innebar också en kunskapsförlust. Elever och personal med andra inriktningar hade kunnat bredda perspektivet på platserna. Den grupp där kompetenserna är blandade ger också möjlighet att se vikten av sina egna kunskaper.

IDÈSAMMANSTÄLLNING

Presentation av färdigt förslag

Planscher

Utifrån det material jag fått från gåtur, framtidsverkstad, egen inventering och samtal med elever och personal sammanställde jag ett förslag för skolgårdens utformning.

Planscherna skickades ned i digital form till skolan för att de skulle kunna sätta upp dem i sitt bibliotek. Meningen var att intresserade elever och personal skulle ha hunnit titta på dem innan jag kom ned till Alingsås. Tyvärr gjordes inte detta. Istället för att vara en del av förankringsprocessen mot elever och lärare som inte deltagit i arbetet fick mitt besök därför karaktären av ännu ett avstämningsmöte med skolans ledning. Som tur i oturen innebar detta att jag hade möjlighet att ändra bakgrundsfärg till de orangeröda toner som skolans nya logga använder. De som hade hunnit se förslaget var nämligen

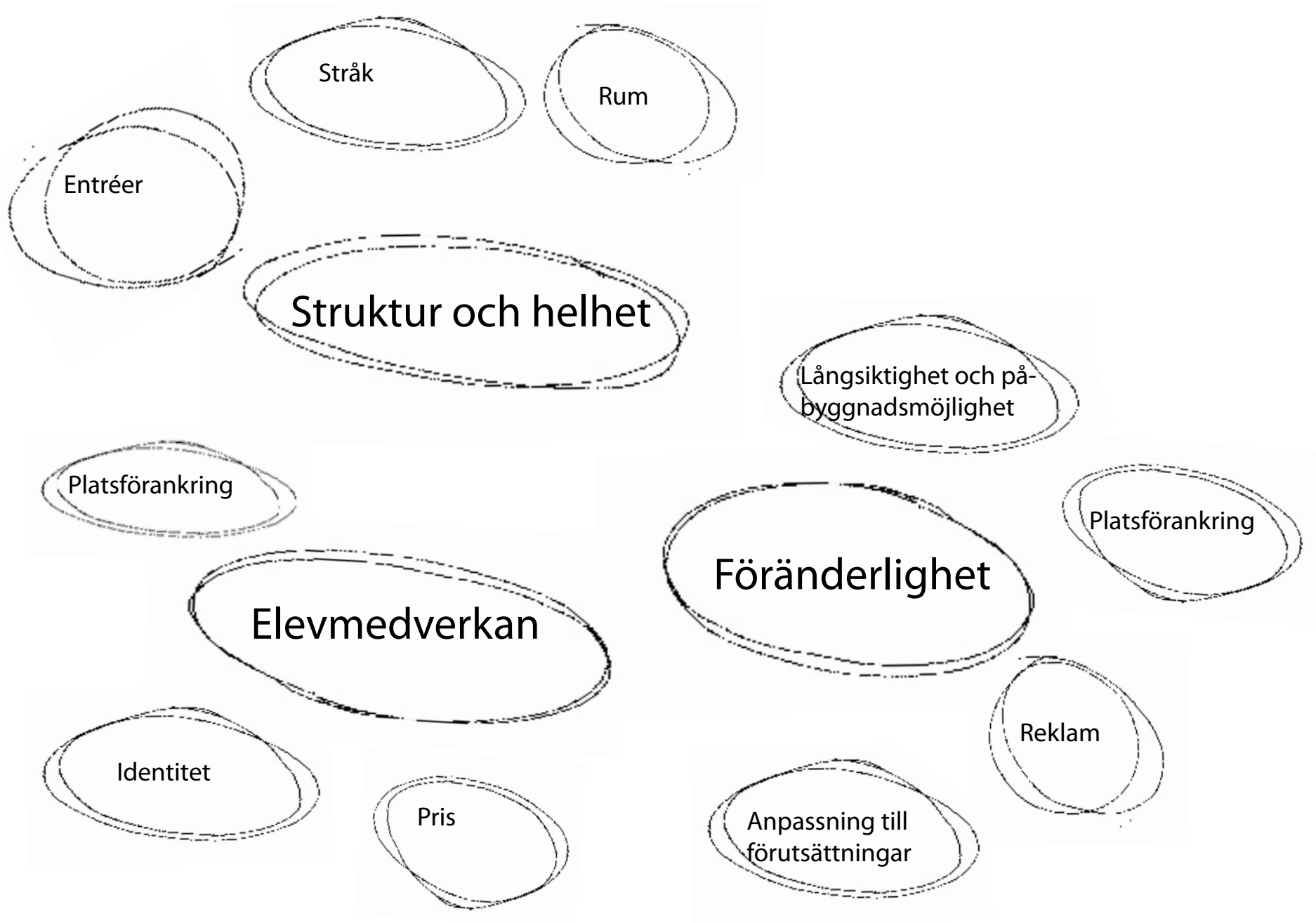
bekymrade över att det var fel färgtoner på planscherna.

Vid detta möte kom det också fram att Aulaentrén kommer att byggas ut. Det finns ett förslag där kommunen lägger teater i det tillbyggda matsalshuset. Eftersom detta innebär att en viktig del av mitt förslag påverkas behövdes ytterligare några justeringar göras innan jag helt kunde lämna ifrån mig förslaget.

FÖRSLAGET

HELHET OCH STRUKTUR

Hela gården

HELHET OCH STRUKTUR

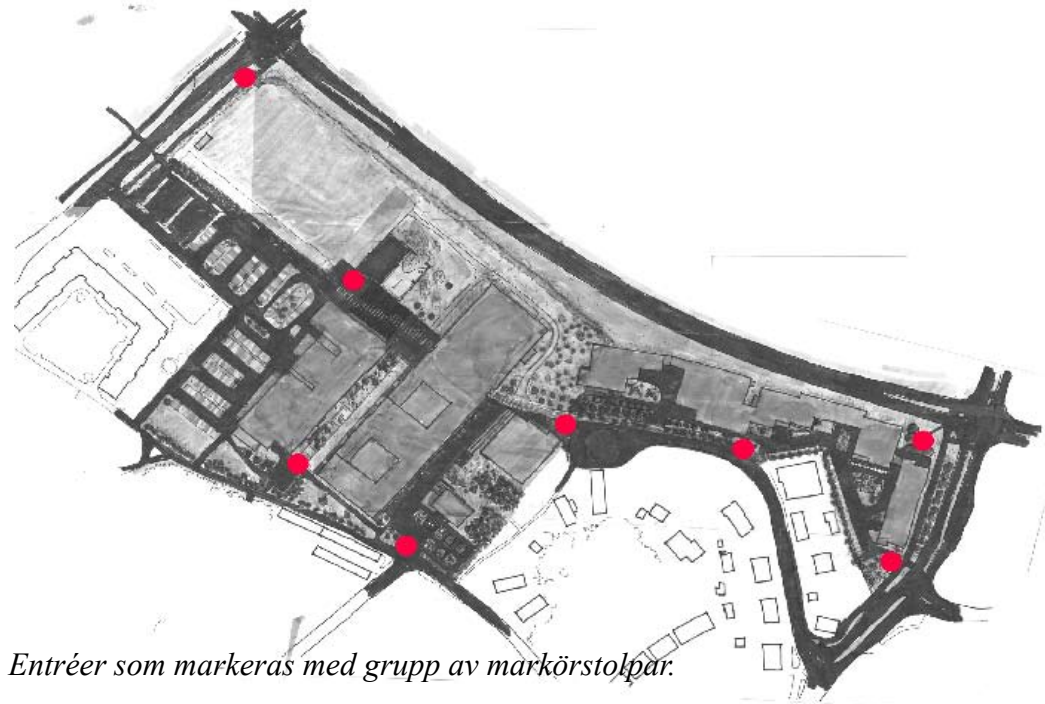

En skolgård ska vara levande. Gården ska vara en anledning att ta en extra sväng ut, en anledning att stanna ute en minut längre. Skolgården ska vara en plats att använda, utforska och själv vara med och utforma..

HELHET OCH STRUKTUR

Identitet och entréer

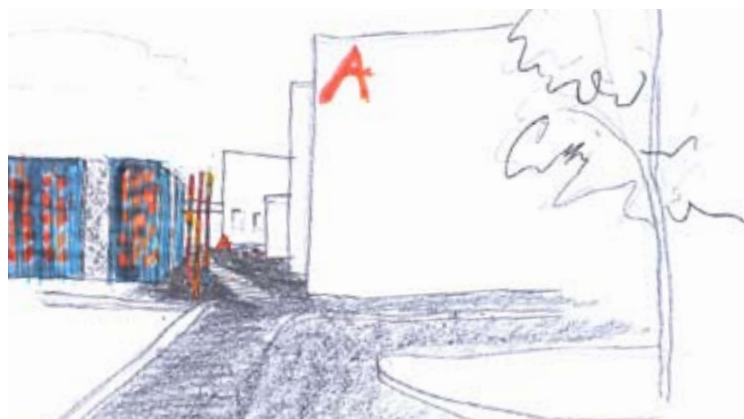
För att binda samman det uppsplittrade området placeras revirmarkörer ut vid alla stora entréer. Dessa totempålar à la Alströmer blir också en identitetsförstärkare, en skyltning av skolans verksamhet som såväl väcker intresse som förskönar området.

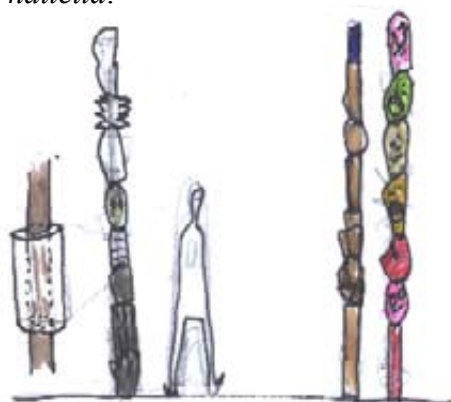
Entréer som markeras med grupp av markörstolpar.

Entrén genom häcken vid fotbollsplanen lyfts fram med, förutom revirmarkörer, en port av rött plexiglas, som belyses underifrån nattetid.

Basketplanens plank hjälper till att förstärka entrén från parkeringen.

På de sammansatta stolparna träns element som visar på aktiviteterna i byggnaderna, ex tråklossar vid Byggprogrammet, och motordelar vid Fordon.

Stolparna belyses nattetid underifrån, med markspots och vissa inifrån genom de plexiglasblock som trätts på dem.

Exempel på utformande av stolpar. I varje entrégrupp ställs två-tre stolpar som återkommer i alla och en-två som är sammansatt uppbyggda, ex av elevarbeten.

Genvägar och genomströmning

Innan A-huset byggdes till genade många över skolgården för att komma till köpcentrat. Den korta vägen som förr var möjlig tar stopp vid gymnasiets huvudentré. Istället måste de som vill korsa skolgården gå en både lång och mörk väg runt den nya tillbyggnaden. Att dra om cykelvägen skulle kunna öka genomströmningen utanför lektionstid.

Var går gränsen till skolan

En anledning till otydligheten var huvudingången ligger är den förflyttning av busshållplatsen för skolan som gjordes för några år sedan. Innan fungerade vändplatsen öster om A-byggnaden som huvudentré och framsida. Den hade naturliga förutsättningar att fungera som samlingsplats. Man satt och väntade på bussen just i det stråk där alla passerade förbi på väg mellan byggnaderna. Framsidan låg inramad av skolbyggnaderna. Att busshållplatsen

flyttade gav ökad tyngdpunkt åt en sida som är mindre händelsetät och rent strukturellt ligger utanför det huvudsakliga skolområdet. De som rör sig i området sprids ut och man har inte längre någon lika given anledning att stå och vänta på att någon kommer förbi. Mötesfunktionen har försvunnit när de olika funktionerna har spridits ut. En framsida kan bara fungera som en sådan där människor rör sig. Nu kommer ett nytt element tillföras som kan förändra upplevelsen av vad som är framsida. I aulan kommer ett kommunalt kulturhus läggas med entré ut mot A-husets ingång. På så sätt kan det tillföras både mer liv och en mer händelserik plats. Hade detta inte varit fallet hade det varit lämpligt att flytta busshållplatsen till sitt ursprungliga läge.

Den gamla genvägen går inte att ta -ett hus är i vägen. Det behövs en ny.

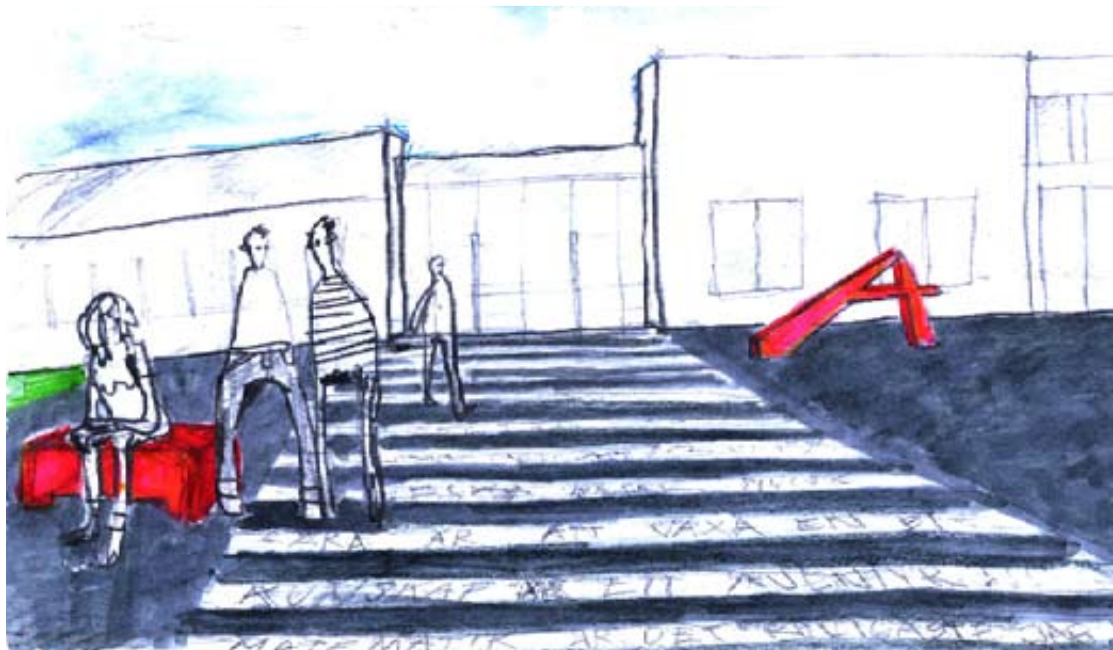
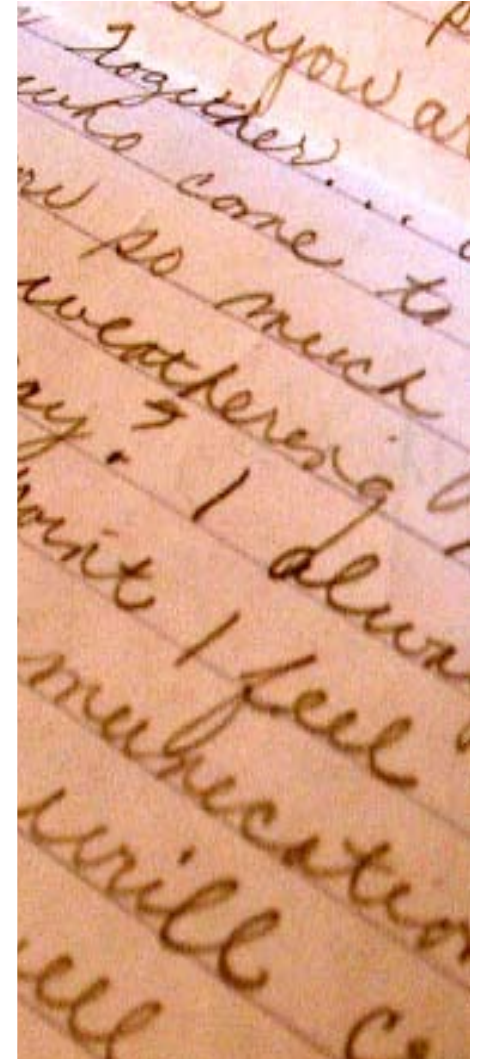
RUM OCH PLATSER

Citatstigen

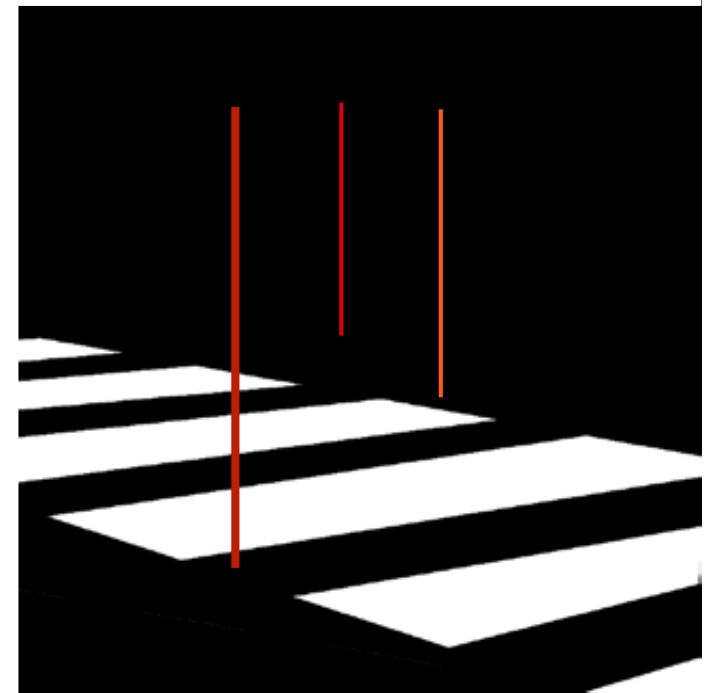
Från parkeringen leder en väg av vita betongstensstreck mot A-husets huvudingång. I varje streck finns fräst eller ingjutet ett citat av någon elev eller annan klok person .

Inspirationsbild material

Sittmöbler och skolans logga, gjutna i röd betong står uppställda på torget framför ingången.

Principskiss citatstig

Alströmer basket beach

Den nya basketplanen ramas in med ett plank målat i dekorativa mönster och stängselslitsar med infletade metalltrådar. Runt beachvolleyplanen går en röd bänk/balansspång. Mjuka gröna kullar ger skydd åt grillplatsen.

Principskiss Alströmer basket-beach

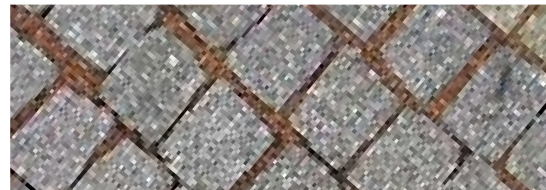
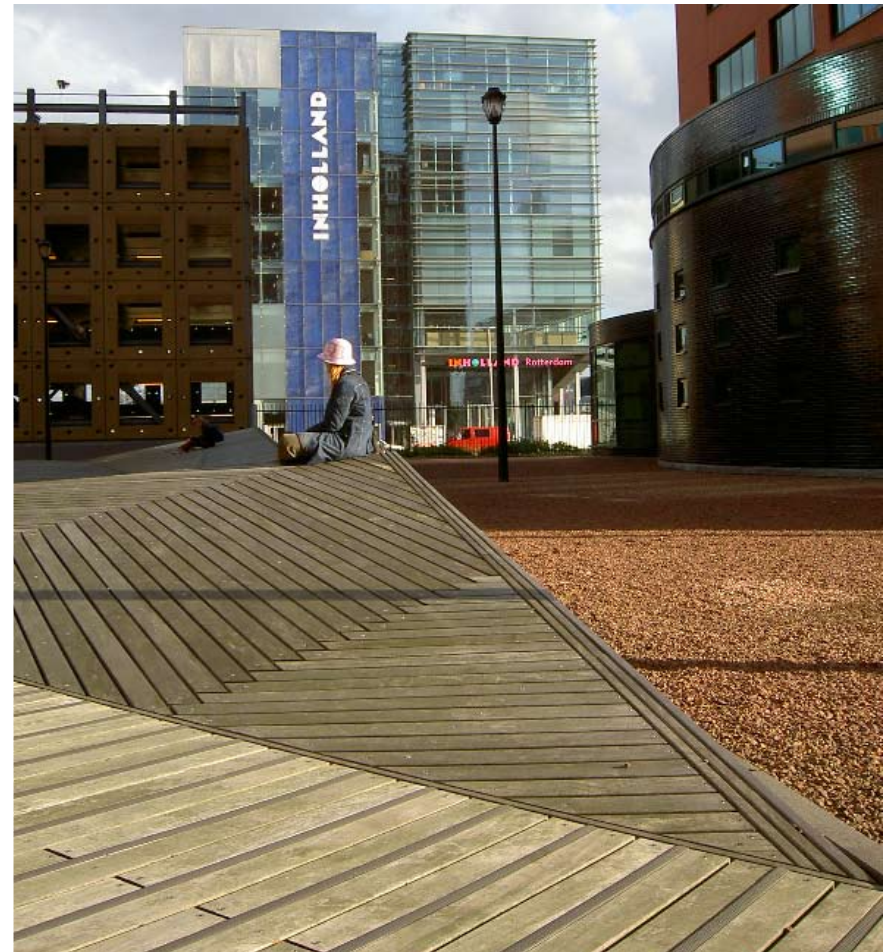

Inspirationsbilder, plank, beach, lekkullar, gunnebostängel och aktivitetsytor

RUM OCH PLATSER

Matsalstorget

Utanför matsalen flyttas gången så att gräsmattan på solsidan breddas. Mot väggen byggs ett trädäck med solplats på väg till och från lunchen. Ur däck och gräset sticker stenblock upp. Block av sprängsten kompletteras med mer utstickande exempel på olika bergarter. Mellan entréerna längs A-husets fasad finns plats att ställa cykeln. Rätt utformat skulle Matsalstorget kunna bli den naturliga samlingsplatsen för skolan, vid högtider, redovisningar och framträdanden.

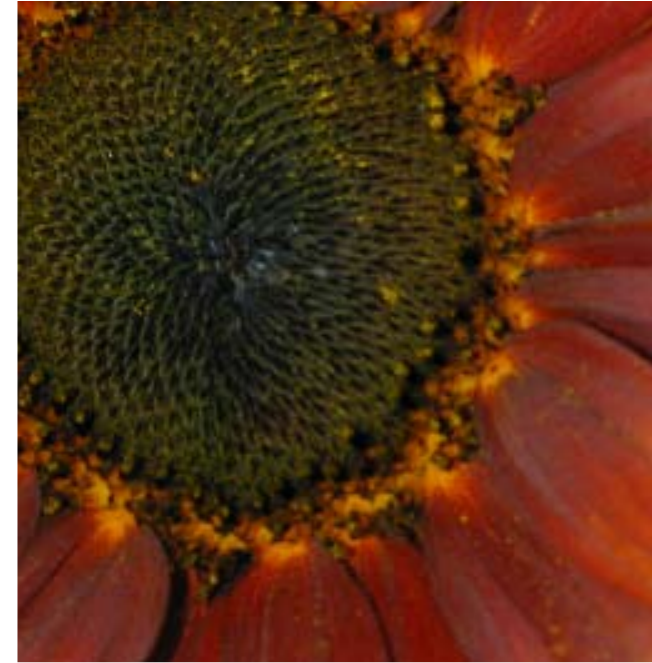
Inspirationsbild material

Trädgården

Trädrundlar och buskar med vacker vårbloomning och frukt på hösten ger området mellan Svets- och A-huset dess trädgårdscharakter. Skolträdgårdsodling eller en solrosåker kan passas in i rundlarnas skyddade mikroklimat.

Inspirationsbild grönskande växtkraft

Inne i rundeln av körsbärsträd ligger en dammbänk med plats för paus vid vattenkanten.

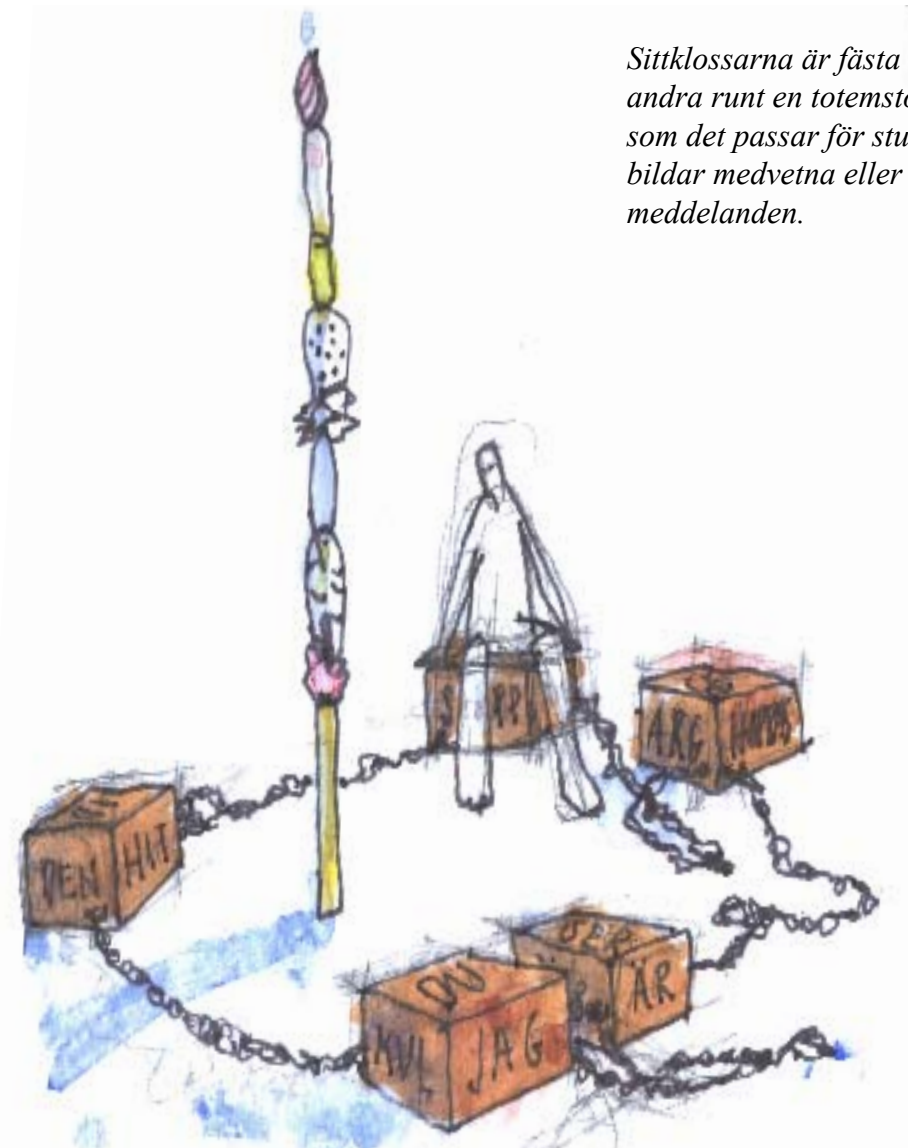
RUM OCH PLATSER

Samlingsplats

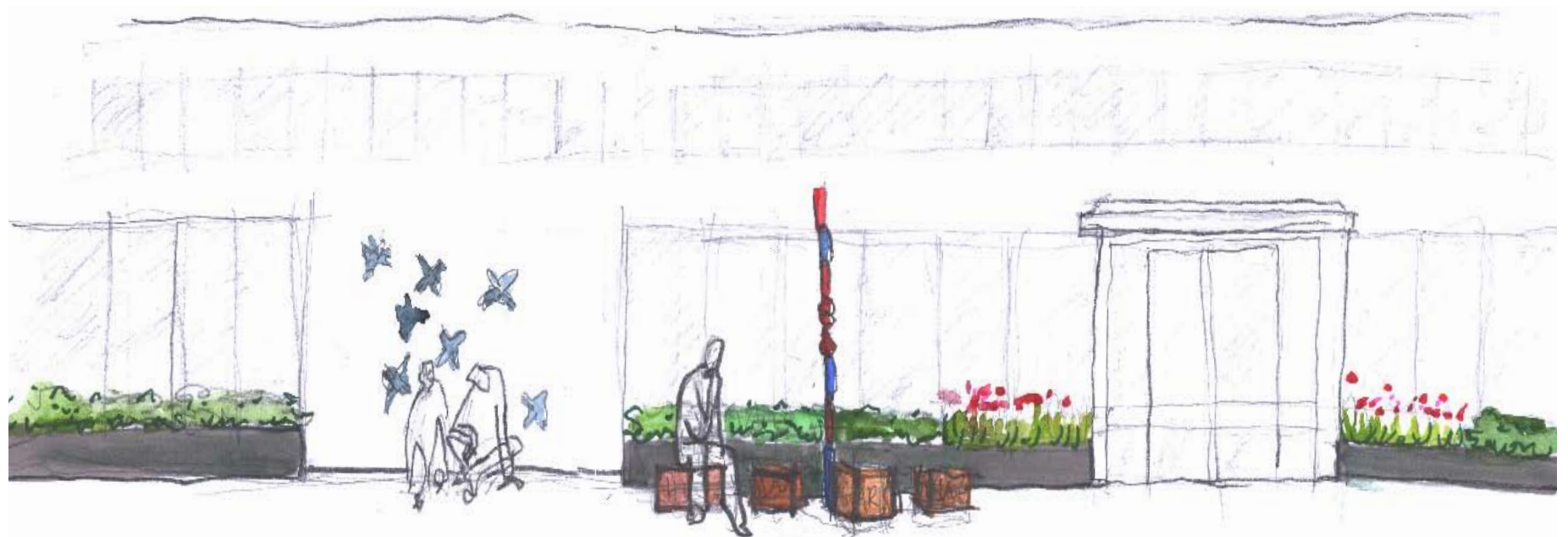
Asfaltsremsan öster om A-huset utvecklas som den samlingspunkt den redan är. A-huset får en grönskande rabatt. Buskar och träd vid Media- och Musikprogrammets hus rensas bort för att få sol till östra sidans sittplatser. Nya terrasser och trappor gör ytorna ovanför sittholken tillgängliga. En "svarta tavlan" på Mediahusets vägg ger möjlighet att varma dagar flytta ut lektionerna.

Inspirationsbild kylskåpspoesiklossar

Sittklossarna är fästa med vajer vid varandra runt en totemstolpe. De kan flyttas som det passar för stunden. Orden på dem bildar medvetna eller spontant uppkomna meddelanden.

Längs A-husets fönster anläggs en lätt upphöjd rabatt. Närmast portarna växer sjök av perenner som ger färg och variation över årstiderna.

Galleristråket

Den trottoar som leder ända från A-huset och bort till hantverkshuset blir ett utomhusgalleri. Vita stråk, målade med vägfärg, binder samman platsen och skapar sammanhang åt det som ställs ut och på den. Här finns plats för en monter att ställa ut elevarbeten i. Även gatans möbler blir en utställning när de ges individuell utformning. Bänkarna formas av aktiviteterna i husen. Utanför IP målas exempelvis alla i en egen färg och utanför Svets är de metallkonstruktioner. Papperskorgarna utformas i samarbete mellan elever som ett gemensamt design-/konstprojekt och där alla blir olika.

Sammanhållet markmaterial, unika sittplatser

VARIATION OCH IDENTITET

Cykelparkering

Områdena för cykelparkering öster om A-huset markeras med rutor, fyllda med cykelcymboler, målade med gatfärg. Dessa bågformade cykelställ har en egen stark form och tillåter en friare möblering än traditionella ställ.

principskiss cykelparkering

Förslag cykelställ

inspirationsbild vägmarkeringar som mönster,

Blommande parkering

Vid den traditionella parkeringsmålardagen får varje klass varsin parkeringsruta att måla. Vart år börjar på så sätt ytterligare en bit av asfalten att blomma tills hela är fylld och man börjar från början igen.

Inspirationsbilder färgsprakande asfalt

Parkeringen blir en jättelik årsbok med spår från alla dem som gått på skolan.

VARIATION OCH IDENTITET

Blommande väggar

På alla stopp tog deltagarna upp tillståndet för skolbyggnadens fasader. Vid all utom de två sista framställdes de som problem. A-huset och Aulahuset fungerar också som skyltar i jätteformat, tack vare sin höjd. Husens fasader dominerar rummen och spelar stor roll för hur man upplever dem, Man upplever vertikala ytor som mer dominerande än horisontella. Därför kommer fasaderna vara en viktig punkt att ta tag i vid den kommande renoveringen av gården. Den kan också vara ett sätt att få in mer färg, en spännande skyltning och skapa ett mer händelsetätt rum, vilket efterfrågades i alla grupper.

A-husets öst- och nordvägg och Mediahusets västvägg lyfts genom tromp l'oeilmålning eller mosaikinslag. Plank och staket målas i spännande färger och mönster.

Inspirationsbild färgsprakande väggar

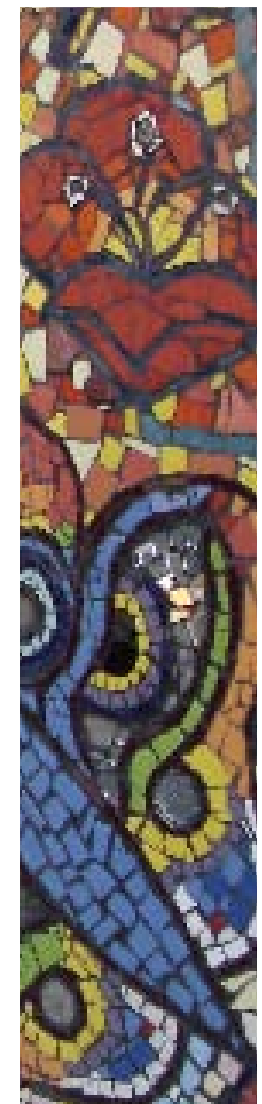
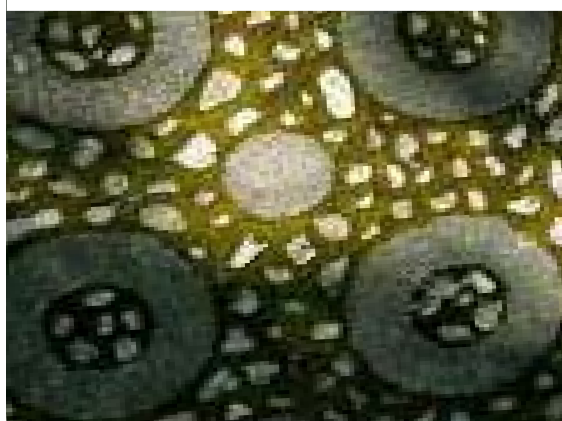
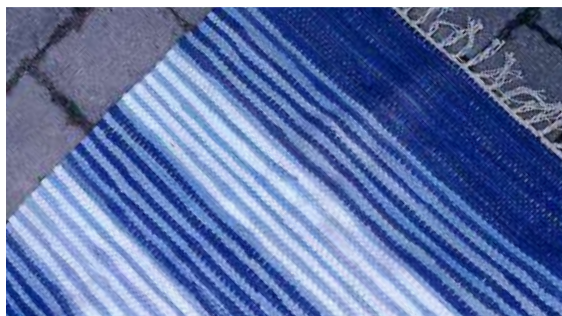

Golvpynt

Vid textilsalen får husets verksamhet forma gårdens utseende. Mattor av gräs, betong och gummi-asfalt blir ett gemensamt tema som binder ihop platsens många småtor. Parkeringar för bil och cykel, samt uppställningsytor för containrar förtydligas genom möbleringszoner i form av trasmattor målade med vägfärg.

Med en tydlig kant och Fransar förvandlas en bortglömd grässnutt till en lurvig matta.

Inspirationsbild markmattor

VARIATION OCH IDENTITET

Växtvariation

För att förbättra sikten inom området rensas risiga och förvuxna buskar bort. De ersätts av träd och lägre buskar med kvaliteter som lyfter fram årstidernas växlingar.

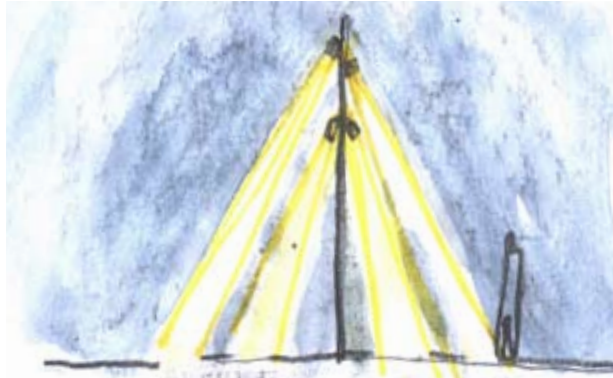
Inspirationsbild årstidsvariationer

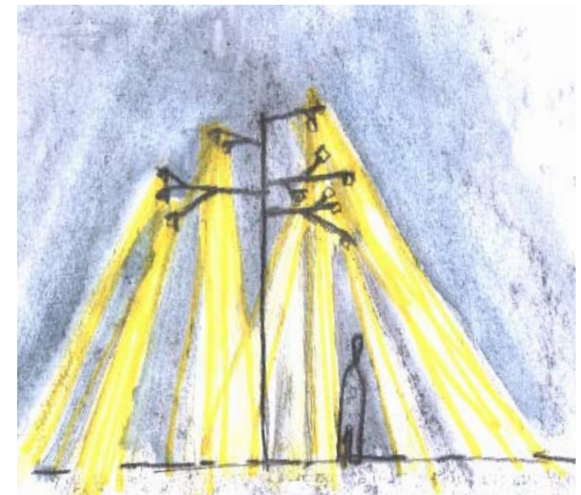
- Hästkastanj, *Aesculus hippocastanum*
- Glasbjörk, *Betula pubescens*
- Äpple, *Malus x domestica*
- Sort av bigarå, *Prunus avium* 'allmän gulröd bigarå'
- Plommon, *Prunus domestica* 'opal'
- Bergskörsbär, *Prunus sargentii*
- Rönnsamak, *Rhus typhina*
- Ullungrön, *Sorbus* 'Dodong'
- Dockros, *Rosa nitida*
- Björkspirea, *Spirea betulifolia*
- Perennyta / Skolträdgårdsodling/bärande buskar

Belysning

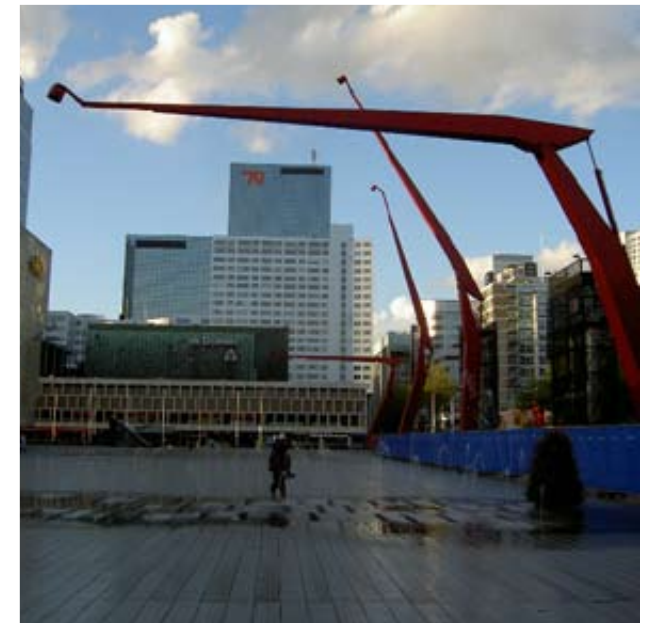
Väl avbländade stolparmaturer placeras för att ge ledljus längs de viktigaste stråken. För att skapa en spännande och inbjudande utemiljö även nattetid kompletteras dessa med belysning av fondväggar och utvalda detaljer.

På parkeringen mellan Svetshuset och IP placeras ett spotlight-träd som blir en accent både natt och dag.

Som ett alternativ till stolparmatur används master med spotlights som kan riktas mer precist och ge en varierad ljusbild.

inspirationsbilder belysning

GOTT OCH BLANDAT

Gott och blandat- påse med idéer.

Varje hemvist får en motsvarighet utomhus. Varje program får välja en plats som de själva utformar sittmöbler och dekorationer. En totemstolpe markerar platsen och kan även fungera som fäste för lösa trdgårdsmöbler etc, som behöver fästas med vajer.

Spadar fästs med vajer vid beachvolleyplanens bänk. På så sätt blir sportytan även en enorm sandlåda, ett leklandskap.

Sätt ett lätt skärmtak på några av sittklossstolparna och bygg ett lusthus i trädgården. De blir ett tydligt rum i rummet och ger möjlighet att vistas ute under regn.

Bänkar och bord kan användas såväl för rastens möten som för lektionens grupparbeten och studieuppgifter. Att sätta upp en "svarta tavlan" på husens fasader ger möjlighet att flytta ut undervisningen. De kan även vara platser för tillfälliga konstverk eller fungera som annonsplats för evenemang på skolan.

På tre ställen ställs montrar i polyacrylat. I dem kan man annonsera föreställningar som skolan ska ge, visa elevarbeten och på andra sätt annonsera vad som händer i huset. De kan även bidra till att skolgården blir en spännande föränderlig plats som man kan en extra sväng förbi för att se vad som är på gång.

Även vuxna kan uppskatta och använda platser och ting avsedda för barnlekar, bara de inte känns som de placerats där för deras skull. En däckgunga är till exempel en suverän plats för stillsamma samtal och en vippbräda ger spännande utmaningar på idrottslektionen.

I sportplanernas gunnebostaket flätas mönster som gör trådverket till en knypplad spets i jätteformat.

EFTERTANKE

VAD HÄNDE?

Vem är ute på gården?

Om jag inte själv hade varit på skolgården och sett att det faktiskt var folk som använde den hade jag fått en bild av den låg tom och öde. Ingen vill nämligen kännas vid att de är ute på den. Ingen av personalen (utom textil) sa att de själva någonsin satt på/ använde gården. De skylldes på tidsbrist. En av dem påtalade dock att de hade den som utsikt från arbetsplatsen och några nämnde att de ju korsade den ibland. Däremot tyckte de att det var både viktigt och angeläget att deras elever skulle ha bra möjligheter att komma ut och använda sin gård. De flesta i personalen tyckte alltså att skolgården bara är en plats för elever. Föreställningen om att en skolgård är till för eleverna var ytterst stark för dem.

Det sätt som skolan är organiserad på inne i husen försvårar för att skapa en speciell lärarhörna utomhus. Lärarna har sina lokaler tillsammans med eleverna från respektive program i så kallade hemvister. Det finns dock ett kafferum där man skulle kunna öppna upp en dörr mot gården. Samma sak svarade de elever som deltog i framtidsverkstaden, de hann inte vara ute på gården. Men däremot hade de mycket att säga som svar på frågan hur de använde skolgården. Kanske finns det en dold värdering i ordet använda. Att parkera cykeln, att gå mellan olika byggnader eller t.o.m. att stå och prata med kompisar kanske inte räknas som använda, det kanske bara är något man gör.

Min rekommendation är att från varje hemvist ska en dörr öppnas ut mot gården. Utanför dörren kan var klass få ställa ett par bord och stolar, eller ännu hellre själva utforma egna sittmöjligheter och pynt för en trivsamt hörna.

Även på skolgården finns outtalade idéer och föreställningar om hur man där ska betä sig. Vad som bör försiggå på en skolgård - exempelvis ska man umgås stilla, inte leka eller gärna sporta? Föreställningarna finns hos såväl elever som personal. De kan även komma utifrån i form av påbud. Ett sådant exempel är rökningen. Det kan ses som en självklarhet att man inte ska få röka på skolgården, men när den främsta aktiviteten utomhus sker genom rökarna, eller de som stannar upp för en pratstund med dem som röker blir budskapet något tvetydigt och man har kanske inte tolkat platsens användning rätt? Vad är det i platsen såsom aktör som uppmuntrar till att använda den till rökruta? Kanske att det faktiskt inte finns så många andra uttalade skäl att vara ute.

Två metoder - olika resultat och processer

För båda metoderna gäller att själva processen är minst lika viktig som det färdiga resultatet. Framtidsverkstaden synliggör dock detta på ett tydligare sätt än vad gåturen gör. Det handlar inte minst om en upplevd ansvarsfördelning. Under gåturen är det fortfarande experten som bjuder in, styr förloppet och som ska matas med information. Framtidsverkstaden lägger mer ansvar på deltagarna, det blir en mindre hierarkisk struktur. Alla har något viktigt att tillföra, alla måste ta ansvar för att vara med. Meningen med framtidsverkstaden är också att den ska kunna fungera som ett startskott och en pågående metod för att föra processen framåt. Med detta inte sagt att Gåturen skulle vara en mindre användbar metod. Den ger på mycket kort tid ett stort utbud av redan sällad information. Den är på så

sätt ett utmärkt sätt att just fördjupa en analys inför ett projekt.

Ännu en skillnad mellan de två metoderna är att den ena på ett mycket tydligt sätt leder fram till konkreta bilder. Det innebär en fördel eftersom en fysisk bild synliggör vad man tycker, det blir tydligt att man faktiskt tycker lika eller inte. Men, samtidigt innebär teckningen eller skissen en risk att fastna i fysiska utformningsbegrepp istället för att kunna enas om mer övergripande behov, funktioner, eller en gemensam vision. Under mitt arbete har jag dock valt att i de flesta fall betrakta framtidsdeltagarnas skisser som just konkretiseringar av funktionsbehov och platsanalyser mer än exakta formgivningskrav. Detta beror främst på att mitt arbete inte gått så djupt ner i detaljeringsgrad.

Vägen till färdigt förslag - hur mycket och på vilket sätt har de påverkat

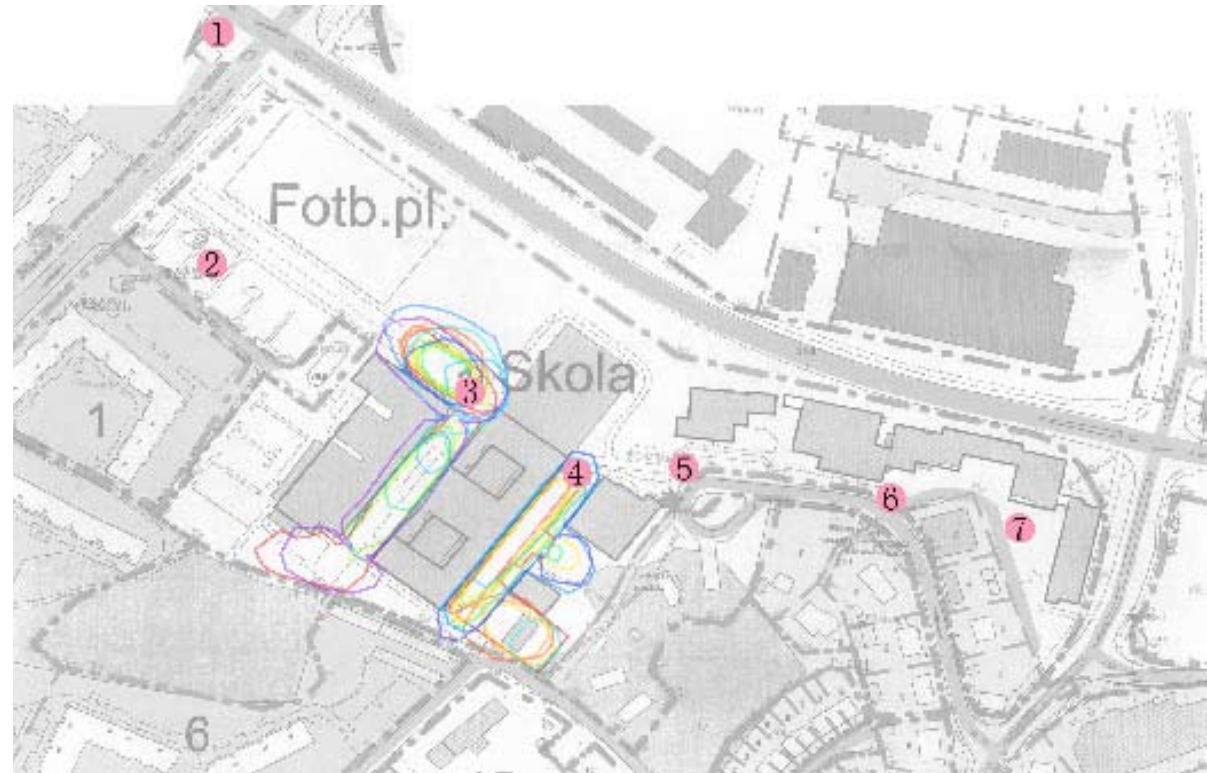
I stort stämmer brukarnas analys av platserna väl överens med en bild som jag själv fick under mina inventeringsbesök. Deras åsikter och tankar blev en bekräftelse på mina egna intryck. Men det kom även fram en del oväntade saker, exempelvis vilka platser som inte användes.

En av mina huvdtankar med skissandet har varit att skapa en helhet, en tydlig struktur som skolan sedan ska kunna fylla med ett mer spretigt innehåll. De tillägg som kommit fram under de olika processerna har ofta varit detaljinriktade och riskerat att "spreta till" området mer. Den uppstrukturerade som talats om har

t.ex. varit skyltning och att få ett mer enhetligt markmaterial utanför aulan. Min uppgift har då varit att tillföra den ram som ska göra det möjligt att infoga deras olika idéer.

De platser de valt ut handlar om att det ska fungera när man väl är där, medan mina i en större utsträckning valts med hänsyn till hur man hittar/uppfattar området när man kommer utifrån. Mina innehåller även stråk och sammanbindande element. Skillnaden i val kan dels bero på den snålt tilltagna tiden vilken kan ha gjort att det kändes enklare att ta tag i ett begränsat område. Dels går de redan på skolan, de behöver inte längre fundera på var skolan börjar och slutar. Det var ju annars ett problem som slog mig efter mitt första möte.

Min syn på vad som är skolgården visade sig ha vidare gränser än vad personalen och många elever hade. Detta trots att några av programmen är lokaliserade i byggnader utanför själva skolområdet. Ett exempel på detta är hörnet på fotbollsplanen som för mig representerar ett av de första mötena med skolan och dessutom är en punkt där alla elever som ska till fordonslinjen passerar flera gånger om dagen. Trots detta var det i varje grupp någon som visade förvåning över att vi skulle stanna till där. Och bägge de två gånger jag har fått kartmaterial från skolan har det varit beskuret så att denna plats inte finns med. Skolgården är en stor yta och olika personer jag har pratat med har talat om olika delar av området som skolgården. De har tagit upp sådana platser som de själva använder, det är ju det som är skolgården för dem, d.v.s gården som de använder under skoltid. De olika individernas gårdar möts i platserna kring A-huset, det blir den gemensamma gården. Eftersom jag inte har gått på skolan har jag heller inte sållat ut någon del av gården som blir extra mycket skolgård. Min bild sammanfaller därför i

De platser som jag valde ut som intressanta att fokusera på under gåturen, inlagda på en karta med de plaster som valdes ut av eleverna under framtidsverkstaden.

stort med fastighetens gräns.

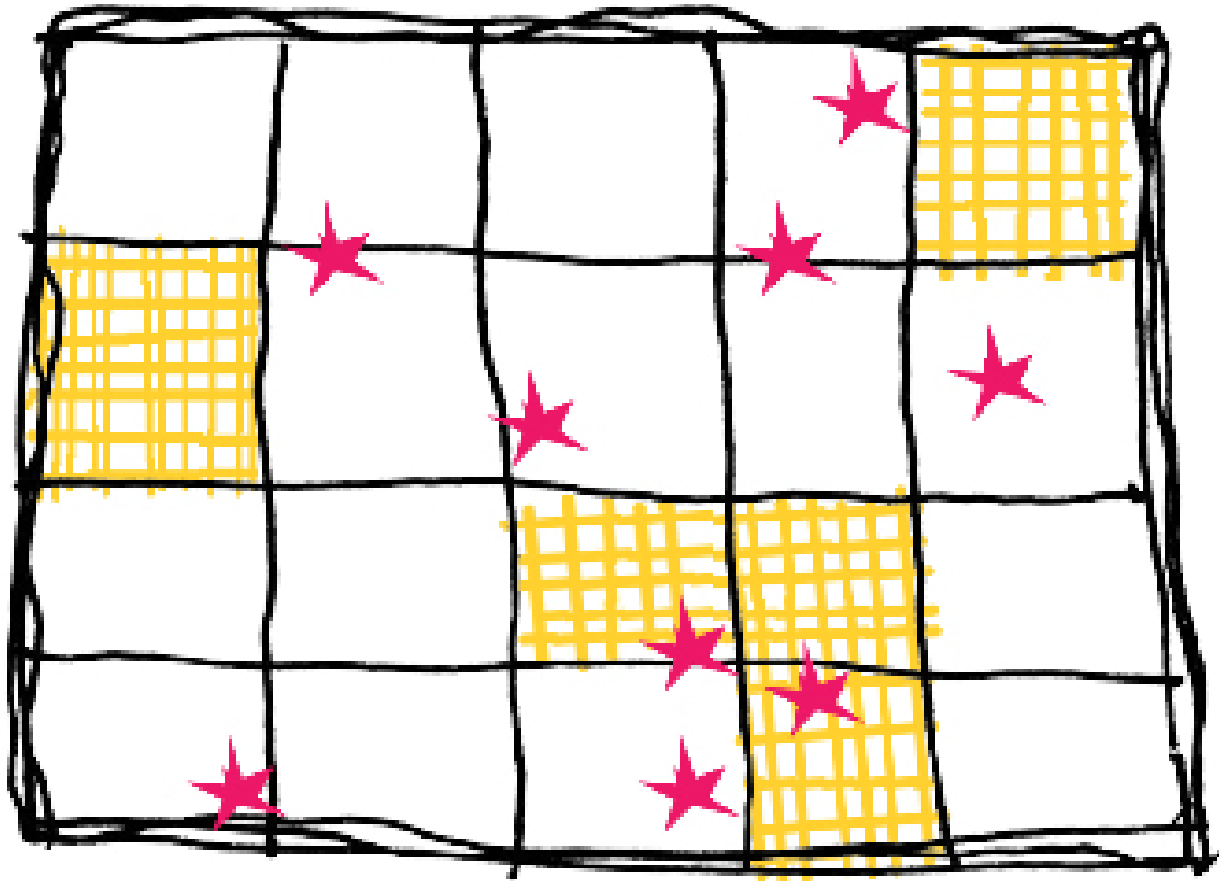
De grupper jag arbetat med har varit en relativt liten del av dem som vistas på skolan. Man kan därför fråga sig om de resultat jag nått är representativa. Ur både metoder och samtal utkristalliserar sig samma bild vilket gör att jag ändå finner den förankrad i en verklig upplevelse av skolan. Mitt arbete har också inneburit ett val angående på vilket sätt eleverna ska vara med och forma. Jag har valt att skapa en ram och en tydlig bild av hur det skulle kunna bli och som elever och personal sedan kan göra en variation på. Den grundläggande ambitionen för projektet har hela tiden varit att ta fram en färdig skiss och utifrån de givna förutsättningarna har jag valt att ta ett mer processinriktat spår. Projektet kom att genomföras på representantnivå. Ett alternativ hade varit att dela upp gården i mindre delar som varje program fick ansvar för. På så sätt

hade man kunnat föra ner besluten till fler inblandade. Detta hade dock krävt att det inom varje program fanns personal och pedagoger som kunde hålla i och driva på de små processerna. Detta var inte möjligt inom den givna tidsramen

Min roll under processen.

Under arbetets gång har min roll flera gånger förändrats. Landskapsarkitekten varken behöver eller bör vara den ensamma bildmakaren. Yrkesrollen rymmer många olika aspekter, varav jag har fått pröva på några. Landskapsarkitektens roll innebär för många en kluvenhet. På en gång ska vi rymma att vara den kreativa konstnären, den ansvarstagande samhällsbyggaren, processledaren, visionären och inspiratören. Hur olika landskapsarkitekter valt att sålla bland eller förena dessa roller

VAD HÄNDE?

Min roll en sammanhållande och övergripande struktur som kan ge frihet till elever och personal att göra egna tillägg. Deras roll: att strukturera på detaljnivå och tillföra "spret" och variation.

beskrivs av bland andra Thompson (2000) och Castell (2002). För mig har detta arbete inneburit en ökad övertygelse om att rollen kommer att innebära en kombination av de olika rollerna. Det är viktigt att vara tydlig med vilken/vilka funktioner man kommer att ansvara för i projektet. Gränsen mellan min roll och skolans har i ibland varit outtalad och luddig. En tydligare uppdelning i början hade kunnat effektivisera vårt arbete men hade också begränsat mig till ett mindre antal olika angreppssätt.

Möjligheten att kunna förändra fokus för målet har varit befriande, inte minst eftersom det gett mig frihet att bättre anpassa målet efter att jag känt problemställningen justerats. Med facit i hand hade en tätare och tydligare

kommunikation mellan mig och skolan varit en fördel för projektet. I efterhand kan jag också se att vi ibland har uppfattat mål och inriktning på mitt arbete olika.

Paget (1983) tar upp vikten av att redan i förväg bestämma vilket mål man har med upprustningen. Att skapa en bättre utemiljö, att ge "demokratisk" träning, att få in skolgården i undervisningen, träna praktiska färdigheter, ge kunskaper om ekologiska färdigheter är några av de alternativ hon tar upp. Alströmergymnasiet (skolledningen) hade när jag kom dit inget mål med hur skolgården skulle användas. En skolgård är något som varje skola bör ha och de var inte nöjda med sin. Framför allt det estetiska kvaliteterna som var föremål för missnöjet. Under arbetets gång har den skiss jag tagit fram blivit ett sätt

använda gården även i undervisnings syfte. Dels genom att använda metoder som gåtur och framtidsverkstad för att utveckla förslaget vidare, dels genom att tillverka de fysiska föremålen.

Paget (1983) understryker också vikten av att man innan processen startar bestämmer vilket praktiskt resultat man skall uppnå. Under de första mötena med skolledningen diskuterade vi upplägg och inriktning på projektet. Ett önskemål var att förutom inventeringen skulle medbestämmandeprocessen vara en del av projektet. I efterhand kan jag här se att den kom att ta mer tid från själva skissandet än vad som först uppskattades. Examensarbetet har därför haft en benägenhet att vilja svälja över tidsramarna

Vi diskuterade och bestämde tidsramar, men inte var gränserna för våra olika ansvar gick. Jag hade före projektstart behövt ha en tydligare bild av hur processen skulle läggas upp. Min begränsade erfarenhet av sådana här projekt försvårade naturligtvis för dem att se vilket ansvar de skulle behövt ta. Detta projekt är den första process av detta slag som jag genomfört. Dessvärre startade projektet innan jag haft möjlighet att tillägna mig den litteratur som behandlar området. Ett problem som uppstod under vägen var att den som fungerade som projektledare avslutade sin tjänst på skolan innan projektet hade slutförts. Någon ny projektledare utsågs inte och jag såg inte heller att jag kunde ikläda mig den rollen. Detta är en roll som visst kan rymmas inom landskapsarkitektens arbetsområde, men det var inte den roll som kunde rymmas inom examesarbetets ram.

Att få återkomma och göra en andra inventering är ingen självklar lyx vid projekteringsuppdrag. Hade jag inte valt att bjuda in elever och personal hade det

VAD HÄNDE?

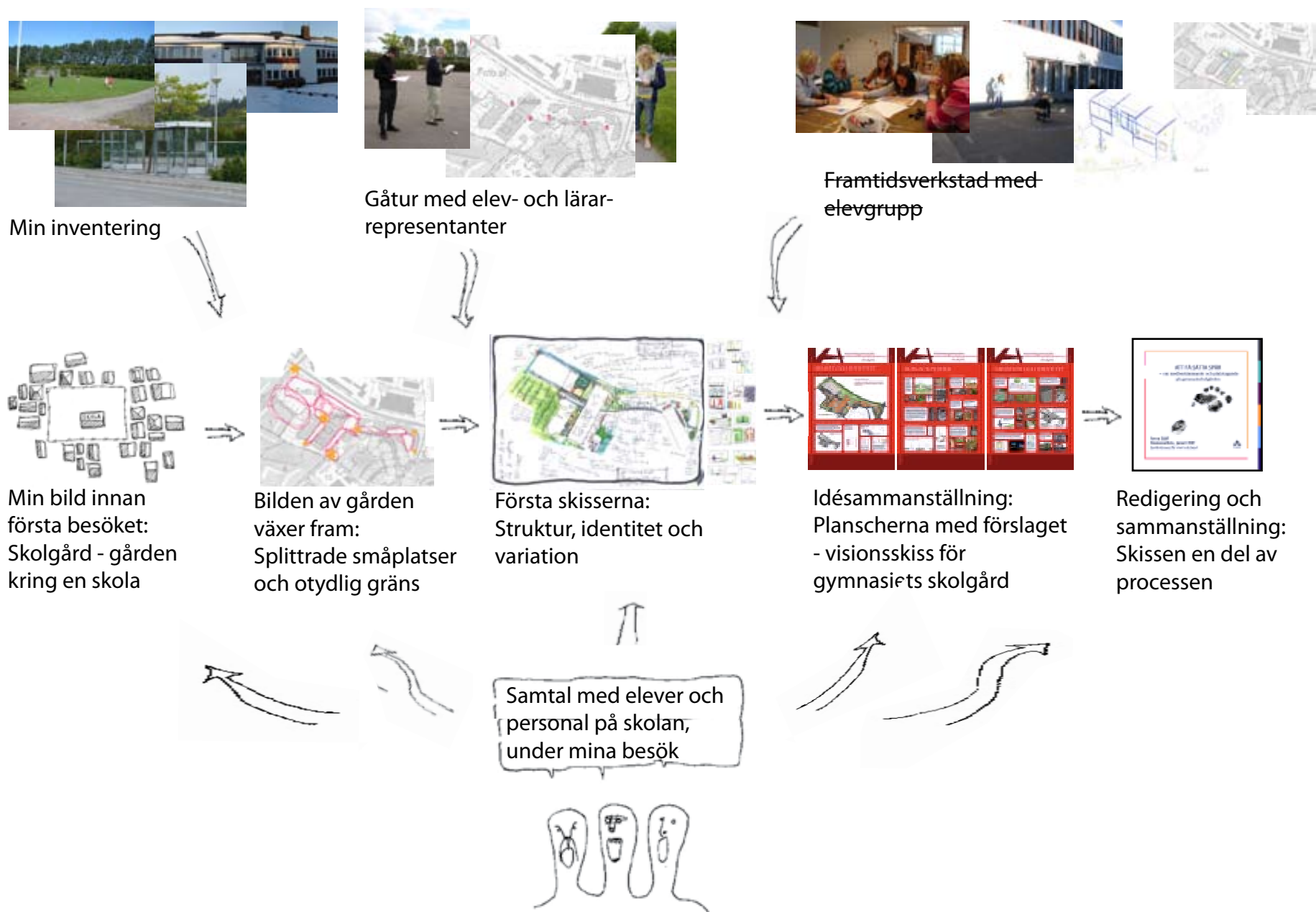
jag fått reda på efter första besöket känts tillräckligt. Känslan efter de två första mötena var just att nu hade jag koll. Att fortsätta inventeringen genom att låta fler vara med och tycka till både bekräftade och problematiserade de tankar jag själv skrivit ner.

I början av projektet skedde min huvudsakliga kontakt med skolan genom deras näringslivscoordinator. Han fick

en sammankallande funktion och höll i kontakten från deras sida. Innan sommaren slutade han på skolan och projektet skötte av drivande rektorer i skolans ledning. Förutom ett för mig otydligare ansvar hos skolan upplevde jag att det innebar en förskjutning i min roll. När koordinatören fanns på skolan kunde min planering vidarebefordras genom honom och han kunde sköta de praktiska detaljerna. Att han slutade kom att innebära att jag

(om än outtalat) fick ta över en del av de funktionerna. Skolgårdprojektet kom att bli mer mitt projekt än vad om först var tänkt.

Gymnasiet har en positiv inställning till att ta med eleverna i planeringsprocessen. Det var en förutsättning i den beskrivning av examensarbetet de erbjöd institutionen. Men under processen har jag upplevt att fokus legat på att man ska lyssna på, inte

Skissen visar hur visionskissen vuxit fram och på vilket sätt personal och elever varit med och påverkat processen

VAD HÄNDE?

att man ska göra ihop. Det blir en omvänd undervisningsituation, eleverna ska berätta för lärarna och jag ska berätta för skolan hur skolgården ska se ut.

Med de erfarenheter jag tar med mig från examensarbetet kommer jag vid nästa skolgårdsupprustning jag medverkar vid börja i en annan ände. Som första steg kommer jag lägga tid på att förankra att upprustningen är en process, inte ett projekt. Jag kommer också vilja börja med att skapa en helhet, en gemensam vision med hela lärargruppen och kanske även elevgruppen genom exempelvis en framtidsverkstad.

Projektet som en lyckad / misslyckad process

Under mina besök på Alströmergymnasiet har jag ibland upplevt frustration när min ambitionsnivå och bild av processen har krockat med den jag mött hos elever eller personal. Otydliga rollfördelningar har troligen gjort att vi fått ut mindre av mina besök än vad vi annars kunde ha fått. Samma sak gällde bristen på en permanent arbetsgrupp som höll i och drev skolgårdprocessen mellan mina besök. De elever och lärare som jag fått med mig ut är de som redan ären gagerade och intresserade av att använda och förändra utemiljön. De andra, som är i majoritet, visar tyvärr inte ett sådant intresse. För att få dessa personer engagerade och intresserade av en förändring behövs en genomgående ”undervisning” över betydligt längre tid, liksom en tydligt uttallad intresseförklaring från skolledningen om vikten av att använda skolans yttre miljö.

I vårt samhälle sker en ökande specialisering. Vi ska bli allt mer av experter inom ett visst område. Att känna att man enbart genom att vara på och använda en plats kan vara expert på den var en för många inte självklar koppling. Även tidigare besvikelser eller svårigheter vid liknande projekt kan vara bidragande orsaker till att lusten till att pröva igen var låg hos vissa.

Jag vill ändå framhålla att projektet måste betraktas som lyckat. För egen del har arbetet med brukarna varit givande och berikat min roll som landskapsarkitekt. Det har gett mig en ökad förståelse för gymnasieskolgårdens problematik och varit en hjälp och utmaning i designprocessen. Det har också gett en ökad insikt i de problem och de vinster som brukarprocesser innebär och en mersmak för att testa metoderna igen i nya sammanhang. Ju fler kockar desto bättre soppa borde vara mottot för varje skolgård.

För skolans del har processerna ändå inneburit att de förutom det faktiska förslaget har fått en inventering av hur deras egen personal och elever uppfattar sin miljö och hur de vill förbättra den. Dessutom har de deltagit i en samverkansprocess. Elever och personal har fått möjlighet att göra sina röster hörda och det projekt som nu avslutas i och med detta examensarbete kommer förhoppningsvis att bli en del av en fortsatt utvidgad process kring skolans utemiljö.

Framtid

Paget (1983) sammanfattar de viktigaste punkterna att tänka på när man ska göra en skolgårdsupprustning tillsammans med eleverna. En av dessa är att det redan från början är väldigt viktigt att reda ut ansvarsförhållanden och att man vet vem som håller i och driver det hela. Enligt henne är idealet att bilda en arbetsgrupp som håller i myndighetskontakter, ser till att tidsplanen hålls något så när och som kan stå för kontinuiteten i projektet. Skolan kännetecknas ju annars av att en stor del av dess användare byts ut varje år.

Det jag lämnar ifrån mig är en visionsskiss för skolgårdens utformning. Som en sådan förutsätter den ett fortsatt arbete för att nå en slutgiltig utformning. För att det ska fungera kommer gymnasiet behöva sätta samman en sammanhållande och drivande arbetsgrupp som skapar överblick och borgar för kontinuitet. Desutom bör denna varje termin stämma av vad som ska göras och hur det fungerat. I gruppen kan exempelvis ingå rektor/gymnasiechef, lärarrepresentanter, förvaltare och elevråd. Gruppen kan sedan fungera som länk mot övriga elever och personal och inspirera dem att engagera sig i arbetet med gården.

Som Paget (1983) påpekar är det viktigt att man redan innan projektet sätter igång är säker på att något blir gjort. Hon varnar för att barnen på skolorna annars kan ge upp och sluta tycka att det är värt att satsa någonting. Hon menar också att tydliga delmål som snabbt kan uppnås, såväl ekonomiska som praktiska, gör arbetet greppbart för alla parter och hjälper till att hålla entusiasmen uppe hos eleverna.

Ett par gånger under mina besök nämndes att det tidigare varit på gång arbete för att rusta skolgården, men att det runnit ut i sanden. Det fanns därför hos vissa ur personalen en viss rädsla för att det skulle

bli samma sak igen. Andra har upplevt det som svårt att avsätta tid för att delta under de dagar då jag varit i Alingsås. Detta kan både tänkas komma av bristande framförhållning / sen planering, eller msströstan utifrån tidigare erfarenheter. Ytterligare en anledning jag tyckte mig se var att trots att alla tyckte att skolgårdsupprustningen var en angelägen fråga och att det var mycket positivt att man från skolledningen tog tag i den så var det inte en fråga som gällde dem själva. De såg inte sig själva som en resurs för arbetet och inte heller att det arbete som skulle utföras kunde bli till nytta i deras egen undervisning. Istället för att ha inställningen att ”nu har vi en möjlighet att kunna påverka och förbättra vår miljö - det gäller att ta tillfället i akt” så var den snarare ”vi ställer upp vid det här tillfället för att ge landskapsarkitekten information”. Det här problemet beror framför allt på dålig förankring inom personalgruppen och att det mandat jag har haft från skolledningen har varit otydligt.

De ur personalen som varit med under arbetet, både lärarrepresentanter och från skolledningen har visat ett stort engagemang. Skolan har helt klart, genom dem, flera eldsjälar som kommer kunna driva projektet framåt.

En viss skepsis till hur fortsättningen ska gestalta sig finns ändå redan nu hos en del av lärarna. De ville därför gärna veta hur mycket pengar som var avsatt och när det skulle sätta igång. Finansieringsfrågan har inte varit en del av examensarbetet. En lärare som själv tagit en del initiativ till skolgårdsförändringar lyfte fram en förhoppning om att nu när de har en skiss från mig, som inte är lärare utan som kommer in utifrån så ska det bli enklare att få gehör och pengar för behövda förändringar. Det är också ledningens förhoppning.

För att projektet ska lyckas måste hela lärarkåren vara med på tåget. Lärarna ger skolan kontinuitet och är de som måste lägga tid på och se till att hålla kvar engagemanget för upprustningen. De behöver klargöra på vilket sätt de kan hjälpa till att nå visionen, och vilket sätt de kan ha nytta av den i sin undervisning.

Skolan har många duktiga och engagerade pedagoger som redan nu ser det som en tillgång i undervisningen att vara med och realisera visionsskissen. Utmaningen blir att få med de övriga. När resurserna är knappa blir det än viktigare att arbetet med planering och byggande, skötsel och underhåll av skolgården görs till en del av det vanliga skolschemat. Det måste bli en del av undervisningen, en del av skolan.

Sammanfattande resultat

Första kontakterna togs med Alströmergymnasiet i oktober 2005. Skolan besöktes vid 5 olika tillfällen under februari – september 2006, såväl för inventering som planering och genomförande. Skolgården beskrevs avseende ytor, topografi, installationer, växtmaterial och funktioner. Inventeringsresultaten finns beskrivna i avsnittet ”Genomförandet”.

Brukarna inbjöds att delta i design- och planeringsprocessen varvid två skilda metoder studerades – gåtur och framtidsverkstad. Resultaten från dessa kunde sedan tillsammans med inventeringsunderlaget användas för att konkretisera ett visionsförslag om en dynamisk utveckling av den studerade gymnasieskolgården. En detaljerad beskrivning av utförandet och utvärderingsanalysen finns återgett i avsnitten ”Genomförandet” och ”Förslaget”. Brukarnas noteringar och synpunkter återfinns sammanställda i avsnittet ”Bilagor”.

Visionen har sammanfattats i en tredelad posterskiss. Denna presenterades för deltagarna vid ett besök i oktober och är nu tänkt att utgöra en inspirationspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet. Planscherna utseende och visionsskissens innehåll framgår av avsnitten ”Genomförandet” och ”Förslaget”.

De uppnådda målen har bidragit till en fördjupad kunskap om den studerade gymnasieskolgårdens problematik och möjligheter för att kunna användas vid undervisning och för rekreation. Betydelsen av att involvera såväl lärare som elever i ett fortlöpande utvecklingsarbete har framträtt som en avgörande nödvändighet för ett kreativt utnyttjande av skolans utemiljö.

Genom att använda två skilda metoder för att involvera brukarna i utvecklingsarbetet har en större förståelse uppnåtts för på vilka sätt ett sådant engagemang ingriper i designprocessen. Samtidigt har de olika metoderna tydliggjort olika aspekter på landskapsarkitektens förutsättningar och möjligheter att sammanföra egna och många andras synpunkter i en användbar vision. Vid liknande framtida projekt framstår medverkande av brukarna sålunda som väsentligt. Valet av metod kommer att bero av skolans eget mål. Är målet ett färdigt förslag kan gåtur vara en rättfram och användbar metod. Är däremot målet ett långsiktigt och fortlöpande utvecklingsarbete är framtidsverkstaden att föredra.

Hela examensarbetet har också gett en ökad insikt i den mångfacetterade roll som landskapsarkitekten måste uppfylla för att tillfredställande kunna genomföra ett förändrings- och utvecklingsprojekt i en redan etablerad miljö.

KÄLLOR OCH BILAGOR

KÄLLOR

Böcker

Asplund, Johan (1987), *Det sociala livets elementära former*, Göteborg: Bokförlaget Korpen

Björklid, Pia (2005), *Lärande och fysisk miljö - en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*, Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Castell, Pål (2002), *Skolgårdsplanering – för landskapsarkitekt, skola och samhälle*, Examensarbete vid SLU, Uppsala: Institutionen för landskapsplanering Ultuna,

Denvall, Verner & Salonen, Tapio (2005), *Att bryta vanans makt - Framtidsverkstäder och det nya Sverige*, Lund: Studentlitteratur

Eberhard, David (2006), *I trygghetsnarkomanernas land : om Sverige och det nationella paniksyndromet*, Stockholm : Prisma

de Laval, Suzanne (1994), *Metoder för utvärdering av nybyggda bostadsområden efter inflyttning R40:1994*, Stockholm: Byggforskningsrådet,

Suzanne de Laval (1997), *Planerare och boende i dialog –Metoder för utvärdering*, Stockholm: Institutionen för Arkitektur och Stadsbyggnad, Kungliga Tekniska Högskolan

Hägerstrand, Torsten (1991), I ”Om tidens vidd och tingens ordning” Carlestam, Gösta och Sollbe Barbro (red), Stockholm: Byggforskningsrådet

Lenninger, Anna & Olsson, Titti (2006), *Lek äger rum*, Stockholm: Forskningsrådet Formas

Lieberg, Mats (1992), *Att ta staden i besittning – Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*, Lund: Arkitektursektionen, Lunds universitet

Thompson, Ian (2000), *Ecology, Community and Delight, An Inquiry into Values in Landscape Architecture*, London and New York: E & FN SPON

Paget, Susan (1983), *Man lär genom att göra - En handbok för den som ska planera en skolgårdsupprustning*, Uppsala: Matell arkitekter AB

Parknäs, Lennart (1990), *Vägen till förändring – En handbok för Överlevnadsarbete*, Malmö: Pax förlag

Ståhle, Alexander (red) (2006), *Gottsunda Sociotopkarta*, Fritids- och naturvårdsnämnden & Spacescape AB, Uppsala: Fritids och -naturkontoret

Zandfeld, Erling, m. fl.(red), (2006): *Inspiration - Inspirationsguiden rum för lärande*, Göteborg: Lokalförsörjningsförvaltningen i Göteborgs Stad och Målaremästarna och Sveriges kommuner och landsting

Åkerblom, Petter (2005), *Lära av trädgård –Pedagogiska, historiska och kommunikativa förutsättningar för skolträdgårdsverksamhet*, Uppsala: Institutionen för landskapsplanering Alnarp, Swedish University of Agricultural Sciences,

Artiklar

Adams, Eileen (1993), *School's out!: New Initiatives for British School Grounds*, publicerad i *Childrens environments*, 10(2), 180-191, E. F.N. Spon

Werner, Karla (1994), *Att skapa plats*, Forum –Nordisk Arkitekturforskning 1994:1 Volym 7

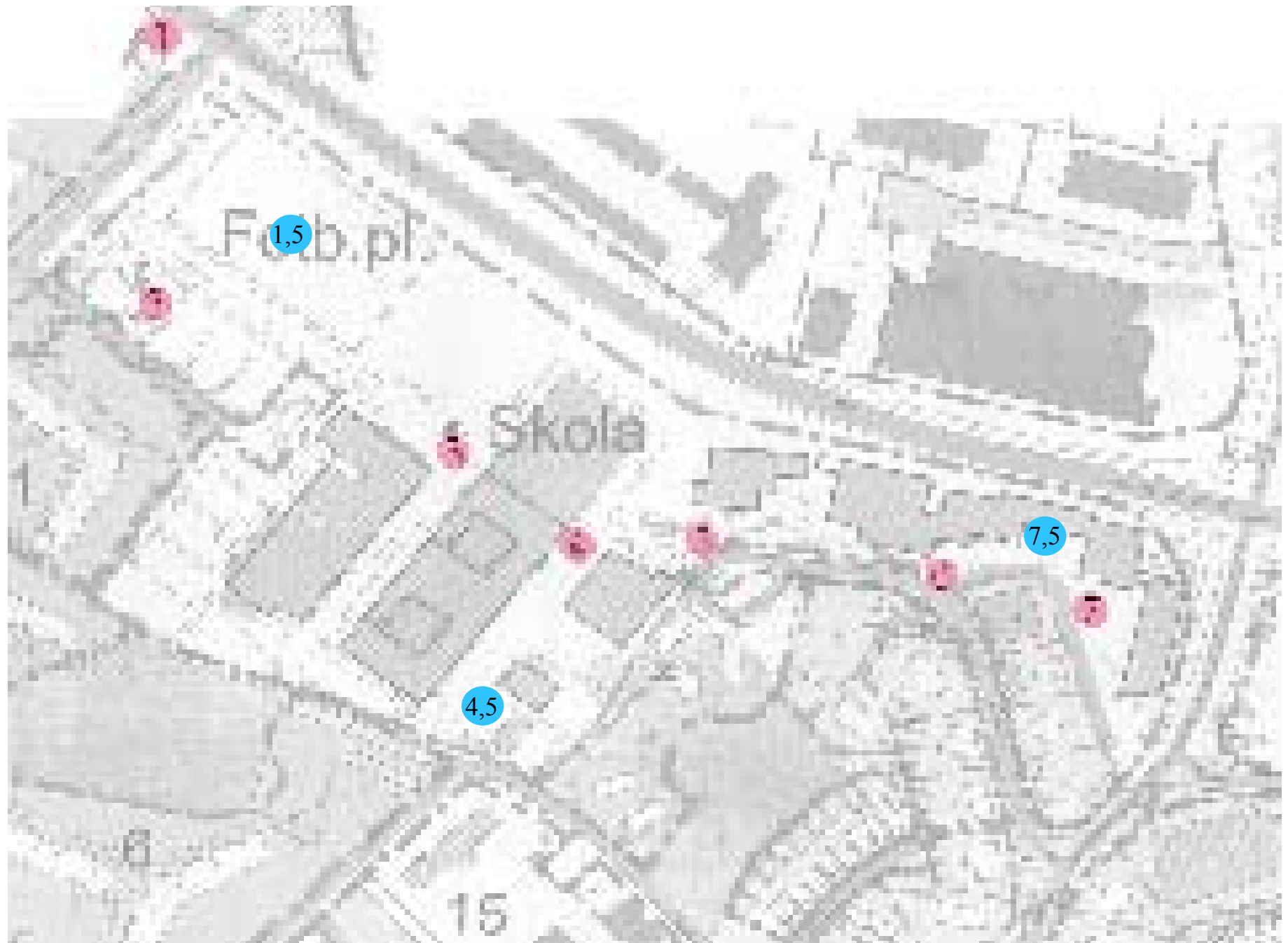
Internet

(1998), *Gåtur – metod för utvärdering* – Publicerad i tidskriften Nordisk Arkitekturforskning nr 4 1998, <http://www.arkitekturanalys.se/UL-download/gaturmetodforutvardering.pdf>, 2006-08-28

Alströmergymnasiets hemsida <http://www.alingsas.se/alstromergymnasiet/index.htm>

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Sammanställning

Karta över stopplatser för gåtur, Alströmergymnasiets skolgård.

Gåturens stopplatser finns markerade i figuren ovan. De på rosa bakgrund är de sju jag hade valt ut. De platser som är markerade mot blå botten är platser som lades till under turen. I tre av grupperna hade en eller flera av deltagarna andra platser eller delar av platser som de

tyckta var så viktiga att de ville diskutera dem för sig.

På de följande sidorna finns deltagarnas intryck och förslag sammanställda i tabellform. I den vänstra kolumnen finns gruppens nummer och anteckningstillfället.

Gruppernas sammanställning framgår här nedan. För tydlighetens skull har diskussionsunderlag och deltagarnas skriftliga noteringar getts olika färg (anteckningar markerade med blått).

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
Plats 1			
1 diskussion	- Buskar, annars ser det tråkigt ut och de avskärmar från vägen	- Ser tråkigt ut - Skolan är gömd bakom buskarna och fotbollsplanen - Trafikfarligt, fordonseleverna måste korsa vägen för att komma från sin lokal till den gemensamma matsalen	- Skylt - Färg -gräsplättarna mellan - träd
1 platspapper	-Brokigt -Bra att det är buskar runt fotbollsplanen, annars är de rätt fult här -Buskar mot den stora vägen så att man slipper biltrafik	-Snabb väg -Osäker övergång -Dålig skyltning Fult och tråkigt. -Inget trafikljus -Ingen gångtunnel för fordonseleverna som har sin verksamhet på andra sidan vägen -Kanske lite dåligt skyltat eller synligt -Var är skolan bakom alla buskar	Bättre övergångsställen -Bättre skyltning -trafikljus /gångtunnel -Fler ingångar mot fotbollsplanen kanske
2 diskussion	- Inget - Skyltningen syns rejält	- Buskarna runt skoldelen är dåligt klippta, ger ett risig intryck och skymmer skolan - Korsningen - Att vägen är en huvudled gör att inte övergångsrätten gäller - Bilarna kör för fort	-x -x -x
2 platspapper	-Inget är direkt bra men allt är inte dåligt -Skyltning till skolan -Vet inte -Gatuköket är stängt	-Buskar runt skoldelen Gatuköket har stängt -Belysning i hålet i häcken.	-Skyltning -Öppna gatuköket igen -Förändra buskarna -Trafikljus -Öppna det igen
3 diskussion	- Framkomlighet - Öppen korsning - Bra vägnät	- Skyltning till skolan - Ser tråkigt ut med enformig häck	- Mer blommande växter skulle ge variation - Större diversitet
3 platspapper	-Framkomlighet -Bra vägnät -Öppen korsning Staket och buskar som skyddar skolan mot bilvägarna	-Skyltning -Ser tråkigt ut	-Betesmark för nötdjur -Större diversitet -Blommande "växter mera" -Olika buskar -Håll snyggt

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Ingenting - Potential att se skolan bättre - Potential att visa upp skolan 	<ul style="list-style-type: none"> - Gunnebstängslet ser grått ut på håll - Gunnebstängslet gör att det ser ut som ett fängelse - Skolan är grådassig - Otydlig entré / framsida - Köer gör att man undviker vägen 	<ul style="list-style-type: none"> - Måla om skolan och byt färg till en mörkare som inte är så klottervänlig - Rondell (eller trafikljus) skulle se naturligare ut, men kanske för stadslik, Nolhag-
4 platspapper	-Tänkbar mer synlig skola / idrottsmiljö	<ul style="list-style-type: none"> -Det låter för mycket av trafiken. -Det är fula hus -Inhägnaden runt skolan får den att se ut som ett fängelse -(Korsningen bör i så fall ljusregleras, rondell) -Om det inte går att göra skolan synlig bör det åtminstone skyltas ordentligt -Bättre trafik genom fart -Mycket buller från bilar m.m. -Tycker det är fult när gräset inte är klippt 	<ul style="list-style-type: none"> -Ta bort inhägnaden -Gör något åt utsidan av skolan, måla om eller liknande - Stor läktare mot väg skullege bättre ljudmiljö på "arenan" och ett mer "stadionlikt" intryck. -Rondell eller ljusreglering -Bättre och säkrare övergång över vägen
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> -Grön växtlighet God sikt -Rörelse / aktivitet - Stadens mångfald 	<ul style="list-style-type: none"> - Dålig sikt. Egentligen är det här skolans nsikte, men det syns inte - Trafik, trafikbuller - Tråkiga byggnder, skräpigt, slitet - Tråkig plats - Trafikfarlig korsning - Staketet / inramningen mot planen - Planen tråkig Ful fasad 	<ul style="list-style-type: none"> - Häcken placeras flyttas till andra sidan planen - Rondell istället för korsning
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Speglar stadens mångfald, bostäder (hyreshus, villor), industrilokaler -Gröna ytor -God sikt -Rörelse -Skolans bild utåt. Ansiktet -Man ser långt -Möjlighet att välja olika vägar 	<ul style="list-style-type: none"> -Ganska tråkig -Ej säker korsning -Tråkig inramning av idrottsplatsen -Kungsälvsvägen dominerar bilden -Trafiken -Ser skräpigt ut -Ser ej skolan -Fult staket -Höga buskar -Fasad aula -Bullrigt 	<ul style="list-style-type: none"> -Gör korsningen säkrare -Mer blommor -Öppna upp mot AG -Fytta häcken norr om vägen -Fixa buskarna, staketet -Exponera skolan från platsen -Fasaden på Alströmergymnasiet syns, Smutsig! Behöver snyggas upp.

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.   Vad är bra med platsen?   Vad är dåligt med platsen?   Hur skulle du vilja förändra den?

Plats 1,5

1,5 diskussion-- Gigantisk
- Belysning
- Nära skolan

- Steril
- Grus
- Oskötta kanter
- Cirkusen som är där en gång omåret gör att dräneringen fördärvas

- Konstgräs
- Löparbanor
- Läktare med värmeslingor och omklädningsrum under skulle ge möjlighet till året runt träning

4 platspapper -Gigantisk yta
-(Belysning finns)
-Nära idrottshallen
-Läget
-Det som är bra är att platsen är skyddad från trafik och buller

-Steril grusplan
-Ytterzonen sköts ej
-Grus
-Tycker det är en tråig plats
-Tråkigt med en jättestor (grus)plan utanför skola

-Konstgräs
-Löparbanor
-Läktare (se 1. -stadion) =ljuddämpare mot väg 180
-Konstgräs bör läggas. Vi har lokalt fotbollsgymnasium.
-Värmeslingor (kulverten värme går just förbi)
-Läktare med omklädningsrum

Plats 2

1 diskussion - Skylten "Vi har kommit till Ahlströmergymnasiet"
- Parkering intill skolan (stor)
- Buss nära skolan

- Trångt med bil och buss

1 platspapper -Bra överblick!
-Det är ett bra ställe för föräldrar m.m. att släppa av en, om man får bilskjuts
-Bra att det finns parkering vid skolan
-Skylten med Alströmergymnasiet syns bra -logotypen är inte vacker
-Man kan parkera nära skolan

-Farlig?! -Det e en P-plats!
-Fult
-Inte särskilt vackert med en grusplan och en parkeringsplats bredvid varandra
-MAN kan parkera nära skolan.
-Man skulle kanske kunna göra nåt annat med xxx. Men det känns som utanför skolgården.

- Nej.
-Mer växter, gärna mer färg.
-För mig är det bara en parkeringsplats.

2 diskussion - Någorlunda vindskyddad
- Gott om P-platser
- Fint emblem

- Dålig belysning, idag är det helt mörkt mellan busshållplatsen och A-ingången
- Målning på fasad
- Emblemets syns inte p.g.a buskarna vid 1
- Klotterproblem
- Belys Emblemets

- Belysning med indirekt belysning, inte stolpar
- Måla om fasaden, men med färg där klotter inte fastnar

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Vindskyddad -Parkeringen -Gott om P-platser -Parkeringar 	<ul style="list-style-type: none"> -Belysningen mot ingång och parkering -Vet inte -Belysning av byggnaden -Målning av byggnaden -Vet inte 	<ul style="list-style-type: none"> -Vet inte -Målning och belysning -Inget
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> -Parkering och buskplatser -Öppet, många parkeringsplatser 	<ul style="list-style-type: none"> -Färgen på skolan -Inga streck, bilar för glest -För litet -För mycket träd skymmer skolans namn -Få och små träd -Träden täcker Alströmergymnasiets logga -Ingen välkomnande känsla 	<ul style="list-style-type: none"> -Tegelröd färg -Olika sorters träd -Papperskorgar skojiga -Måla streck -Måla skolan
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Ingenting - Parkeringsmöjligheter - Buss nära skola - Ligger bra 	<ul style="list-style-type: none"> - Gropar i väg, dåligt underhållet - Bilarna ställs för glest eftersom det inte finns några linjer - För mycket skräp gör att det blir skräpig - Färgen på skolan 	<ul style="list-style-type: none"> - Fler träd - Färre träd - Olika sorters träd - Döp om skolan (eller byt namn på busshållplatsen) - Låga buskar istället för träd - Sääga ner träden framför emblemet - Tegelröd färg på fasaderna
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Parkeringen är stor och nära skolan - Gott om plats att parkera (ibland för mycket) - Buss nära skolan 	<ul style="list-style-type: none"> - Inga streck - Ingen handikapparkering - Otydligt vart man ska gå för att komma till entrén - Man blir dyster för at det är så fult 	<ul style="list-style-type: none"> - Allé till entrén (styr med naturen, inte med skyltar) - Mer växtlighet - Variation på träden - Träd täcker loggan
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Att det finns gott om parkeringsplatser, man behöver inte vara rädd för att vara utan -Parkering nära skolan -Bussar stannar/startar nära skolan -Öppen, gott om utrymme -Bra parkering med många platser 	<ul style="list-style-type: none"> -Att P-platser inte är utmarkerade med streck längre -Det känns som att det bara är asfalt -Just nu tycks det vara överkapacitet på p-platsen, kunde alltså vara trevligare och ändå funktionell -Det framgår inte var entrén finns. Framsidan av skolan fast det inte framgår -Tycker att det borde finnas mer sitplatser vid busshållplatsen 	<ul style="list-style-type: none"> -Fyll i P-platsstrecken -Lite utfylligare växtlighet -Markera på något sätt (allé?) vägen till huvudentrén

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Öppna ytor - Härifrån ser skolan ok ut - Bra p-möjligheter - Bra bussanslutning	<ul style="list-style-type: none"> - Steril miljö - Dåligt blickfång, inte inbjudande när man tittar mot skolan - Känns som baksida	<ul style="list-style-type: none"> - Planteringar mellan p-platserna - Konstgräs istället för grus på planen - Borde vara huvudentrén - Utsmyckningar - Identitet
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Bra parkering - Bra busshållplats - Parkeringsplatser för dagtid, fritid - Bra bussanslutning för skolskjutsen - Öppen yta - Många P-platser - P-plats nära skolan - Bra översikt - Grönt - Många träd	<ul style="list-style-type: none"> - Ganska tråkig inramning - Ful inramning av idrottplatsen - För lite vegetation, häckar, buskar - Ej estetiskt tilltalande - Ej snygg "insyn" mot skolan - Fasad tråkig - Dåligt perspektiv över kök - Ger ett tråkigt och lite Öde intryck	<ul style="list-style-type: none"> - Utsmyckning - Visa bättre att det är gymnasiet - Mer planteringar - Borde vara huvudentrén - Mera enhetlig färg, försköna Aula-fasad - Entrén till skola är inte inbjudande -kn den förbättras?

Plats 3

1 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Stensatt -bättre än asfalt - Torgkänsla tack vare ljus från areljén - Vackert långsmalt rum - gräs - Bra rökarpplats vid gräsplätten där de inte stör, med bänkar och tak - Bra med tak vid entrén till aulan	<ul style="list-style-type: none"> - Rökare - Ojämn stensättning med vattensamlingar / på på vintern isfläckar - Entrén till skolan - Entré -nedtryckt - Ful idrottsbod / elskjul	
1 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Bra plats för rökare. - Bra att stå utomhus - Fin ATELJE - Bra med cykelställ. - Fint med stora fönster i ateljen, bra att det är tänt där på kvällarna. - Bra a med de bänkarna i "hörnet" där folk kan röka utan att störa allt för mycket. - Stensättningen på marken vackrare än asfalt. - Det finns ju stora ytor.	<ul style="list-style-type: none"> - Dåligt första intryck! FAST ÄNDÅ FINT. - Folk sitter och röker precis vid ingången till matsalen. - Stor gropig ytan, som bara är tråkig. - Första intrycket av skolan för människor som kommer är den oerhört fula entrén till Aulan. Många människor hakar up sig på den. Ser ut som en knarkarkvart! - Platsen har blivit ett tillhåll för rökare, de sitter på cementmuren. Ger ständigt upphov till konflikter. - Rökplatsen -det är xxx. Väldigt ful entré - Ojämma ytor med kullersten. Vattenpölar osv.	<ul style="list-style-type: none"> - Fler bänkar, ta bort betongen utanför matsalsingången. - Ferl växter och mer färg. - TA bort muren!! och taket. Gör en vägg och entré som ingång A. Så att det inte går att sätta upp affischer - Gör en takförsedd affischplats ett stycke fran som drar till sig rökarna. - Ta bort betongsten och kanske mellan byggnaderna och skapa bänkgrupp bortom ingången och kanske mellan byggnaderna. - Växter!

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
2 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Entrén till gården och skolan - Plattläggning - Vacker kullersten - Fina träd 	<ul style="list-style-type: none"> - Kullerstensbeläggningsen är ojämn vilket gör att det blir pölar - Skjulet vid idrottsplatsen är dåligt underhållet - Matsalsentrén är anskrämlig - Ingen belysning 	<ul style="list-style-type: none"> - Ersätt / ta bort skjul - Måla fasaden på huvudbyggnaden - Lägg om gatstenen eller byt ut den mot den röda betongstenen - Bevara de fina träden
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Vackra träd -Fina stenytor -Öppen plats, många ingångar -Entrén för gården -Nära till matsalen 	<ul style="list-style-type: none"> -Dålig kullerstensbeläggningsen (ojämn). -Belysningen -Stenarna är dåligt lagda -För lite papperskorgar Skjulet mot drottsplan -Fasadens målning -Gatstensbeläggningsen mellan bild och H-byggnad -Entrén till matsalen -Marken är dålig 	<ul style="list-style-type: none"> -Belysningen, ljusa upp g-bana -Vet inte -Bort med skjulet eller ställ dit ett nytt -Måla fasaden -Lägg om gatstensbeläggningsen -Lägg om kullerstenarna!
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Transportmöjlighet - Gåvänligt mellan husen - Bra med träd och varierade markmaterial, sten, plattor, gräs - Tak över ingång till Aulan (där man ofta blir stående på vägen in i aulan) - Cykelparkeringen - Gräsyta vid grusplanen (idrotten använder den) - De två små, men populära, bänkarna - Bra att man fsatnar med högklackat i beläggningsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Rörigt - Fult - Fult cykelställ - Rörig och ogenomtänkt markbeläggningsen - Oinspirerande för ögat - Halt när det snöat (p.g.a. dålig snöröjning) - Man fastnar med högklackat imellan gatstenarna 	<ul style="list-style-type: none"> - Avgränsningar med sittedmöjligheter - Mer blommor, buskar, träd - Bygg tak över gången så att man kan gå under tak till matsalen
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Transportmöjligheter -Gåvänligt -Cykelparkering -Gräsytan -Plattor = snyggt -Gräs -Träd fins -Tak -Träd och buskar i olika storlekar med blommor, det är öppet och soligt men ändå lummigare än övriga delar av skolgården. Plattor på marken istället för asfalt -Stor gräsmatta 	<ul style="list-style-type: none"> -Stor sten -Rörigt -Fult -Oinspirerande -För ojämnt -Rörig cykelparkering -Lång -Asfalt-gatsten-plattor... rörigt -Ser ett fult cykelställ -Få sittedplatser, enbart två bänkar, fyrkantigt -Inga bord och få bänkar 	<ul style="list-style-type: none"> -Avgränsningar med sittedmöjligheter -Träd -Blommor -Buskar -Bänkar+bord -Sottedunnor -(Vindskydd)? -Tak över ingång till matsal -Bord, sittedplatser -Klocka på väggen -Bord -Fler bänkar -Fler papperskorga på skolan

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> -Central - Öppen - Grön	<ul style="list-style-type: none"> - Inte funktionell, inte moder och ingen basket (gäller asfaltsbanan) - För lite av gräset och de jämna ytorna - Bord och bänkar har minskat	<ul style="list-style-type: none"> - 3 tennisbanor som skulle kunna bli 6 basketplaner, inramade. Dessutom behövs 3 beachvolleyplaner och en arbetsbod i hörnet. - Lägg ett ljusgenomsläppligt tak över planerna och mellan huvudbyggnaden vid matsalen. Ta bort tak vid aulan / gör snyggare - Bord och stolar i allmänhet Möjlighet att sitta och arbeta ute. - Träd täcker loggan
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Öppen -Central -Öppen men karg -Bra med gräsmatta (inte bara grus m.m.)	<ul style="list-style-type: none"> -Att det är så mycket asfalt. -Få platser att sitta ner -Ej funktionell/modern -Den säger inte mycket -Tycker inte at vägen fram till matsalen är bra (så ojämn) -Inte så mycket sittplatser	<ul style="list-style-type: none"> -Mer grönt -Mer mysig plats att sitta på -Hålla efter planteringar bättre. -3 x tennisplan med vardera 2 basketplaner på tvärsen =3 tennis i kombination med 6 basketplaner. +3beachvolley i fil. Underlag plexipave. +Arbetsboden ersatt av ny flyttad till hörn av ytan och med liten samlingsyta med "amfie-teater" -Inglasad utemiljö, gång mot matsal, idrottshall -Om man befinner sig här och vet vart man ska. Var ligger gymn? Var är matsalen? Aulan? Knyt samman området med någon form av tak mellan byggnaderna -Mer sittplatser!
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Bra djup på gången mot idrottanläggningarna - Grönt och lummigt -Ligger trevligt -trevligaste platsen på skolgården - lä och sol	<ul style="list-style-type: none"> - Utnyttjas sämst - Fula fasader - Entrén mot aulan - brist på bänkar - Bilar kan sladda - Ostrukturerade markmaterial - Cykelställ felplacerat - Grusvägen känns omotiverad (p.g.a räddningsväg)	<ul style="list-style-type: none"> - Belysning och entrén - Bygga ut entrén - Muren vid aulaentrén bort - Mer färg(blommor) än grönt - fär och utsmyckning

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Gröna växter -Ganska grönt och lummigt -Stor yta -Ligger trevligt mellan huskropparna -Närhet! -Bra djup mot idrott -Grönt och fint på vägen mot idrottshallen och Bananstigen	<ul style="list-style-type: none"> -Slitna byggnader -Fula byggnader -Entrén aulan -Bilar kan köra in utan hinder -Ingen struktur på maarkytan -Risk för biltrafik -Inga trevliga sittplatser m.m. -Entré aula -Mycket ful entré till aulan -Tråkiga cykelställ	<ul style="list-style-type: none"> -Mera färg och utsmyckning -Muren vid matsalsdelen bort -Bygg om runt entrén (öppnare) -Cykelställets placering -Mer av platser för samling t.ex. soffor m.m. -Mer och snyggare växter -Entréparti, tak, A-del +Aula -Belysning -Färgsättning -Fräscha upp entrén -Grusvägen till vad?

Plats 4

1 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Solläge - Fin bänkholk	<ul style="list-style-type: none"> - Bajsbruna fåglar - Tråkig asfalt - Bänkholkken ligger alltid i skugga	<ul style="list-style-type: none"> - Sätt buskar för att få bort folk från fasaden för att minska ljudet in i klassrummet och skapa sittgrupper inramade av buskar - Dekorera med annat än fåglar - Laglig grafittivägg (tycker eleverna), det blir snyggare för folk hinner arbeta på sina målningar Gör inte en laglig grafittiväg (tycker läraren) - Så gräsmatta och lägg vägarna efteråt när stigar uppstår i gräset.
1 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Bra solvägg -Mysigt att sitta mot väggen när solen skiner. -Bra "bänkholkar", fast de är i skuggan. -Lite bord och bänkar för eleverna, som tyvärr ligger i skugga för eleverna. -Soligt och det finns stora ytor -Bänkgruppen är bra men ligger i skuggan	<ul style="list-style-type: none"> -Lite "soptippskänsla" -MAN stör lektionerna om man sitter vid väggen. -Fula bajsbruna fåglar som någon har målat på väggen -Tråkig asfaltsyta -Eleverna sitter och solar utmed väggen, röker och spelar bandspelare utanför: stör undervisningen. -Att man inte kan sitta annat än på marken i solen, -Väggarna är fula.	<ul style="list-style-type: none"> -"Upp-piffning" -Byt plats på "utemöblerna" till solväggen. --Bättre ljudisolering -Bänkar i solen, måla något fint på väggarna -Buskar framför fönsterna som dämpar ljudet. -Fler bänkar i sole, mer grönt -Måla över fåglarna med något finare

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
2 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Öppet, ljust - Asfalt är praktiskt! - Träden är vackra 	<ul style="list-style-type: none"> - Målning - Oskötta fasader - Dålig belysning, mörkt - Mediehusets utseende - Asfalten är tråkig - Tunga transporter 	<ul style="list-style-type: none"> - Belys slänten, men inte mediahuset - Tromp l'oeil på Mediahuset, måla fönster och gardiner - Sten är trevligare än asfalt - Ta bort de tunga transporterna (om det är möjligt ur brandskyddssynpunkt)
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Fina stora träd -Sittplatser, bra plats -Ljus. mysig hörna -Det finns bänkar att sitta på 	<ul style="list-style-type: none"> -Asfalten -Inget -Fasadmålningen -Buskar runt myshörnan -Belysning -Smutsigt 	<ul style="list-style-type: none"> -Bättre belysning -Vet inte
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Olika underlag, gräs och asfalt - Stenen - Öppet, man ser mycket - Mycket sol på asfaltsdelen 	<ul style="list-style-type: none"> - Mycket sol på fasaden vid gräsdelen gör att det blir varmt inomhus - För stor roshäck förhindrar syn mot vändplan - Fult och tråkigt - Oanvändbar i undervisningen - För litet cykelställ - Ful byggstälning Dörrarna från klassrum 34 och 36 går ännu inte att öppna 	<ul style="list-style-type: none"> - Möjligheter för utomhusundervisning (biologin ligger precis bredvid, ex växthuset, träd, en damm, med bänkar och buskar kring, på gräset. - Tak över ingång - Sittmöjligheter - Solbänkar och bord för lektion och raster - Blommor - Komposthög (i hörnet vid dammen) - Fixa och utöka cykelställ och bygg tak över det
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Olika underlag -gräs -asfalt -Lätt att transportera till -Öppet -ser bra, överblick -Rätt stort -Soligt -Bra med asfalt -Stor -Öppet, ljust, soligt -En grön gräsmatta 	<ul style="list-style-type: none"> -Ful, tråkig -Oanvändbar i undervisning -Få solbänkar -Dålig sikt mot rondell -Litet cykelställ -Blåsig -Tråkigt-väggar... -För stor-långdragen -Bygg-ställning i ett år -Enbart asfalt -Fyrkantig och tråkig -Lite grönska -Få sittplatser -Inga blommor eller andra växter -Enbart en plan gräsmatta 	<ul style="list-style-type: none"> -Växthus -Damm -Växter -Uterum -Komposthög -Soffor -Planteringar -Tak? -Hörs från vägen, ta bort -Klocka på väggen -Fler träd, mer växter

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Det finns en stor yta att förändra - Solläge! - Papperskorg vid varje ingång - Bara asfalt 	<ul style="list-style-type: none"> - Gräslig fasad på huvudbyggnaden (slät sten och bruna fönsterfoder - Containerar och bilar som ställs mitt i - Dåligt första intryck (2 containerar, rörig cykelparkering och rökare) - Man kommer inte fram på cykelparkeringen 	<ul style="list-style-type: none"> - Fler cykelställ / Bättre ordning - Mer gräs och byt ut buskar mot sådana utan taggar och anså dem - Bord och stolar - Avskilda vrår /Bersåer, små utrymmen - Bord och stolar i allmänhet Möjlighet att sitta och arbeta ute. - Träd täcker loggan
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Stor yta att förändra -För mig framsidan =solsidan -Stor yta -Att det är papperskorgar vid varje ingång -Att solen kan komma fram. 	<ul style="list-style-type: none"> -Lite plats att sitta på -Asfalt -Oansade buskar -Utsidan på skolan -Asfalt -Förfärligt ful fasad -”Sop”-containerar bland det första man ser -Asfalt! och att ytan bara används för att ta sig från plats A till B -Tråkig 	<ul style="list-style-type: none"> -(Bänkar och bord (inschacket) gör om till rökplats, med tak och askkoppar) -Grönt och planteringar -Tak över entréerna -Gräsytor -Avskilda mötesplatser där grupper kan samlas. Bersåer -GRÖNT! -Mer gräs! -Mer växter! -Vill inte ha bilar här -Mer sittplatser! -Bord så att man kan plugga ute eler bara fika eller slappa
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Öppna ytor - Skyddad - Typisk innergård - Inget bra i nuläget ger förändringsmöjligheter - Man ser inte sopkärnen från hela 	<ul style="list-style-type: none"> - Slitna byggnader - Mediahusets fasad - Ingen inbjudande entré - Stillbrott mellan fasader - Sterilt och tråkigt - Trist asfalt - Eleverna har ingenstans att sitta 	<ul style="list-style-type: none"> - Sittplatser åt eleverna - Bättre utnyttja gräsyta - Hindra genomfart (utom transporter) - Aktivitetsgrejer, utepingis, schack, boule - roligare växtlighet
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Öppna ytor En öppen stor yta Typisk innergård -Skyddad -Man ser inte sopbingen 	<ul style="list-style-type: none"> -Slitna byggnader -Ingen välkomnande entré -Påbörjat växthus -Tråkig -Fula fasader -Inga sittplatser -För steril -Tråkig och steril -Fasaderna olika, ej enhetliga -Fasad -Fasad på skola -öststatskaraktär -Livlös asfaltsyta -Ingen inbjudande entrén 	<ul style="list-style-type: none"> -Mer färg -Sittplatser -”aktivitetsgrejor” -”Roligare” växtlighet -Enbart fordon med spec. transport, endast till A-ingång från rektorsg., endast till P-ingång från bananstig -Bättre utnyttjande av gräsytan -Tak.. -Mjuka upp asfaltsytan

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.   Vad är bra med platsen?   Vad är dåligt med platsen?   Hur skulle du vilja förändra den?

Plats 4,5

1 diskussion - Inget!
- Cykelplats
- Funkar trots ordning, det behövs inga ställ

- Besökare vet inte om de kommit rätt, dålig skyltning
- Första intrycket av skolan: sopcontainer, bakgårdskänsla
- Enda sittplatserna är på räcket bakom containrarna
- Stökig rökruta

- Ta bort containrar och gör bänkholk i solläge
- Gör en rökruta (fast det får man inte)
- papperskorg och bänkar
- Estethuset borde heta musikhuset
- Skylting!!!

1 platspapper -Cykelställen funkar trots ordningen
-Absolut ingenting!
-Bra med en stor plats att ställa cyklar på
-Bra att det finns ett ställe att röka på, under tak och "undanskynt" dessutom.

-Containrarna!
--Besökare som kommer till skolan från detta håll vet inte om de kommit rätt. Finns ingen skylt likt från andra hållet. Återigen första intrycket anskrämligt: ser ut som man kommit till en bakgård med sopcontainrar.
-Containrarna är det första man ser.
-Trist intryck av skolan om man kommer från detta hållet

-Ta bort containrarna och ersätt med bänkar.
-Bänkar och papperskorg till rökrutan.
-Sittplatser för eleverna eller stenparti-växter där containrarna står.
-Skylta ordentligt.
-Estethuset borde heta musikhuset eller något sådant, eftersom bara musik är där
-Bänkar att sitta på istället för containrarna

Plats 5

1 diskussion - Gång mot hantverk och IV
- Allékänsla, sittplatser och stenläggning
- Märket syns på rätt långt håll
- Bra cykelställ lagom nära skolan

- Gången runt skolan full av vattenpölar

- Inget ljus på kvällen
- Farligt att passera på kvällen p.g.a gro-pigt underlag och dålig belysning
- Outnyttjad plats, bara gräsmattor
- Dåligt för NV att man kommer inte ut på kortsidorna
- Man kommer inte till media från cykelpark p.g.a buskar
- "Jag går bara hr när det är brandutryckning"

- Belysning! Särskilt vägen runt huset och vid bänkplatsen vid 4
- Gatubelysning på skolgård
- Amfiteater
- Utochinvänd amfiteater / spiralformat "babelstorn", "som Spanska trappan"
- Rökbänkvid media på sydsidan vid Media och gången från cykelparkerigen
- Tvätta husetmöjlighet till året runt träning

1 platspapper -Bra entréplats.
-Allé-känsla
-Man ser vart man har kommit.
-Gågen ner mot Hantverk och IV ganska fin, lite allékänsla.
-Alströmergymnasiet syns skyltat.
-Mysiga bänkplatser med träd.
-Bra cykelställ
-Fint med buskar och gräs

-Inget
-Bästa platsen hittills.
-Att man inte kan gå rakt in till Media
-Stor outnyttjad gräsyta.

-Gör en gång genom häcken från cykelparkerigen till mediaingången.
-Gör en uteplats med fasta bänkar bakom mediahuset så att rökarna håller sig borta från ingångarna.
-Amfiteater eller något liknande mella verkstad och huvudbyggnad?

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
2 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Kastanjern - Lummig - Mysig - Skyltning utanför skolan 	<ul style="list-style-type: none"> - Skyltning - Vändplatsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ta bort cykelställen, flytta dem mot skolan, då får man en in grönyta där man kan sätta upp fler bord - Byt stolparmaturer mot Trädbelysning
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Vackra träd - Öppet och många sittplatser - Lummigt, mysigt, skyltning - Finns bänkar 	<ul style="list-style-type: none"> - Cykelparkeringen - Inget - Skyltning, Väntplatsen - Belysning - För lite parkeringar 	<ul style="list-style-type: none"> - Cykelparkering flyttas - Ljussätt - Vet inte
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Bra att cykelparkeingen och vändzonen finns 	<ul style="list-style-type: none"> - Vad är entrén? - Fult "häcken tar allt och delar av" 	<ul style="list-style-type: none"> - Lampor, belysning - Tydlig entré - Slingrande grusstigar mot dammen - Stora träd som skuggar klassrumen vid gräset
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Cykelparkering, vändzon - "Är en ingång" - Cykelställ - En del buskar - Bänkar och papperskorgar 	<ul style="list-style-type: none"> - Rörigt - Var är entrén - Fult - Ser betonglikt ut - Fult - Mycket asfalt - Kalt 	<ul style="list-style-type: none"> - Tydlig entré, blommor - Avgränsningar, brytningar i landskapet - Bygg ut cykelstället - Mera blommor - Lampor - Soffor - Klocka på väggen
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Mycket plats att sitta på - Nära till receptionen - Är framsidan - Fina bostadshus 	<ul style="list-style-type: none"> - Borde vara huvudentré - För stor och felplacerad växtlighet (dåligt att den står parallellt med byggnaderna och gömmer den - Ful och skräpigt - Onödig tillfart (med bil) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nya bänkar - Tydliggör entré - Strukturera om det gröna - Ta bort "tarmen" och gör andra sidan till framsida
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Mycket plats att sitta på - Växtlighet - Nära ingång A, reception - ?? - Mycket sittplatser - Bra vändplats för bilarna - Mycket växter - Bra med en karta över skolan - Bra med papperskorgar 	<ul style="list-style-type: none"> - FUL - Oansade buskar/växter - Alströmerskylten -GÖR OM - Skräpigt - För stor växtlighet - Ingen parkeringsmöjlighet (för besökande) - Man har gömt undan saker som. vad gör man i byggnaden til höger (syns inte) 	<ul style="list-style-type: none"> - Göra mer tilltalande, man får inget bra intryck nu - Nya bänkar - Ändra på växtligheten så att utb.platserna syns - Kunde finnas bord också

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> -Gröna växter - Olika hustyper - Liv med bebyggelse av annan typ - Blommor ger färg	<ul style="list-style-type: none"> - Skylten skevade, kladdig -Skräpigt - För många och för kladdiga soptunnor - Ingen välkomnande entré - Många bänkar men inbjuder inte till att sitta - För höga bänkar - Väntplats, men inget att vänta på - Tråkig cykelparkering - Var ställer man bilen?	<ul style="list-style-type: none"> - Bättre skyltning - Cykelställ -gör snyggt och funktionellt och inbjudande som entré. - Ev bör cykelstället flyttas - Se över växtlighet så att den inte tar över - Gör i ordning växthus
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Gröna växter -Trevlig omgivning med blommor -Cykelstäl nära ingången till H-byggnaden -Mycket grönt -Olika hustyper -Närhet -Hus 5 -Bostadshusen och ess planteringar är fint inslag	<ul style="list-style-type: none"> -Gammal och sliten upprustningsskylt -Kladd på sopkorgar -Ej välkomnande entré -Dålig orienteringsskylt -Tråkig cykelparkering -För höga buskage -Nedgången -Cykelställens utformning -Sikten -Entréskylt lutar -Bänkar är inte inbjudande	<ul style="list-style-type: none"> -Bättre skyltning
<h2>Plats 6</h2>			
1 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Bra sittplatser - Roliga intresseväckande hus - Fina gröna bänkar	<ul style="list-style-type: none"> - Lerigt om hösten och jättehalkigt på vintern - Folk sneddar över gräset men det finns ingen gång, det hade behövts en trappa - Anskrämliga angränsande fastigheter (dem kan vi inte göra något åt, men man kanske kan få ta bort deras "skit" vid replokalen).Det är mest eleverna där som störs - Trasiga bänkar och asfalt	<ul style="list-style-type: none"> -Gör trappa där folk sneddar över gräset
1 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Medborgarskolan -Även om det är långt att gå så fungerar det rätt bra. -Byggnaderna ser fina ut utifrån. -Lite intressantare hus, -Bra sittplatser.	<ul style="list-style-type: none"> -Lite "ruffig" -Halkigt på vintern, lerigt på hösten. -Inga cykelställ -De angränsande områdena anskrämliga, ser ut som en skrothög. -Långt från skolan.	<ul style="list-style-type: none"> -"Upp-piffning" -Trappor

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
2 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Ser trevlig ut när man kommer - Gångväg jämte väg 	<ul style="list-style-type: none"> - Gröna huset - P-platser det borde inte vara biltrafik här - Skyltning 	<ul style="list-style-type: none"> - Belysning - Påvisa skyltningen -Belysa husen
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -EL. Nära till Willys -Trevligt, entrén, gångväg -El=bra -Nära till Willys 	<ul style="list-style-type: none"> -Belysa husen -Belysa parkering -Inget -Gröna huset -P-platsen -Belysning -Skyltning 	<ul style="list-style-type: none"> -Riv gröna huset -Större parkering -Vet inte
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Sittmöjligheter - Byggnaderna är trevliga, ser fräscha ut - Parkeringsmöjlighet nära hantverk - Gröna husen är spännande och ovanliga 	<ul style="list-style-type: none"> - Bilarna får åka in - De gröna husen är fula och dåligt underhållna - Skrotupplaget 	<ul style="list-style-type: none"> - Mer parkering - Bara lärarparkering vid sydvästra hörnet - Bygg innerväg mellan alla byggnader så att man kan gå torrskodd - Cykelparkering
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Sittmöjligheter -Spännande hus -Byggnaderna trevliga 	<ul style="list-style-type: none"> -Biltrafik -Skrotupplag, dåligt underhållet hus -Fula gröna hus 	<ul style="list-style-type: none"> -Cykelparkering -Sopmöjligheter -Bygg innerväg mellan byggnaderna -Klocka på väggen
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Ljus - Separata ingångar - Fin skylt 	<ul style="list-style-type: none"> - Man kan inte tänka sig att det finns skola bakom - Skrotupplag - Otydligt vem som har lokal var, Var går man in? Bilar överallt 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi får inte vara blyga, vi måste säga” här är vi” - Ta bort p-platser - Minska antalet p-platser - Kommunen måste städa upp vid gröna husen - Nya bänkar
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Öppen -Separata ingångar till El, Hantverk, m.m -Ljus -Sittmöjligheter -Bra att det står att det är Teknik och Hantverk som är här 	<ul style="list-style-type: none"> -Skrotbilarna är inte tilltalande -Bilar överallt -Fruktansvärd ordning på grannomt, bussar, skräp m.m. -Att bilar parkerar lite hur som helst. -Fula hus vid sidan av 	<ul style="list-style-type: none"> -Nya bänkar att sitta vid -Köp rektorsgatan 7 och åtgärda (renovera/riv) -Köp in de gröna, fula husen! Riv dessa för att öppna upp mot Teknikum -Finare miljö runt omkring. T.ex huset vid sidan av kan ha växter för

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
1 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Vackert hus! -Huset fint, rolig skulptur utanför! -Cykelparkeing nära skolan. -Stor klocka (som går fel) -”Skum staty” -Bra sittplatser. 	<ul style="list-style-type: none"> -Nedgången / Slitet -Dålig asfalt och bänkar. -Bostadshusets bakgård ser ful ut -Känns inte som det hör till skolan. -Angränsande område anskrämligt -Långt från. 	<ul style="list-style-type: none"> -Rusta upp mittpartiet -En skyltning -Eftesom de angränsande områdena inte är skolan -inte så mycket att göra. -Skylta bättre
2 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Träden, björkarna - Byggnaden (Teknikum) är nyrenoverad 	<ul style="list-style-type: none"> - Ser ut som ett skrotupplag 	<ul style="list-style-type: none"> - Flytta cykelparkeringen till under träden - Flytta bilparkeringen
2 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Träden -Byggnaderna nyrenoverade 	<ul style="list-style-type: none"> -Cykelparkeringen -Gröna huset -Bilparkeringen -Ser ut som ett skrotupplag 	<ul style="list-style-type: none"> -Flytta bilparkering -Gör cykelparkeringen under björkarna -Belys träd och växter
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Skolan ser jämförelsevis vacker ut på håll - Inbjudande med skolan på alla håll - Kreativ miljö 	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrövlig omgivning - Elevparkering - Raktorsgatan för bred - Kreativa miljön syns inte 	<ul style="list-style-type: none"> - Gör Rektorsgatan till gågata. - Ta bort parkering - Synliggör byggnadernas innehåll - Bort med det gröna huset och skrotbilarna
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Skolan ser ok ut -Sittplatser -Öppen yta som ger möjlighet att förändra -Bra infarter til verksamheterna -Entrén till skolan ser bra ut så här på håll 	<ul style="list-style-type: none"> -Slitna byggnader. Fallfärdigt hus x2 -Rishögar till fordon -Bedrövlig omgivning -”Skrotbilar” -Rektorsgatan för bred -Skräpigt (gröna huset-skrot m.m) -Trafikstörande -Inga cykelparkering skräpig miljö =dålig sikt -För många bilar -Skräpig ond med gröna hus -Tråkigt med parkering på skolgården 	<ul style="list-style-type: none"> -Riv gröna huset -Bättre skyltning -Mer färg -Rektorsgatan mer av gågata -Inga bilar på “parkering” -Dela på promenad och biltrafik -Bort med de gröna husen och skräpet på tomten -Riv de gröna husen eller gör nya fasader
Plats 7			
1 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Stor klocka - Konstig grej / skulptur, det händer något - Cykelparkering nära ingång 	<ul style="list-style-type: none"> - Klockan går sent -Konstig grej / skulptur, den samspelar för bra med skräptomten - Platsen känns inte som den hör till skolan 	

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
3 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Halva platsen är bra - Rundkörningen ger möjlighet att last saker - Gott om bänkar och planteringar - Klocka på väggen! Skolkänsla 	<ul style="list-style-type: none"> - Halva platsen är dålig - Skrotupplag 	<ul style="list-style-type: none"> - Røj eller dölj med plank - Tydlig skyltning till program - Växter med vårblooming och höstfärger - Fler cykelställ (mitt emellan 6 och 7 där parkeringen är idag) - Bygg innerväg mellan huvudbyggnaden och hantverkshuset
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Sittplatser -Fina skolhus -Träden, buskar, m.m. -1/2 bra -Bänk -Gräs -Hyfsade byggnader -Bra med rundkörning -Fina buskar och träd 	<ul style="list-style-type: none"> -Skrotupplag -Fula hus runt om -Biltrafiken -Buss - skrot -ser förfärligt ut! -Fula gröna hus -Soptipp till granne 	<ul style="list-style-type: none"> -Skulpturen -Solur -Något som antyder till verksamhet Skyltning till programmen -Mera soptunnor -Mera cykelställ -Mera sittplatser -Buskar som blommar, vår och höstblommande -Klocka på väggen -Gräsplätt göras roligare -Fasta sittgrupper och stenar
4 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Avsides men ändå inte - Jättefin promenad 	<ul style="list-style-type: none"> - Jobbigt att ta sig dit om det regnar - Varför rondell där? - Ful skulptur, vad är det? - Gräsliga lyktstolpar - Där det skulle vara fint var det bara ogräs - Bilar överallt - Ful container 	<ul style="list-style-type: none"> - Bänkar och bord - Städa skulpturen och sätt upp en skylt om vad det är
4 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Många minnen från teknisk utb. -Lite avsides, men ändå inte -? 	<ul style="list-style-type: none"> -Dålig asfalt -För lite växtlighet -Containern -Ser hemskt ut -Bilar och sopbehållare dominerar -Gräsliga lyktstolpar -Bil- och bussparkeringen, asfalten och den lilla "rondellen" -Inga sittplatser -Fula hus runt omkring -Bilar -Huset är fult Ogräs och fula växter 	<ul style="list-style-type: none"> -Mer inbjudande -Mysigare avskärmade platser att sitta på -Gör detta till en grön, lummig plats, där det kan erbjudas möjlighet till grupper att samlas utomhus -Sittplatser med bord -Finare och mer växter -Måla om huset -Bort med de fula husen vid sidan av.

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Grupp nr.	Vad är bra med platsen?	Vad är dåligt med platsen?	Hur skulle du vilja förändra den?
5 diskussion	<ul style="list-style-type: none"> - Stor och bra yta - klocka på väggen - Spännande staty med historia	<ul style="list-style-type: none"> - För mycket blandat mellan p-platser, gående och bilister - ännu vid sidan av, Hör inte til skolan - Statyn ser ingen / förstår inge - Tråkig som container - Sopbilar / rishus / skräp	<ul style="list-style-type: none"> - Öppna upp för sikt åt övriga skolan - Mer inbjudande sittplatser
5 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Klockan på väggen går rätt -Stor yta -Ytorna -Staty” försök till utsmyckning -Spännande	<ul style="list-style-type: none"> -Gröna huset och fordon -Slitna byggnader -Gul container -Bedrövlig omgivning -Tråkig sopcontainer -Biltrafiken -Parkering -Skråpig!!! -Upplevs som “vid sidan om” -Parkering -Stökig sophantering -Finns sittplatser men ingenstas att vara -Oharmoni -Återigen skräpet mot de gröna husen -Bilparnering inne på gården -Sopbergen	<ul style="list-style-type: none"> -Riv! -Fräscha upp utemiljön -Infart och utfart för fordon inte bland elever som rör sig mellan byggnaderna -Bort med gröna hus +skrot -Öppna för sikt åt övriga skolan -Sittplatser -”Plank” eller häck mot den skräpiga tomten
3 platspapper	<ul style="list-style-type: none"> -Bänkar att sitta på	<ul style="list-style-type: none"> -Fattas fast bord -Ful utsikt, Skräpig på granntomt, stor skrotbuss, det ser ut som en soptipp	<ul style="list-style-type: none"> -Gräsplätten görs rolig med stora stena och även stenläggning med natursten så att man kan sitta där

Plats 7,5

BILAGA 1 - Sammanställning gåtur

Genomförandet

Alla deltagare fick varsin mapp med en karta där platserna märkts ut, penna och en bunt med platsformulär.

GÅTUR-Alströmergymnasiets skolgård, Alingsås, 1:a och 2:a juni 2006

NAMN:

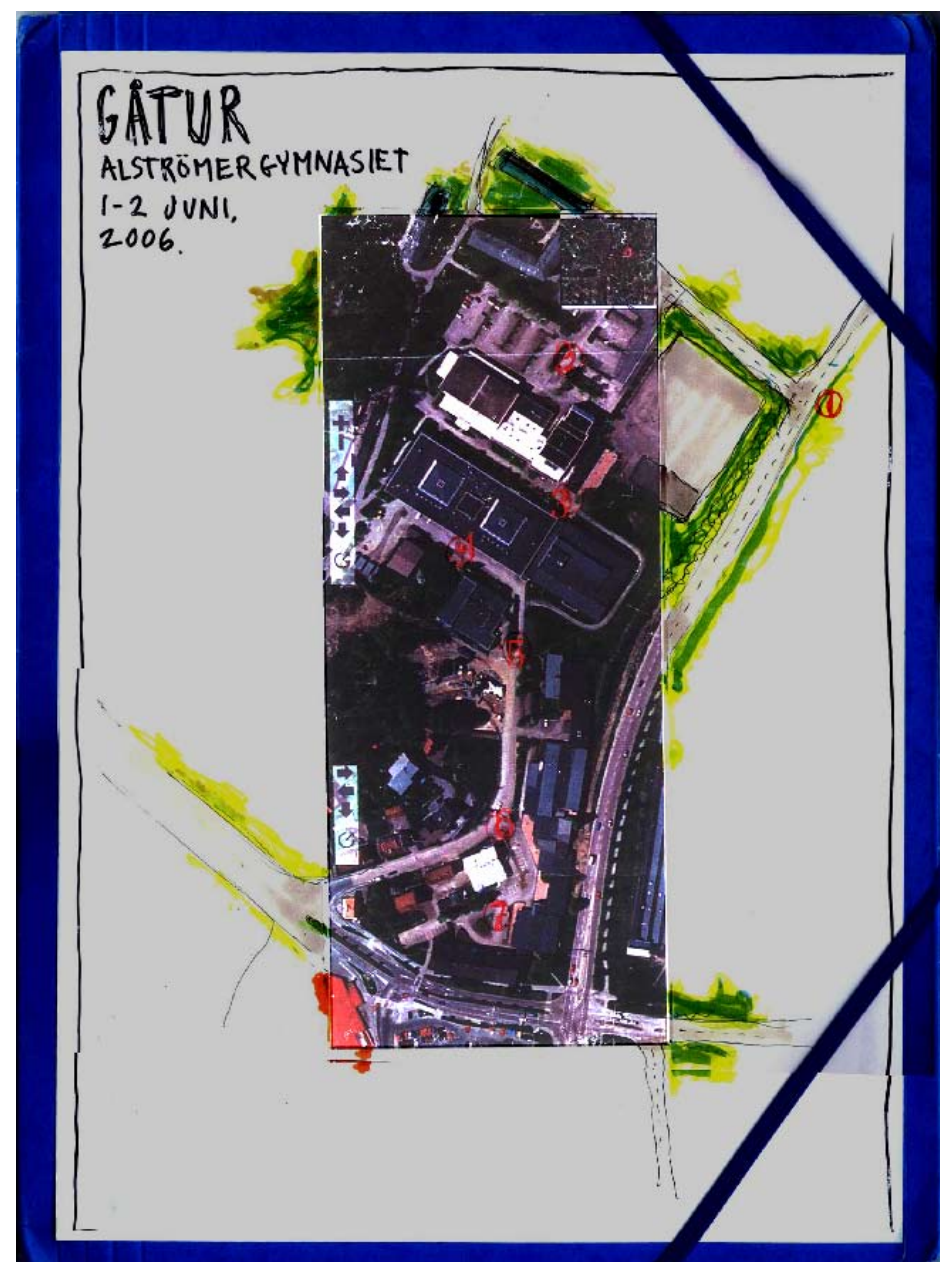
EGENSKAP:

PLATS NR:

Vad är bra med platsen?

Vad är dåligt med platsen?

Förslag på förbättringar?

Platsformulär

Mapp med platserna markerade på karta

BILAGA 2 - Planering framtidsverkstad

Nedan återges introduktionsbrevet till Alströmergymnasiet avseende planerad framtidsverkstad. Till vilken också bifogades schema för de två dagarna.

Till:
Skolledningen
Alströmergymnasiet, Alingsås

Skolgårdens viktigaste plats! -Framtidsverkstad för Ahlströmergymnasiet i Alingsås

Varför framtidsverkstad?

Framtidsverkstan har *tre mål*. Dels ger den en metod för att *identifiera de platser* som eleverna själva tycker är viktiga (till skillnad från "gåturen" där diskussionen var begränsad till de platser och områden som jag som landskapsarkitekt identifierade som problematiska). Den uppmuntrar både övergripande diskussioner som "vad är en bra plats?" och ger *konkreta förslag* på vad som borde göras för att förbättra den specifika platsen. Den kan också bli ett verktyg för att låta eleverna bli aktiva *medbestämmande* över sin miljö.

Men, det kanske främsta skälet till att jag valt den här metoden är att den svarar väldigt väl på flera av de frågor vi diskuterade i våras. –Hur ska den skiss och de förslag som jag lämnar ifrån klara de förändringar och vidareutvecklingar som ni kommer behöva göra under tiden för upprustningen. Hur ska man göra för att alla elever, inte bara de som går här nu ska kunna vara med och sätta sitt avtryck på platsen. Hur ska skolgården kunna bli en deltagande plats?

Därför är min tanke att pröva den här metoden med er så att ni ska kunna återanvända den för att utveckla och omforma idéer även när jag har lämnat ifrån mig mitt arbete (men även för att kunna testa sådant som jag föreslagit i praktiken innan det byggs). För att det ska kunna fungera vore det toppen om det några ur er personal har möjlighet att avsätta några timmar till att vara med. Om inte det är möjligt vore det bra om ni kan komma och lyssna till slutdiskussionerna vid slutet av de två dagarna.

När, Var, Hur?

För att alla ska orka vara kreativa och komma med idéer har jag delat upp framtidsverkstan på två dagar. Den första dagen kanske kan läggas i anslutning till vårt möte 7:e september (beroende på hur det passar er planering). Dag nr 2 kan läggas när det funkar för er och er schemaläggning. Blir det någon vecka eller två mellan de två dagarna gör det ingenting, det kan till och med vara en fördel eftersom de som deltar då hinner gå och fundera och reflektera några dagar.

Deltagare: 4 grupper med vardera 4 elever och 1 från personal. Om inte tillräckligt många från personalen kan delta kan man fylla på med elever så att det blir 5 personer i varje grupp.

Det kommer behövas en del material till de två dagarna. Kanske har ni en del som vi skulle kunna använda (ex. skissmaterial, trästavar, spillvirke, etc)? Kolla vad ni har så fixar jag resten.

Mellan varje delmoment kommer det behövas en kort bensträckare på fem minuter för att rensa hjärnan. Förutom det bör man ha en lite längre paus någonstans, men beroende på hur det passar er att börja på dagen kan det vara lunch eller fikapaus.

Vänliga hälsningar,

Anna Säaf

BILAGA 2 - Planering framtidsverkstad

Skolgårdens viktigaste plats!

-Framtidsverkstad för Alströmergymnasiet i Alingsås

Deltagare: 4 grupper med 5 elever i varje

Dag 1, Identifiera de viktigaste platserna

0,30 h Genomgång av uppgiften, utdelning av material

0,30 h Egen rekognosering på skolgården,
- Varje person väljer 5 viktiga platser som ger skolgården dess karaktär.

0,45 h Diskussion i de små grupperna
- Alla platser märks ut på en karta över området
- Gruppen väljer gemensamt ut den av dessa platser som de tycker är viktigast att förändra
- varför är platsen viktig?
- Vad är dåligt på platsen?
- Vad är bra med den?

0,30 h Fikapaus

1,15 h Diskussion i de små grupperna
- Hur borde man göra om den utvalda platsen? Skissa och rita på karta och bild.

0,45 h Gemensam diskussion,
- Varför har grupperna valt ut sina platser?
- Hur vill de förändra dem?

Dag 2, Funkar det i verkligheten?

0,30 h Genomgång av uppgiften, utdelning av material

2,00 h Skissa i skala 1:1 i smågrupper
- Hur fungerar idéerna från dag 1?
- Kommer ni på något nytt när ni är ute och testar i skala 1:1

0,30 h Fikapaus

1,00 h Redovisning för hela gruppen på de olika platserna
- Hur borde man göra om platsen?
- Hur har era idéer förändrats?

0,30 h Gemensam sammanfattning och utvärdering

BILAGA 2 - Planering framtidsverkstad

Material

Material dag 1

- 20 st A4-kartor
- 4 st A1-kartor (jag kan skriva ut dem, har ni en fil som täcker området? Annars ska jag försöka skaffa en från kommunen)
- Post-it lappar
- Skissmaterial, papper, pennor, sax, lim
- (- ev frukt eller annat "fikamaterial")

Material dag 2

- Minst 4 x 10 m tyg (billigaste varianten funkar fint, det ska vara till att skapa väggar, gradänger och testa rumsligheter)
- Trästavar eller dyl. (funkar med spillvirke, så länge det är tillräckligt långa bitar)
- Annat bra material att skiss-bygga med
- 8 x stor snörrulle
- 4 x häftpistol
- (- ev. frukt eller annat "fikamaterial")

BILAGA 3 - Fyra analysspår

Vid starten av mitt examnensarbete avgränsade jag fyra fokusspår för att försöka fånga gymnasieskolgårdens problematik. De fyra spåren använde jag sedan som stöd vid mitt fortsatta arbete med avgränsning, problemformulering och informationssamlande.

1. LEK -BARA FÖR BARN?

Leken kan ta vitt skilda uttryck och ger därför utrymme för barn med olika intressen och förutsättningar att öva såväl sin kreativitet och motorik som socialt samspel med andra individer. Skolgården ses, sedan ett halvt sekel tillbaka, som en yta för att framför allt just leka på. De första skolåren fungerar den också så, men kring tolvårsåldern sker en förändring i utnyttjandet av utemiljön. Fantasilekarna försvinner som socialt accepterad form av utomhusvistelse och kvar finns sportlekarna. Fritidsidrotten är viktig och engagerar särskilt många ungdomar, men den når ändå inte mer än en mindre del av befolkningen. De elever som inte är intresserade av detta hänvisas till att "stå och hänga, eller än vanligare stanna inomhus där elevrum och studentfik bjuder på betydligt fler möjligheter till aktivitet och spontana mötesplatser.

Även om avståndstagandet från leken kan ses som en del av barnets sökande efter en vuxen identitet leker även vuxna. Deras lekar tar sig bara andra uttrycksformer än barnets. Den mest spridda formen är antagligen motionsidrotten, även om många går över från att aktivt utöva till ett passivt åskådarperspektiv. Vår leklust kommer också fram i exempelvis olika hobbies. Kanske kan den ibland också anas när vi ständigt samlar på oss nya prylar som mobiler och dvd-spelare, ett slags vuxenleksaker.

I skolmiljön blir leken viktig inte minst eftersom den människa som inte rör sig inte heller orkar sitta stilla. Dessutom övar

leken fantasi, koordination och inlärningsförmåga och kan vara ett sätt att locka ut eleverna till frisk luft och situationsombyte. Frågan blir alltså vilka former av lek som borde lekas på en gymnasieskolgård och hur man skapar en utemiljö som inbjuder den som inte tror sig vara barn till att leka?

2. BRUKARINFLYTANDE - FÖRANKRING OCH FÖRDJUPAD INVENTERING

Den som känner att dess röst blivit hörd i en beslutsprocess blir nöjdare med resultatet än den som inte fått det -oavsett om man fått igenom sin egen åsikt. Ur demokratisk synpunkt är det dessutom vettigt att de som påverkas av ett beslut ska få vara med och bestämma.

En skolgård är inte bara den utformning jag som landskapsarkitekt ger den, det är bara en aspekt, ett fysiskt skal, som en behållare för aktiviteter. En plats är framför allt det sätt den påverkar och påverkas av sina brukare. Att låta de framtida brukarna vara en del i utformandet av en plats kan ses som ett sätt att snabbstarta denna process. Ibland kan det avgöra om utformningen blir lyckad eller inte. Brukarinflytandet blir ett medel att styra plats-människa-tidsspiralen i positiv riktning, en process som starkt påverkas av våra förväntningar.

Rent praktiskt är det även klokt att ta till sig synpunkter från redan befintliga brukare. De har tidsmässigt, både enskilt och totalt som grupp, spenderat mer tid på platsen än vad en ditrest landskapsarkitekt praktiskt sett någonsin kan göra. Därför har de också en spännvidd av upplevelser som är värdefulla att ta till vara. De blir en förlängning av inventeringen. Varje människa upplever en plats på sitt speciella sätt, färgat av tidigare erfarenheter. I rollen som landskapsarkitekt ingår därför att göra av-

vägningar och sammansmältningar mellan dessa personers upplevelse och önskemål om sin miljö.

Vår roll och våra tidigare erfarenheter färgar våra uppfattningar och åsikter om vad som kännetecknar en skolgård och vad som borde göra det. Hur påverkas mitt arbete och min roll som landskapsarkitekt av att låta brukarna vara med och bestämma? Hur påverkar det i sin tur dem och deras relation till platsen? Hur kan deras medbestämmande bli ett verktyg för mig som landskapsarkitekt i mitt gestaltungsarbete?

3. FLEXIBEL UTEMILJÖ - LÄROPLATS OCH PLATS- FÖRANKRING

Våra erfarenheter av de fysiska rum där vi vistas formar vår syn på omvärlden och på vår egen plats i den. Att få vara med och forma sin närmiljö skapar en förankring i den fysiska världen -en plats som "är min", "är jag", en plats där man hör hemma. Utifrån hur man har agerat på denna plats och hur den svarat på ens beteende grundar man sina föreställningar och uppfattningar om hur man bör bete sig på andra platser. Den blir den referenspunkt man relaterar andra platser till. Största delen av vår vakna uppväxttid spenderas i skolan. Därför blir den och dess omgivande miljö oerhört viktiga.

Att själv få vara med och sätta spår sätter brukaren i centrum och synliggör och värdesätter sambandet mellan människa och plats. En plats som ger utrymme för brukarna att utveckla den kan i bästa fall stimulera elever att engagera sig i sin omgivning och tro på sin möjlighet att påverka sin omvärld.

Att få sätta sitt avtryck i skolmiljön visar på ett förtroende från skolan och fungerar då som ett synliggörande av vad man tror

sina elever om. Tillvaron präglas av förändring genom lång- och kortsiktiga processer. Utemiljön kan på ett mycket tydligt sätt synliggöra detta.

På en skola förnyas ständigt den brukargrupp som använder utemiljön. De elever som gick där för tre år sedan är inte de samma som går där idag. Om alla ska kunna skapa sin egen förankring och muta in skolgården som sitt revir måste alla också få göra sina tillägg till den. Hur utformar jag ett gestaltungsförslag som tål fortsatt förändring, fortsatt utveckling, efter att jag lämnat det ifrån mig?

4. UTE/INNE, LEKTION/RAST

– SEPARERA ELLER INTEGRERA

Vår skola har enligt tradition gett ute- och inomhus tydliga och uppdelade roller. Inomhus sitter man still och undervisar / blir undervisad. Utomhus har man fri tid. Här ska man röra sig och förfriska kropp och själ. Att rum och aktivitet bör vara uppdelade på detta sätt är dock inte självklart. I lärande och platsforskning talar man om hur lärandet påverkas av platsen. Olika fysiska miljöer inbjuder till olika former av lärande och kunskap. I den aktuella läroplanen finns ingen hänvisning till att man bör förlägga delar av undervisningen utomhus, men den motsätter sig det inte heller. På skolor där man har valt att satsa på olika former av utomhuspedagogik har man kunnat iaktta flera positiva konsekvenser. Utemiljön kan, när den ges chansen, fungera som en komplettering till den mer traditionella inomhusundervisningen. När lektionen flyttar ut sker en förskjutning mellan inlärd och upplevd kunskap, mellan formellt och informellt lärande. Undervisningen berikas med kunskapsformer som ofta är svåra att förmedla inomhus. Men även den undervisning som sker inomhus gynnas av utomhuspedagogiken, bland annat genom mer koncentrerade elever.

Att skolgymnastiken är viktig är de flesta överens om. Inte minst gäller detta för att väcka intresse och locka till att starta vanor kring motion och hälsa. Men, ännu viktigare än dessa relativt få lektionstimmar är hur vi spenderar vår tid under resten av dygnet. Den allmänmotion vi kan tillgodogöra oss från våra vardagsaktiviteter är avgörande för vår kondition och hälsa. Gymnasieelever har ofta en fritid som är fullbokad med aktiviteter och den tid som blir över för spontan aktivitet och kreativitet är tämligen begränsad. Pressade tidsscheman, ökat bilinnehav och i vissa fall långa resvägar eller förvärrad trafiksituation, har minimerat den tidigare naturliga motionen och utomhusvistelsen av att till fots, eller per cykel, ta sig till sin skola/arbetsplats. Dessutom spenderar vi den största delen av dagen på vår arbetsplats, i elevernas fall på skolområdet. Dessa miljöer då inbjuder till så mycket fysisk rörelse som möjligt.

Av samma anledning blir det viktigt att skolgården blir ett attraktivt alternativ till inomhusmiljön, för både elever och personal. Den måste få kvaliteter som lockar ut dem som rör sig i byggnaderna. Man bör heller inte underlätta inomhusvistelse, genom att exempelvis bygga ihop olika byggnader. Gränsen mellan inne och ute bör så långt som möjligt suddas ut och vara en övergång som i sig inte blir ett motstånd.

Vilken utformning ska skolgården ha för att bli användbar för både som klassrum och som plats för avkoppling och vila? Hur lockar man ut dem som rör sig inne i byggnaderna och gör fasadernas gräns till en övergång?

“Nu är det slut”
Elefanten i vinjetten
till ‘Fem myror är fler
än fyra elefanter’

